

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

BATI AVRUPA'DA YÜKSELEN POPÜLİST RADİKAL SAĞ
VE AVRUPA BİRLİĞİNE ETKİSİ: AVUSTURYA,
HOLLANDA VE FRANSA ÖRNEKLERİ

Pınar YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2022

©2022-Pınar YILMAZ

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

BATI AVRUPA'DA YÜKSELEN POPÜLİST RADİKAL SAĞ
VE AVRUPA BİRLİĞİNE ETKİSİ: AVUSTURYA,
HOLLANDA VE FRANSA ÖRNEKLERİ

THE RISING POPULIST RADICAL RIGHT IN WESTERN
EUROPE AND ITS EFFECTS ON THE EUROPEAN UNION:
CASES OF AUSTRIA, NETHERLANDS AND FRANCE

Hazırlayan

Pınar YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Sertan AKBABA

KIRŞEHİR-2022

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Pınar YILMAZ tarafından hazırlanan “*Batı Avrupa’da Yükselen Popülist Radikal Sağ Ve Avrupa Birliğine Etkisi: Avusturya, Hollanda Ve Fransa Örnekleri*” adlı tez çalışması ..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman .....(İmza)

Doç. Dr. Sertan AKBABA

Üye.....(İmza)

Doç. Dr. Hülya TOKER

Üye.....(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Kerem YAVAŞÇA

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2022

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2022

Pınar YILMAZ

imza

ÖZET

BATI AVRUPA'DA YÜKSELEN POPÜLİST RADİKAL SAĞ VE AVRUPA BİRLİĞİNE ETKİSİ: AVUSTURYA, HOLLANDA VE FRANSA ÖRNEKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Pınar YILMAZ

Danışman: Doç. Dr. Sertan AKBABA

2022-(x+107)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı

Jüri

Doç. Dr. Sertan AKBABA

Doç. Dr. Hülya TOKER

Dr. Öğr. Üyesi Kerem YAVAŞÇA

Batı Avrupa'da 1980 sonrası ortaya çıkan popülist radikal sağ, 1990'lı yıllarla beraber Avrupa siyasi sahnesinde görünür bir hal almıştır. Bu parti ailesi yerel, ulusal ve Avrupa düzeyinde elde ettiği oy oranları ve kazandığı sandalyeler ile güçlü siyasal aktörler haline gelerek, günümüzde Batı Avrupa'da mevcut siyasal gelişmelerin ana öznesi konumunda bulunmaktadır. Popülizm ve yerlilik siyaseti temelinde toplumu biz ve onlar olarak iki kutba ayıran program ve söylemleri ile, bu marjinal söylemlerin ana akım bir konjonktüre dönüşmesi, bu partilere olan ilginin artmasının sebebidir. Ayrıca farklı düzeylerde aldığı yüksek oy oranları dikkatleri bu partilerin başarısına etki eden faktörlere yöneltmiştir. Bu çalışma “popülist radikal sağ partilerin ideolojisi nedir” ve “popülist radikal sağ partilerin 1990 sonrası yükselişine etki eden faktörler nelerdir” sorularına cevap aramaktadır. Bu çalışmanın amacı, popülist radikal sağ partilerin “öteki” algısına yönelik yabancı karşıtı, göçmen karşıtı ve İslam karşıtı popülist söylemlerini analiz etmektir. Örnek olay incelemesi yapılan çalışmada, Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Hollanda'da Özgürlük Partisi (PVV) ve Fransa'da Ulusal Birleşme (RN) partilerinin söylemleri analiz edilmiştir. Analiz sonucunda incelenen üç partinin yabancı, göç ve İslam karşıtı söylemlerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu partilerin programlarındaki diğer konuların göç ve İslam karşıtlığını meşrulaştırmak amacıyla bir araç olarak kullanıldığı saptanmıştır. Popülist radikal sağ partilerin, Avrupa Parlamentosu'nda Demokrasi ve Kimlik (ID) grubu şemsiyesinde bir araya gelmeleri, sadece ulusal değil, ulus-üstü bir etkiye de sahip olduklarını kanıtlamaktadır. Bu sebeple çalışmada popülist radikal sağ partiler hem ulusal düzeyde, hem de Avrupa düzeyinde incelenmiştir. Bu doğrultuda Avrupa şüphecisi popülist radikal sağın Demokrasi ve Kimlik Grubu üzerinden Avrupa Birliği'ne olan etkisi analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Şüpheciliği, Radikal Sağ Partiler, Yerlilik Siyaseti.

ABSTRACT

THE RISING POPULIST RADICAL RIGHT IN WESTERN EUROPE AND ITS EFFECTS ON THE EUROPEAN UNION: CASES OF AUSTRIA, NETHERLANDS AND FRANCE

M. Sc. Thesis

Preparer: Pınar YILMAZ

Advisor: Sertan AKBABA

2022-(x+107)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

International Relations Department

Jury

Assoc. Prof. Dr. Sertan AKBABA

Assoc. Prof. Dr. Hülya TOKER

Asst. Prof. Dr. Kerem YAVAŞÇA

The populist radical right, which emerged in Western Europe after 1980's, has become visible in the European political scene with the 1990s. This party family is the main subject of the current political developments in Western Europe via becoming powerful political actors with the vote maximization at the local, national and European levels. The programs and discourses of the populist radical right parties that divide the society into two poles as us and them on the basis of populism and nativism, and a conjuncture where these marginal discourses become mainstream, are the reasons for the increasing interest towards these parties in the society. However, the high vote rates they receive at different levels draws attention to the factors contributing to the success of these parties. This study attempts to answer the questions of "What is the ideology of populist radical right parties?" and "What are the factors affecting the rise of the populist radical right after the 1990s?" The aim of this study is to analyze the anti-foreign, anti-immigrant and anti-Islamic discourses of populist radical right parties towards the "other". In the case study, the discourses of Austrian Freedom Party (FPÖ) in Austria, Freedom Party (PVV) in Netherlands and Rassemblement National (RN) in France are analyzed. As a result of the analysis, it is determined that the discourses of the three parties examined are similar to one another towards foreigners, immigration and in anti-Islamism. At the same time, it was determined that other topics in the programs of these parties are used as a tool to legitimize anti-immigration and Islamophobia. The fact that the populist radical right parties come together under the umbrella of the Democracy and Identity (ID) party group in the European Parliament proves that these parties have not only a national but also a supranational influence. For this reason, in this study, populist radical right parties are examined both at the national and European levels. In this direction, the impact of the Eurosceptic populist radical right parties and their influence on the European Union has been analyzed.

Keywords: Populism, European Parliament, Euroscepticism, Radical Right-wing Parties, Nativism.

ÖNSÖZ

Günümüzde Avrupa siyaseti denilince ilk akla gelen ve güncel siyasi gelişmelerin konusu olan popülizm, radikal sağ partiler ve Avrupa şüpheciliği (Euroseptisizm) bu çalışmanın araştırdığı temel konulardır. 21. Yüzyılın başlıca kavramlarından biri olan ve toplumu “biz” ve “öteki” olarak iki karşıt kutba bölen popülizm, Avrupa’da yükselen radikal sağ partileri, Latin Amerika’da solcu liderleri, ABD’de ise hem solcu hem sağcı liderleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Özellikle Batı Avrupa’da tüm kaygılar ve nitekim az olsa da umutlar “popülizm” terimi etrafında belirginleşmektedir. Radikal sağ partilerin siyasi literatürde ve medyada güncelliğini koruması ise kullandığı popülist söylemlerden kaynaklanmaktadır. Avrupa’da yaşanan gelişmeler ve krizlerden yararlanan radikal sağ partiler, yerel, ulusal ve Avrupa düzeyinde seçim başarıları elde etmiştir. Siyasi söylemlerinin merkezine ulusal ve kültürel dışlayıcı terimler koyan ve öteki’ye yönelik yabancı, göç ve İslam karşıtı popülist söylemler kullanarak siyasal çözüm ürettiklerini iddia eden bu partiler, seçmenlerin ilgisini çekerek son otuz yıldır yükselmektedir.

Maastricht Antlaşması’yla birlikte Avrupa’nın gündemi haline gelen Avrupa şüpheciliği (Euroseptisizm), son yıllarda Avrupa ve AB’nin karşılaştığı çeşitli krizlerde entegrasyonun politikaları, kurumları ve geleceğinin sorgulanması sonucu tekrar gündeme gelmiştir. AB’nin son yıllarda gündemde olan ekonomik kriz, kitlesel göç gibi konulara kapsamlı çözüm üretmemesi sonucunda kendilerine elverişli bir alan bulan radikal sağ partiler, Avrupa şüpheci argümanını seçim aracı olarak kullanmışlardır.

Bu çalışmada mevcut siyasal gelişmelerin merkezinde, bilimsel değerlendirmelere muhtaç olan kavramların, mevcut ulusal ve uluslararası literatürün analiz edilmesi ile popülist radikal sağ hakkında çalışma yapan araştırmacılara ve konuyla ilgilenen okuyuculara yeterli analizler ile bir perspektif sunulması amaçlanmıştır.

Lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgi, birikim ve tecrübesiyle bana yol gösteren ve bu çalışmanın her aşamasında yardımını ve desteğini benden esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Sertan Akbaba’ya teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam boyunca beni motive ederek desteklerini benden esirgemeyen arkadaşlarım Kezban Örucü, Esra Kıracı ve Selin Kavaklı’ya teşekkürü bir borç bilirim. Hayatım boyunca olduğu gibi bu çalışmamda da maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen kıymetli annem Gülçin ve kardeşim Sefa başta olmak üzere ailemin her bir ferdine sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Kırşehir-2022

Pınar YILMAZ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	5
POPÜLİZM VE POPÜLİST RADİKAL SAĞ.....	5
1.1. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE: POPÜLİZM.....	5
1.1.1. İdeoloji Boyutu ile Popülizm.....	11
1.1.2. Söylem Olarak Popülizm.....	13
1.1.3. Politik Mantık Olarak Popülizm.....	15
1.1.4. Siyaset Etme Biçimi Olarak Popülizm	16
1.2. POPÜLİST RADİKAL SAĞ SİYASETİN TANIMLANMASI.....	18
1.2.1. Batı Avrupa’da Popülist Radikal Sağın Tarihsel Gelişimi.....	19
1.2.2. Popülist Radikal Sağın İdeolojisi	23
1.2.2.1. Yerlilik Siyaseti.....	25
1.2.2.2. Azami İdeolojik Tanım	27
1.3. POPÜLİST RADİKAL SAĞ PARTİLERİN YÜKSELİŞİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER	30
1.3.1. Maastricht Antlaşması	30
1.3.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları	32
1.3.3. AB Derinleşmesi ve Genişlemesi.....	35
1.3.4. 2008 Euro Krizi	37

1.3.5.	Arap Baharı Ve Yaşanan Göç Dalgaları.....	38
2.	BÖLÜM.....	40
	BATI AVRUPA'DA YÜKSELEN POPÜLİST RADİKAL SAĞ PARTİLER: AVUSTURYA, HOLLANDA VE FRANSA ÖRNEKLERİ.....	40
2.1.	AVUSTURYA ÖZGÜRLÜK PARTİSİ (FPÖ)	41
2.1.1.	FPÖ'nün Tarihi ve Gelişimi	41
2.1.2.	FPÖ'nün Temel Konuları	43
2.1.3.	FPÖ'nün Popülist Söylemleri.....	47
2.1.3.1.	Göç ve Yabancı Karşıtı Söylemleri.....	47
2.1.3.2.	İslam Karşıtı Söylemleri.....	49
2.1.3.3.	Avrupa Şüpheli Söylemleri	51
2.1.4.	FPÖ Politika ve Söylemlerinin Meşrulaşması.....	53
2.2.	HOLLANDA ÖZGÜRLÜK PARTİSİ (PVV).....	55
2.2.1.	PVV'nin Tarihi Ve Gelişimi.....	55
2.2.2.	PVV'nin Temel Konuları	56
2.2.3.	PVV'nin Popülist Söylemleri	58
2.2.3.1.	Göç ve Yabancı Karşıtı Söylemleri.....	58
2.2.3.2.	İslam Karşıtı Söylemleri.....	59
2.2.3.3.	Avrupa Şüpheli Söylemleri	61
2.2.4.	PVV Partisinin Politika ve Söylemlerinin Meşrulaşması.....	61
2.3.	FRANSA ULUSAL BİRLEŞME PARTİSİ (RN)	62
2.3.1.	RN'nin Tarihi Ve Gelişimi	62
2.3.2.	RN'nin Temel Konuları.....	67
2.3.3.	RN'nin Popülist Söylemleri.....	69
2.3.3.1.	Göç Ve Yabancı Karşıtı Söylemleri.....	69
2.3.3.2.	İslam Karşıtı Söylemleri.....	71
2.3.3.3.	Avrupa Şüpheli Söylemleri	72

2.3.4. RN Politika Ve Söylemlerinin Meşrulaşması.....	74
3. BÖLÜM.....	76
BATI AVRUPA'DA POPÜLİST RADİKAL SAĞIN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNE ETKİSİ	76
3.1. AVRUPA'DA ENTEGRASYON SÜRECİ İLE GELİŞEN SİYASAL AKIMLAR.....	76
3.2. SİYASAL AKIMLARIN AB SÜRECİNE ETKİLERİ.....	78
3.2.1. Avrupa Şüpheliği (Euroseptisizm)	79
3.2.1.1. Sert Avrupa Şüpheliği	82
3.2.1.2. Yumuşak Avrupa Şüpheliği	83
3.3. ULUSAL DÜZEYDE ETKİ.....	84
3.3.1. Ulusal ve Yerel Düzeydeki Siyasetin AB'ye Etkisi	84
3.4. ULUS-ÜSTÜ DÜZEYDE ETKİ	87
3.4.1. Avrupa Parlamentosu	87
3.4.1.1. Uluslar ve Özgürlükler Avrupası Parti Grubu (Europe of Nations and Freedom Party Group).....	90
3.4.1.2. Demokrasi Ve Kimlik Parti Grubu (ID Party Group).....	91
3.4.1.3. Demokrasi ve Kimlik Grubunun Avrupa Parlamentosu Politikalarına Etkisi	93
SONUÇ	95
KAYNAKÇA.....	98

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.2.1. Batı Avrupa’da Popülist Radikal Sağ Partiler, 1980-2022.....	23
Tablo 1.3.2. 2022 Yılı İtibariyle Batı Avrupa Ülkelerindeki Müslüman Nüfus.....	33-34
Tablo 2.1.1a. 2000 Yılı İtibariyle Genel Seçimlerde FPÖ’nün Oy Oranları.....	43
Tablo 2.1.1b. 2000 yılı Sonrası Gerçekleşen Avrupa Parlamentosu Seçimlerinde FPÖ’nün Oy Oranı.....	43
Tablo 2.2.1a. 2000 Yılı İtibariyle Genel Seçimlerde PVV’nin Oy Oranları.....	56
Tablo 2.2.1b. 2000 Yılı Sonrası Gerçekleşen Avrupa Parlamentosu Seçimlerinde PVV’nin Oy Oranı.....	56
Tablo 2.1.3a. 2000 Yılı İtibariyle Genel Seçimlerde RN’nin Oy Oranları.....	66
Tablo 2.1.3b. 2000 Yılı Sonrası Gerçekleşen Avrupa Parlamentosu Seçimlerinde RN’nin Oy Oranı.....	66
Tablo 3.2.1a. Kopecký ve Mudde Tipolojisi.....	81
Tablo 3.2.1b. Vasilopoulou Tipolojisi.....	82
Tablo 3.4.1.2. ID Grubunun Üye Ülkelerine Göre Milletvekili Sayısı.....	92

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devleti
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AfD	Almanya için Alternatif-Alternative für Deutschland
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AP	Avrupa Parlamentosu
AT	Avrupa Topluluğu
BNP	İngiliz Ulusal Partisi-The British National Party
DF	Danimarka Halk Partisi-Dansk Folkeparti
ENF	Uluslar ve Özgürlükler Avrupası-European Nations and Freedoms
EURATOM	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
FPÖ	Freiheitliche Partei Österreichs-Avusturya Özgürlük Partisi
ID	Kimlik ve Demokrasi-İdentity and Democracy
JMLP	Jean-Marie Le Pen
LPF	Pim Fortuyn Listesi-Lijst Pim Fortuyn
ÖVP	Avusturya Halk Partisi-Österreichische Volkspartei
PVV	Özgürlük Partisi-Partij Voor de Vrijheid
RN	Ulusal Birleşme Rassemblement National-
SVP	İsviçre Halk Partisi-Schweizerische Volkspartei
TSA	Tek Senet Antlaşması
UKIP	Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi UK Independence Party
VB	Flaman Blok-Vlaams Belang
VVD	Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi- Volkspartij voor Vrijheid en Democratie

GİRİŞ

Avrupa siyasi sahnesinde 1945 yılından 1980'lere kadar neo-faşizm, aşırı sağ ve ırkçılık terimleriyle tanımlanan popülist radikal sağın, bu dönemde yükselişi sınırlı kalmıştır. 1980'lerden sonra yeni bir yükseliş dalgası içerisine giren popülist radikal sağ partiler, son otuz yıldır ulusal ve Avrupa düzeyinde elde ettiği seçim ve siyasi başarılarıyla siyasi sahnede görünür bir hal almayı başarmıştır. Avrupa'nın siyasal, ekonomik ve sosyal açıklarından yararlanan bu partiler, popülist söylemlerle kendilerini siyasi elitler karşısında halkın davasını savunan idealistler olarak konumlandırmışlardır. Bu partilerin özellikle liberal demokrasinin beşiği olarak tanımlanan Batı Avrupa ülkelerinde yükselişi, güncel siyasi gelişmelerin ana konusu olmuş ve bu konu ile ilgili çok sayıda çalışma yapılmasına sebep olmuştur.

Bu çalışma şu soruları yanıtlamayı amaçlamaktadır:

- Popülist radikal sağ partilerin ideolojileri nelerdir?
- Popülist radikal sağ partilerin 1990 sonrası yükselmesine yol açan konjonktürel gelişmeler nelerdir?
  - Batı Avrupa'da yükselen popülist radikal sağ partiler söylemlerinde göç, yabancı, İslam karşıtı ve Avrupa şüphecisi temalarını nasıl kullanmaktadır?
  - Batı Avrupa'da yükselen popülist radikal sağ partiler ile ana akım partiler arasındaki önemli farklılıkların tespit edilmesi neden zorlaşmıştır?
  - Avrupa şüphecisi popülist radikal sağ partilerin AB politikalarına etkisi ne düzeydedir?

Bu çalışmanın amacı Batı Avrupa'da yükselen popülist radikal sağ partilerin öteki'ye yönelik yabancı, göç, İslam karşıtı argümanlarını popülizm ve yerlilik siyaseti temelinde inşa ettikleridir. Çalışma bu hedefi partilerin söylemlerini, eleştirel söylem analizi üzerinden ele alarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Zira eleştirel söylem analizinin merkezinde toplumsal güç kavramı, onun da merkezinde kontrol yatmaktadır. Bu bağlamda Batı Avrupa'da örnek üç ülke, Avusturya, Hollanda ve Fransa seçilmiştir. Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Hollanda'da Özgürlük Partisi (PVV) ve Fransa'da Ulusal Birleşme (RN) partileri seçilmiştir. Parti seçiminin batı Avrupa ülkelerinden olmasının temel sebebi hem ulusal düzeyde hem de Avrupa düzeyinde, toplumsal algıyı etkilemekteki başarıları, bu partilerin söylemlerinin güçlü olması ve diğer üye ülkelerdeki benzer partilerin söylemlerine nüfuz edebilme kapasiteleridir.

Popülizmi kullanan bu partiler söylemlerinde göçmen karşıtlığı, İslam, Müslümanlar, ekonomik kriz, suç, terörizm ve Avrupa bütünleşmesi konularını siyasi seçim aracı olarak kullanarak Batı Avrupa’da farklı düzeylerde seçim başarıları elde etmiştir. Bu partiler özelde 11 Eylül saldırıları sonrası gelişen konjonktürde Müslüman eşittir terörist, İslam eşittir terörü teşvik eden bir ideoloji tanımlamalarıyla, toplumda oluşan kaygı ve korkudan yararlanmışlardır. Aynı zamanda bu partiler tarafından Müslüman göçmenler Batı kültürüyle uyumsuz, entegre olmak istemeyen kişiler olarak ulusal kimlik ve kültüre bir tehlike oluşturmaları savıyla ötekileştirilmiştir. Popülist radikal sağ tarafından ötekileştirilen göçmenler, ülkelerindeki tüm sorunların (suç, işsizlik, hastalık) kaynağı olarak hedef gösterilmiş ve günah keçilerine dönüştürülmüştür. Aynı zamanda bu partiler tarafından AB, kitlesel göç ve İslam’ın Avrupa’da varlığının sebebi olarak görülmektedir.

Avrupa bütünleşmesine şüpheyle bakan bu partiler, güçlü ulus devlet savunuculuğu sebebiyle bazı alanlardaki ulus devlet yetkilerinin ulus-üstü bir otoriteye devredilmesine karşı çıkmaktadırlar. AB’yi eleştiren, ulusal kimliklerin zamanla yok olmasına neden olacağını iddia eden popülist radikal sağ partiler karşı çıktıkları durumların içinde yer almaktan da geri kalmamaktadırlar. Buna bağlı olarak bu partilerin Avrupa düzeyinde ne derece etkili oldukları sorusu akıllara gelmektedir.

Bu çalışma popülist radikal sağ partilerin göç, İslam karşıtı ve Avrupa şüphecisi söylemlerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Dolayısıyla bu çalışmada Avusturya’da Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Hollanda’da Özgürlük Partisi (PVV) ve Fransa’da Ulusal Birleşme (RN) partilerinin göç, İslam karşıtı ve Avrupa şüpheci argümanlarını nasıl çerçeveledikleri incelenerek karşılaştırılmaktadır. Neticede bu üç partinin gelişimi, ulusal ve ulusüstü etki düzeyleri ve bu partilerin benzeştiği ve farklılaştığı yönlerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bunların yanı sıra Avrupa şüphecisi popülist radikal sağ partilerin son yıllarda Avrupa Parlamentosu’nda kurmuş oldukları siyasi grupların Avrupa düzeyinde ne derece etkili olduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada Batı Avrupa’da yükselen popülist radikal sağ partilerin öteki’ye yönelik söylemlerini analiz edebilmek adına örnek olarak seçilen FPÖ, PVV ve RN partileri ve aynı zamanda bu ülkelerdeki ana akım parti liderlerinin söylemleri, söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Partilerin söylemleri analiz edilirken parti web siteleri, parti programları, kampanya sloganları, gazete içerikleri, röportajlar, kamuya açık konuşmalar ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Çalışmada örnek olgu incelemesi yapılmıştır. Analiz için Avusturya, Hollanda ve Fransa ülkeleri seçilmiştir. Avusturya’da FPÖ partisinin seçilmesindeki neden zaman

içerisinde ideolojik olarak değişerek popülist radikal sağa evrilmesi ve örgütsel sürekliliğini korumasıdır. Aynı zamanda partinin koalisyon ortaklığıyla üç kez hükümette yer alması ve bu duruma AB ülkelerinin sert tepki göstermesi de bir diğer nedeni oluşturmaktadır. Hollanda'da PVV partisinin henüz çok genç bir parti olmasına karşın siyasal arenada yer edinerek popülist radikal sağa katkıda bulunması seçilmesinde etkili olmuştur. Fransa'da RN partisinin seçilmesindeki neden ise Marine Le Pen liderliğindeki yumuşama döneminin partinin geçmişteki anti-semitist ifadelerinin yerine konumlanan İslam karşıtlığında bir dönüm noktası olmasıdır. Ayrıca bu partinin başkanlık seçimlerinde önemli başarılarla imza atması da seçilmesindeki bir diğer nedendir.

Le Pen etkisi ya da *Haider görüngüsü* gibi terimler yaratılması popülist partilerin seçim başarılarında liderlerin önemini vurgulamaktadır. Bu partilerin popülist liderleri, seçilmelerindeki bir diğer önemli husustur. Popülist liderler bira masası söylemi olarak tanımlanan, basit ve hatta kaba bir dil kullanmaktadırlar (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 84). Bu partilerin popülist liderleri aynı zamanda karizmatik lider olarak da tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, FPÖ, PVV ve RN'nin karizmatik liderleri parti söylemlerinin analizi açısından önem teşkil etmektedir.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla, popülizm kavramı açıklanmış, popülist radikal sağ partilerin ideolojik çekirdeği tanımlanmıştır. Yine bu bölümde popülist radikal sağın gelişim süreci ve 1990 sonrası yükselmesinin sebepleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde seçilen üç popülist radikal sağ partinin (FPÖ, PVV ve RN) gelişim süreci ve temel konuları açıklanarak, ulusal ve Avrupa düzeyi olmak üzere seçimlerdeki görünümleri tablolar ile desteklenmiştir. Üç partinin öteki'ye yönelik yabancı, göç ve İslam karşıtı söylemleri ile birlikte Avrupa şüpheli söylemleri de analiz edilmiştir. Aynı zamanda Avusturya, Hollanda ve Fransa ülkelerindeki ana akım partilerin söylemlerinin ve politikalarının popülist radikal sağ ile yaklaşması da bu bölümde incelenmiştir.

Avrupa entegrasyon süreciyle birlikte, birliği destekleyenlerin yanında karşıt ve eleştirel yaklaşan tutumlarda ortaya çıkmıştır. Bu nedenle çalışmanın üçüncü bölümünde entegrasyon süreci beraberinde ortaya çıkan siyasal akımlar tanımlanmış ve bu akımların AB sürecine etkisi incelenmiştir. Daha sonra popülist radikal sağ partilerin AB'ye karşı tutumunu oluşturan Avrupa şüpheli kavramı, farklı teorisyenlerin tipolojileri üzerinden tanımlanmış ve açıklanmıştır. Yine bu bölümde popülist radikal sağ partilerin ulusal düzeyde etkisi Avrupalılaştırma kavramı üzerinden açıklanmıştır. Tezin bu bölümünde popülist radikal

sağ partilerin Avrupa Birliği'ne etkisi Avrupa Parlamentosu içindeki ID grubu üzerinden analiz edilmiştir. ID grubunun gelişim süreci ve programları açıklanmıştır. Son olarak, bu grup içerisindeki milletvekillerinin AP yasama faaliyetlerine olan etkisi analiz edilmiştir.

Sonuç bölümünde örnek üç parti üzerinden yapılan incelemeler ve analizlerin sonucunda varılan bulgular sıralanmış ve popülist radikal sağ partilerin gelecekte AB'ye olan etkisi analiz edilmiştir.

1. BÖLÜM

POPÜLİZM VE POPÜLİST RADİKAL SAĞ

1969 yılında Ionescu ve Gellner'in popülizm tanımlamalarını derledikleri kitap şu sözlerle başlamaktadır: “*Dünyada bir hayalet dolaşıyor –popülizm*” (Ionescu ve Gellner, 1969: 1). Bugün de, dünyada bir popülizm hayaleti dolaşmaktadır. Popülizm bir hayalete benzetilmekte, sebebi ise tanımlanmasında yaşanan kargaşadır. Bu bölümde çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan popülizm kavramına dair literatür ele alınacaktır. Net bir tanımlanmayan terimin tanımına dair temel bir çerçeve oluşturulması amacıyla ve günümüz çağdaş popülizm kavramına tarihsel bir bağlam oluşturulması bakımından, kavramın çeşitli tarihsel görünümlerine değinilmiştir. Daha sonra çalışmanın konusu olan popülist radikal sağ partilerin politika ve söylemlerinin daha anlaşılabilir olabilmesini sağlamak adına popülist radikal sağ kavramına ilişkin alanın önemli isimlerinin tanımlamaları ele alınarak, Batı Avrupa'daki popülist radikal sağ partilerin özellikleri tespit edilecektir. Avrupa'daki popülist radikal sağ partilerin 1990 sonrası hızla yükselişe geçmesinin nedenleri yine bu bölümde açıklanmaya çalışılacaktır.

1.1. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE: POPÜLİZM

Latince *populus* (halk) kelimesinden türeyen popülizm, ortaya çıkışından itibaren içinde bulunduğu döneme ve bölgeye bağlı olarak anlamı değişen ve gelişen bir kavram olmuştur. Bir ideoloji, bir söylem, bir hareket ve siyaset tarzı gibi çeşitli biçimlerde tanımlanan kavram ayrıca birbirinden oldukça uzak iki farklı uçta bulunan (sağ-sol) siyasi aktörleri ve partileri de nitelendirmektedir. Popülizmin tanımına yönelik geniş bir literatür olmakla birlikte, yapılan tüm çalışmalar sonucunda yazarlar tarafından kavramın ortak bir tanımı üzerinde ittifak kurulamamıştır. Taggart (2004: 2) tarafından belirtildiği üzere popülizm zor ve kaygan bir kavram olması sebebiyle, onu tam olarak tanımlayacak özelliklere sahip değildir. Aynı zamanda terimin içerisine onu değişken kılan özellikler yerleştirilmiştir. Bu sebeplerle, popülizmin bir fikir, ideoloji ya da bir hareket olarak kapsamlı ve evrensel tanımı bir yana, genel bir anlatımını kurgulamak dahi içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Öyle ki bazı yazarlar kavramı tanımlamak yerine onu örnekler üzerinden anlamlandırmaya çalışmıştır. Örneğin Eric Fassin çalışmasında, Potter Stewart'ın “I know when I see it” (Onu gördüğümde bilirim) ilkesindeki mantığı takip etmiştir (Fassin, 2019: 18).

Isaiah Berlin 1967 yılında Londra Ekonomi ve Siyaset Bilimi Okulu tarafından düzenlenen konferansta popülizm tanımlamasını “külkedisi kompleksi” üzerinden yapmıştır. Berlin’in metaforuna göre popülizm kavramı külkedisinin ayakkabısıdır. Popülizm denilen ayakkabıya tam uyan ayağı ararken, neredeyse uyan adaylar içerisinde, biz her zaman ona tam olarak uyan, o tek gerçek ayağı bulmaya çalışmaktayız. Yani biz, her zaman elinde ayakkabıyla gezen prensi bir yerlerde bekleyen, saf popülizm denen ayağın varlığından kuşku duymayız. Ancak Berlin tarafından da belirtildiği üzere, her yerde tüm popülizmleri kapsayacak kusursuz bir tanım yanılmazdır ve bu herkesin peşinde koştuğu arayış hiçbir zaman tatmin edici olmayacaktır (Berlin, 1967: 6).

Muğlak bir doğası olan kavramın tanımı üzerinde genel bir uzlaşma olmamakla birlikte, popülizmin tüm çeşitlerinin halka cazip gelmeyi ve seçkinlerin ifşasını içerdiği üzerinde genel bir uzlaşma bulunmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 16). Jan-Werner Müller’e göre siyasal aktörlerin popülist olarak adlandırılabilmesi için iki koşul bulunmaktadır. Birinci koşul seçkinlere dair eleştirel tutum almaktır. Ancak Müller’e göre bu koşul popülist sayılmak için yeterli değildir. Popülist sayılmak için ikinci koşul ise çoğulculuk karşıtlığıdır. Popülistler siyasi rakiplerini ahlaksız ve yozlaşmış elitler olarak tasvir eder ve onları dışlayarak, halkı sadece kendilerinin temsil ettiğini ifade ederler. Aynı zamanda kendilerini desteklemeyenleri erdemli ve ahlaklı olarak tanımladıkları halkın bir parçası olamayacağını ima ederler. Yani geri kalan herkesin halkın gerçek bir parçası olmadığı iddiasıyla reddedilmesi, popülizmin ayrımcı bir kimlik siyaseti biçimi olduğunun kanıtıdır (Müller, 2020: 15-16).

Popülizmin inşası iki karşıt unsur üzerinden oluşmaktadır: halk ve seçkinler. Muğlak ve esnek bir kavram olan halk kelimesi üç farklı anlamda kullanılmaktadır. İlk anlamı bir ulus olarak halk kavramıdır. Örneğin Türkiye halkı ya da Hollanda halkında olduğu gibi ulusun siyasi topluluğuna atıfta bulunmak için halk kelimesi kullanılmıştır. Bu, belirli bir ülkedeki yerlilerin tümünün dâhil edildiği ve hepsinin bir arada ortak bir yaşamla topluluk oluşturduğunu ima etmektedir. İkinci bir anlamı, mazlum olarak halk kavramıdır. Başka bir deyişle dışlanmışlar ve unutulmuşlar olarak halk. Terim, tüm topluluğa atıfta bulunmadan sadece topluluğun daha az ayrıcalıklı çoğunluğunu, üst sınıf veya elit kesim ile karşılaştırarak atıfta bulunmaktadır. Üçüncü anlamı ise herkes olarak halk kavramıdır. Bu tanımda halk kavramı, siyasal gücün nihai kaynağı olmasıyla birlikte yöneticiler olarak da tanımlanır, yani siyasi birimin tüm üyelerini içermektedir (Canovan, 1984: 315). Modern demokratik fikri baz alan bu kavram, ABD Başkanı Abraham Lincoln’un “halk tarafından,

halk için, bir halk yönetimi” sözüyle pekişmektedir. Her üç anlamda da halk ve seçkinler arasındaki ayrım ikincil bir özellik ile ilintilidir, sırasıyla: milliyet, sosyoekonomik statü ve siyasal güç. Popülizmin çeşitli tanımlarının bu özelliklerin farklı birleşimlerinden oluştuğu bilindiğine göre, halkın üç farklı anlamından sadece birinin öne çıkması olası görünmemektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 21).

Popülistler, halk adına konuştukları ve onları temsil ettikleri iddiasını ileri sürerken aynı zamanda muhatapların gerçekte kim olduğu konusunda kararsızdırlar. Halkın ayırt edici bir bütünlük içerisinde olmamasına rağmen popülistler tarafından adına konuşulması ve temsil etme eylemi arasında bir mesafe bulunmaktadır (Moffit, 2019: 151). Arditi’ye göre tanımlanmayan halk ile onları temsil edenlerin arasındaki bu uzaklık, temsilde iş başında olan tekrarlanabilirliği göz ardı eden bir *sunum* ile giderilebilmektedir. Burada popülist lider veya davranışı ile halk arasındaki ilişkinin farazi dolaysızlığı sonucu aradaki mesafe kapanabilir. Sözü edilen dolaysızlık ile halkın tanımlanamayışı ortadan kaldırılarak, temsilciler ile halkın bir ve aynı olduğu söz konusu olmakta ve temsile gerek kalmamaktadır (Arditi, 2009: 88-89). Sonuç olarak popülistler halkla kurdukları ilişkilerde kendilerini samimi ya da doğrudan halk iradesinin esas vücut bulmuş hali gibi sunarak bu boşluğu kapatmaya çalışmaktadırlar (Moffit, 2019:151).

Popülizmin en yaygın özelliklerinden biri halkın yanında olduğunun savunulmasıdır. Bu halka bağlılık popülizmin temel tanımlayıcısı olarak görülürken Taggart, halk kavramının popülizmde böylesine önemli bir öge olmasının sebebini, popülizmin istediği biçimde esnek ve bükülebilir bir kavram olmasında görmüştür. Popülizm doğası gereği halk gibi şekillendirilebilir araçlara ihtiyaç duymaktadır (Taggart, 2000: 91-92). Taggart, popülistlerin sıklıkla vurguladığı halk kavramını “heartland” (anayurt) terimiyle ilişkilendirmiştir. Buna göre popülistlerin halk söylemini kullanmasının nedeni halkın heartland içerisinde yaşamasıdır ve popülistler asıl olarak bu heartlandı vurgulamak isterler. Heartland zor zamanlarda ortaya çıkan, net olmayan fakat savunmaya değer bir yaşamı çağrıştırarak güçlü bir hale gelen, popülistleri siyasi sisteme iten ve asıl olarak hayal gücünde var olan bir toprak parçasıdır. Heartland göndermesinde popülistler geçmişe gönderme yaparak günümüzde noksan olan şeyi kurgulamaya çalışırlar. Bu bağlamda sınırları çizilerek kurgulanan heartland aynı zamanda şeytanlaştırılan grupların da dışlanmasına olanak sağlamaktadır. Heartland milli veya başka bir tür kimliğin var olduğu bir toprak parçasının daha saf olan bir kısmıdır ve merkezdedir. Bu yüzden popülistler belirli toplumları gerçek

halktan olmamaları gerekçesiyle dışlar ve kendilerini her şeyin kalbinde görürler (Taggart, 2000: 95-96).

Popülizmde seçkin kavramı, halkın genel iradesine karşı çıkan, yozlaşmış bir grup olarak tanımlanır. Saf halk ve yozlaşmış seçkinler arasındaki ayrım temelde ahlaki olsa da, seçkinlerin çeşitli tanımlamaları mevcuttur. İlk tanımlama seçkinlerin iktidar temelinde konumlanmasıdır. Bu tanıma göre seçkinler, siyaset, ekonomi, medya ve kültür-sanatlarda önde gelen, üst kademelerde bulunan kişilerdir. Elbette ki popülistlerin kendileri ve bu sektörlerdeki yandaşları bu tanımlamanın dışında bırakılmaktadır. Ayrıca seçkinler, ulusal ve iktisadi (sınıf) temelde de tanımlanabilmektedir. Popülistler sınıflar arası ayrımın seçkinleri iktidarda tutmak ve halkın içini boşaltmak için oluşturulduğunu ileri sürerek sınıf sonrası bir dünya görüşünü savunurlar, ancak bazen seçkinleri iktisadi olarak tanımlamaktadırlar. Bu çoğunlukla solcu popülistlerde görülmekle birlikte, popülist sağcılarda siyasi seçkinler ile iktisadi seçkinlerin işbirliği içerisinde olduğunu ve özel çıkarları halkın çıkarlarının üzerinde tuttuklarını ileri sürerek, halk ve seçkinler arasındaki mücadeleyi iktisadi güç ile bağdaştırır. Avrupa'daki popülistler, genelde halkı etnik olarak tanımlayarak yabancıları (göçmen ve azınlıklar) ötekileştirmiş ve dışlamışlardır. Ancak seçkinleri başka bir etnik grubun parçası olarak görmemiş, onların yerli halkın çıkarlarından ziyade göçmen ve azınlıkların menfaatlerinden yana olduğunu ileri sürmektedirler (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 23-26).

Popülizmde halk ve seçkinler arasındaki ayrım ahlaki temelde kurgulanmıştır. Popülistlere göre halk, erdemli, dürüst, çalışkan, cefakâr, aza kanaat eden sessiz çoğunluk olarak görülmektedir. Bu bağlamda halk, saf (arı) konumda iken seçkinler çıkar peşinde koşan, kibirli, hilekâr, sapkın, kendi lüks ve konforunu düşünen yozlaşmış insanlar olarak görülür (Uslu, 2021: 224). Müller tarafından ifade edildiği üzere: “Popülistler saf, masum ve her zaman çalışkan halkı, gerçek anlamda hiç çalışmayan (kendi çıkarlarını büyütme dışında) yozlaşmış elitlere karşı konumlandırır” (Müller, 2020: 40).

Popülizm ile demokrasi arasındaki ilişki yoğun tartışmaların konusu olmuştur. Popülizm özünde demokratiktir ancak günümüzde hâkim model olan liberal demokrasiyle çatışmalıdır. Çünkü popülizm saf (arı) halkın iradesini hiçbir şeyin kısıtlamaması gerektiğini savunmaktadır. Aynı zamanda çoğulculuk kavramını, bu nedenle de azınlık hakları ve onları koruması gereken kurumsal garantileri reddetmektedir. Popülistler nihai siyasi otoritenin, halkın elinde olduğunu ifade ederek, çoğunluğun yönetimi kuralının ihlallerini demokrasinin özünün yıpranması olarak eleştirebilmektedir. Kısacası popülizm, liberal demokrasiler için

hem olumlu hem de olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Örneğin, kendilerini dışlanmış ve unutulmuş olarak gören seçmenlere seslenerek demokratik bir düzeltici olarak görev alır. Ancak popülizm liberal demokrasi için olumsuz etkiye de sahip olabilir. Örneğin, popülist aktörler hiçbir gücün ve kurumun çoğunluğun yönetimini sınırlamaya hakkı olmadığını savunarak, azınlıklara saldırabilir. Aynı zamanda temel hakların korunmasında uzmanlaşmış kurumları da aşındırabilir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 101-105).

Taggart'a göre popülizm "bukalemunsu" doğası sebebiyle bazı özelliklerini tümüyle bağlamdan, dönemden ve mekândan almaktadır (Taggart, 2004: 76). İçinde bulunduğu ortamın renklerini benimseyen bukalemunsu popülizm, buna göre her zaman bulunduğu çevrenin koşulları tarafından şekillenen bir fenomen olmuştur (Taggart, 2004: 6). Taggart (2004: 11) tarafından belirtildiği gibi popülizmin kaderi, kendi tarihinin yansıması gibidir. Bugün dünyada ABD'den Latin Amerika'ya, Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa'ya yaşanan popülizm patlamasını anlayabilmemiz için tarihe bakmamız gerekmektedir. Bu bağlamda incelendiğinde kavramın tarihsel gelişim süreci üç döneme ayrılmıştır.

Popülizm ilk olarak 1800'lü yıllarda iki ayrı tarihsel fenomeni tanımlamak için kullanılmıştır. Terimin ilk kullanıldığı olay 1892 yılında ABD'nin Güney ve Batı eyaletlerinde Halk Partisi'ni (People's Party) kuran çiftçi ve tarım işçilerinden oluşan toprak reformu yanlısı kırsal hareket olmuştur (Moffit, 2020: 31). Halk Partisi destekçilerine başlarda *pops*, daha sonra *populist* denilmiş ve bu etiketin aşağılayıcı olması hedeflenmiştir. Böylece popülizm kavramının ortaya çıktığı iddia edilmektedir. Kendilerini popülist olarak adlandıranlar, artık mısır yetiştirmek isteyen çiftçiler değil siyaset yapmak isteyen köylülerin hareketinden doğmuştur. Çiftçiler, gümüşün serbestleştirilmesi ve ürettiklerini doğuya gönderebilmek için tren yollarının kamulaştırılmasını talep ederek politik programlarını bu iki talep üzerinden oluşturmuşlardır (Müller, 2020: 106-107). ABD iç savaşı (1861-1865) Güney'e yenilgi getirmiş ve kentli Kuzey, kırsal Güney arasındaki ekonomik ayrım sonucunda popülizm ilk olarak Güneyli bir hareket olarak ortaya çıkmış, daha sonra Batı'ya da yayılmıştır. Taggart'a göre, ABD popülist hareketi ve Halk Partisi, radikal bir değişim yolunda ilerleyen ama devrimi hedeflemeyen *ilerici bir popülizmdir* (Taggart, 2000: 26-30).

İkinci olay ise 1860'lı yıllarda Çarlık Rusya'da Rus aydın ve entelektüellerinin, Rus köylülerini siyasi ve ekonomik olarak örgütleyerek, halka gitmek (Going to the People) yani köylünün eğitilmesiyle devrim yapacağına inanıldığı *Narodnichestvo* adı verilen harekettir. Taggart'a göre, popülizm nadiren devrimcidir; genelde reform talep eder ve rejimin tamamen değişimini çok sık savunmaz. Ancak Narodniklerin (hareketin takipçileri),

Rusya’da toplumsal ve siyasal değişim istemeleri devrimci olduklarını göstermektedir. Ayrıca hareket, 1917 Bolşevik ayaklanmasına giden bağlamın da bir parçasını oluşturmaktadır (Taggart, 2000: 46-57). Her iki hareket de kentleşme ve sanayileşme ile değişen ekonomik ve toplumsal düzene tepki olarak doğmuş ve köylü kesim gerçek halk olarak tasvir edilmiştir (Dizman, 2019). Canovan’ın da belirttiği üzere, iki vaka birbirinden farklı olsa da aynı genel fenomenin örnekleridir. İkisi de modernleşme sorunlarıyla ve piyasa ekonomisinin kırsal yaşam üzerindeki etkileriyle ilgilidir. Sonuç olarak her iki hareket de halkı idealize etmiştir (Canovan, 1981: 98-99).

1950’li yıllara gelince popülizm artık sadece kırsal hareketleri tanımlayan bir kavram olmaktan uzaklaşmıştır. Edward Shils ve Seymour Martin Lipset, zamanın McCarthyciliğini¹ bir çeşit popülizm olarak tanımlamışlardır. Shils’e göre popülizm: “Uzun zaman iktidarda bulunan, farklılaşmış, iktidarı, mülkiyeti ve kültürü tekeline alan yönetici sınıfların topluma dayattığı düzene karşı halk tarafından rağbet görmüş geniş bir hınç tabakasının ideolojisinin bulunduğu her yerde var olan yaygın bir fenomendir” (aktaran Moffitt, 2020: 32). Bu dönemde liberal aydınlar kavramı, modernizm öncesi hayata dönmek isteyen kişilerin kaygı ve öfkelerinin çaresiz bir ifadesi olarak tanımlamışlardır (Müller, 2020: 33). Buna bağlı olarak Lipset, kişilerin toplumdaki etkileri ve statüleri azalması sonucu oluşan hoşnutsuzluğun onları farklı irrasyonel protesto ideolojilerini (bölgecilik, ırkçılık, aşırı milliyetçilik, kozmopolitlik karşıtı, McCarthycilik, faşizm) kabul etmeye yönlendirdiğini vurgulamaktadır (Lipset, 1960: 170).

Diğer bir taraftan kavram, 1929 yılından 1960’lara kadar süren zaman içerisinde Latin Amerika’da karizmatik liderler etrafında gelişen özel bir örgütlenme şekline kaymıştır. *Halkın adamları* olarak bilinen Brezilya’da Getulio Vargas ve Arjantin’de Juan Peron bu tanıma en iyi uyan örneklerdendir. Bu liderlerin işçi sınıfı tabiri yerine halk üzerine kurulu bir dil oluşturarak başkan olmalarıyla, Latin Amerika’da popülizmin, sosyalizm ve komünizmden çok daha başarılı olduğu anlaşılmıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 42). Üçüncü dünya popülizminin ortaya çıkışı genellikle ekonomik gelişmenin doğasına dayanmaktadır. Buna göre belirli ekonomik kriz zamanlarında ortaya çıkarken, devrimci değil her zaman reformist olmaktadır ve böylece liderlik devrimin yerini almaktadır (Taggart, 2000: 60-66). McCarthycilik ve Latin Amerika’daki sosyo-ekonomik popülizm, terimin gelişiminin ikinci dönemi veya dalgası olarak kabul edilmektedir.

---

¹ McCarthycilik, 1950’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde Senatör Joseph McCarthy tarafından devlet organlarına sızan komünistleri bulmak amacıyla soruşturma başlatma faaliyetlerine verilen isimdir.

Popülizmin üçüncü dönemi ise 1980'lerin sonları ile 1990'ların başında ortaya çıkan, iki ayrı ideolojik çerçeveye (sağ-sol) dayanan çağdaş popülizmdir. Çağdaş popülizm, ideoloji, söylem, politik mantık ve siyaset etme biçimi olmak üzere dört çeşit olarak tanımlanmaktadır. Çağdaş popülizm, popülizmi geçmişte olduğu gibi belirli sosyo-ekonomik durumlara tepki olarak görmez, popülizmin siyasal özelliklerini merkeze almaktadır (Sözen, 2017: 12). Çalışmanın bu kısmında popülizm dört ana yaklaşım üzerinden ele alınacak, bu yaklaşımların özellikleri tanımlanacaktır. Dört yaklaşımın da ortak olan özelliği halk ve elitler arasındaki ayrıma dayanmakta iken ideoloji ve söylem olarak popülizm yaklaşımlarını birbirinden tamamen ayırmak olası değildir. Çünkü yazarlar zaman zaman bu iki kategori arasında yer değiştirmektedir.

1.1.1. İdeoloji Boyutu ile Popülizm

İdeoloji, iktidar sistemini korumak, değiştirmek ya da yok etmek amacıyla olan, siyasi eyleme zemin oluşturan tutarlı fikirler öbeğidir. Andrew Heywood'a göre ideolojiler var olan düzene dair bir dünya görüşü sunar ve arzu edilen bir gelecek tasarımı, bir *iyi toplum* görüşü ortaya koyarak, sistemin değişmesi gerektiğini ve bu değişimin nasıl gerçekleşmesi gerektiğini açıklayan fikirler bütünüdür (Heywood, 2018: 31). İdeoloji bu tanımdan da anlayacağımız üzere oldukça kapsamlı ve katı bir kavramdır. Bu sebeple popülizmi bir ideoloji olarak tanımlayan yazarlar kavramı 'ince veya zayıf merkezli bir ideoloji' olarak tanımlamışlardır. Böylelikle popülizmin katı bir biçimde değil ama diğer ideolojilerle karışarak var olduğunu vurgulamaktadırlar.

Michael Freeden, ideolojiyi kavramları merkez alan morfolojik bir yöntem ile ele almaktadır. Freeden'a göre ideoloji, "karşılıklı olarak birbirini tanımlayan siyasal kavramlara anlam atfeden geniş boyutlu yapısal bir düzenleme"dir. İdeolojiyi farklı şekillerde bir araya getirilebilen modüler bir mobilya takımına benzeten Freeden'a göre, siyasal kavramlar farklı ideolojilerin yapı malzemesi olabilmekte ve böylelikle farklı birçok mobilya odaları yaratılabilmektedir. Çünkü kavramlar iki ayrı ideolojide (odada) çok farklı rollere (anamlara) sahip olabilmektedirler (Freeden, 2011: 75). Kavramı daha esnek bir perspektif üzerinden tanımlayan Freeden, ideolojileri makro ideolojiler ve mikro (ince) ideolojiler olmak üzere iki temel kategoriye ayırmıştır. Liberalizm ve sosyalizmi makro ideoloji olarak tanımlayan Freeden, ince ideolojilerin de makro ideolojiler gibi tanımlanabilir bir biçimbilime sahip olduğunu ancak sınırlı bir biçimbilime sahip olduğunu ifade etmiştir. İnce ideolojiler, makro ideolojiler gibi soruların tüm çeşitlemelerini ele almaz ve bir ideolojide olması gereken kavramları bilerek çıkararak, daha geniş fikirsel

kavramlardan koparmaktadır. Buna göre ince ideolojiler hem amaçları hem de içerikleri açısından sınırlı olmaktadır. Feminizmi, yeşil siyaset düşüncesini ve milliyetçiliği ince ideolojiler olarak tanımlayan Freeden, popülizme çalışmalarında yer vermemiştir ancak popülizm kavramı Freeden'in ince ideoloji tanımı ile bağdaşmaktadır (Freeden, 2011: 132-135). Özellikle son yıllarda yapılan popülizm çalışmalarında, yaygın olarak Freeden'in ince ideolojiler kavramı üzerinden popülizm tanımlamalarının yapıldığı görülmektedir (Canovan, 2002; Mudde, 2007; Abts ve Rommens, 2007; Stanley, 2008; Kaltwasser, 2012; Mudde ve Kaltwasser, 2019).

Mudde, popülizmi, toplumu nihayetinde iki ayrı homojen ve karşıt gruba ayrılmış biçimde ele alan ince merkezli bir ideoloji olarak tanımlamaktadır. Bu homojen ayırım, saf halk ve yozlaşmış seçkinler olarak gerçekleşmektedir ve siyasetin, halkın genel iradesinin *volonté généralé* gerektiğini ileri sürmektedir (Mudde, 2007: 23). Mudde ve Kaltwasser'a göre, kalın veya eksiksiz ideolojilerin (sosyalizm, liberalizm) aksine ince merkezli ideoloji olan popülizm sınırlı bir yapı bilime sahiptir ve bu sebeple zorunlu olarak diğer ideolojilere eklenmiş gibi görünmektedir. Sonuç olarak, popülizmin tek başına siyasi sorunlara teferruatlı ve kapsamlı çözümler sunmadığı belirtilmektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 16-17).

Ben Stanley'de popülizmi bir ideoloji olarak tanımlayan yazarlardandır. Stanley, popülizmin zayıf merkezli bir ideoloji olduğunu, kavramın programatik bir ağırlık merkezi olmadığını için dağınık olduğunu ve daha kapsamlı ideolojiler içerisinde var olduğu fikrini savunmaktadır (Stanley, 2008: 100). Buna göre popülizm, tam ve kapsamlı bir ideolojinin özelliklerine sahip değildir ancak onun çeşitli tezahürlerinin çelişkili doğası kavramın ideoloji olarak tanımlanmasını engellemektedir (Stanley, 2008: 99). Stanley'e göre popülizmin özü: Halk ve seçkinlerden oluşan iki homojen analiz unsurunun varlığı; bu birimler arasındaki uzlaşmaz ilişki; halk egemenliği; halkın olumlu kabul edilmesi ve seçkinlerin karalanması olmak üzere dört kavramdan oluşmaktadır. Stanley'e göre popülizm, halkı siyasetin ayrıcalıklı öznesi olarak tanımlayan ve bu esas üzerindeki konumunu haklı çıkarmaya uğraşan bir ideolojidir (Stanley, 2008: 102). Popülist aktörler diğer ideolojilerle ilişki kurmaktadır, çünkü popülist ideoloji kendi içinde kapsamlı ve tutarlı bir politika önerisine dönüşecek kadar kalın bir ideoloji değildir (Stanley, 2008: 107).

Popülizmi ideoloji olarak tanımlayan bir başka önemli teorisyenler ise Koen Abts ve Stefan Rommens'dir. Abts ve Rommens, popülizmin halk, egemenlik ve demokrasi gibi kavramlara odaklanan; toplumdaki iktidarın yapısına ilişkin ince merkezli bir ideoloji

olduğunu ileri sürmektedirler. Abts ve Rommens, siyasi seferberlik, karizmatik liderlik ve basit dilin önemli özellikler olduğunu kabul etmektedir ancak bunların popülizmin özünü tanımlamadığını belirtmektedirler. Abts ve Rommens'e göre, bu özelliklerin temelinde yatan popülist ideolojidir ve bu ideoloji, belli eylemleri anlaşılır hale getirir ya da eylemlerin çerçevelerini besleyebilir ancak popülist ideoloji bu eylem çerçevelerine indirgenemez. Popülizm, kapsamlı bir toplum vizyonu sağlamamaktadır, ancak politik söylemin belirli anahtar kavramlarına kesin bir anlam vermektedir. Böylece politik alanın parçalarının belirli bir ideolojik görünümünü sağlamaktadır (Abts ve Rommens, 2007: 407-408).

Yazarlara göre popülizmin ince merkezli bir ideoloji olduğunu kavramak, terimin dünyada neden bu kadar şekillendirilebilir olduğunu anlamamızı sağlamaktadır. Sınırlı ideolojik çekirdeği ve kavramları sebebiyle diğer kavramlara veya ideolojilere eklenmiş olarak belirmektedir. Siyasi aktörler popülizmi, tarım reformculuğu, milliyetçilik, neoliberalizm ve sosyalizm olmak üzere birçok ideolojiyle birleştirmişlerdir. Aynı zamanda popülizmi düşüncel bir yaklaşım olarak tanımlamak, siyasi aktörlerin geniş çeşitliliğini bağdaştırmayı sağlamaktadır. Popülist aktörler, gevşek örgütlenmiş toplumsal hareketlerden sıkı bir biçimde yapılandırılmış siyasi partilere kadar birçok farklı tarzda hareketlenmektedirler. Benzer durum liderlik içinde aynı şekildedir; popülist liderler farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadırlar. Ancak Mudde ve Kaltwasser'e göre, halkın sesinin (*vox populi*) dikkatle oluşturulmuş görüntüsü tümünde ortak olarak bulunmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 31).

1.1.2. Söylem Olarak Popülizm

Bu yaklaşım da popülizm, genellikle bir konuşmada kendini gösteren belirli bir siyasi ifade etme biçimi olarak görülmektedir (Moffitt, 2020: 43). Popülizmi söylem olarak gören yaklaşım, kavramın diğer tanımlamalarındaki özelliklerle çelişmemekle birlikte popülizme ölçülebilir olma özelliği katmaktadır. Bu doğrultuda popülizm siyasi aktörlerin kullandıkları dilde kendini göstermektedir. Popülist aktörler halk ve milli irade gibi kavramları kullanarak, seçkinleri ve mevcut düzeni eleştirmektedirler. Bu bağlamda yerleşik kurum ve yozlaşmış seçkinleri, toplumun refah düzenini bozduklarını ileri sürerek popülist söylemlerinde *öteki* konumuna yerleştirmektedirler (Bulut ve Hacıoğlu, 2018: 190).

Hawkins popülizmi, “İyi halkın birleşik iradesiyle, kötüyü de komplocu seçkin ile özdeşleştiren Maniheist² bir söylem” olarak tanımlamaktadır. Yazara göre popülizm her şey ahlaki bir boyut atfetmektedir ve kavram tarafından her şey iyi ile kötü arasındaki evrensel mücadelenin bir parçası olarak yorumlanmaktadır. Hawkins bu sebeplerle popülizmi Maniheist bir söylem olarak tanımlamıştır. Popülizmi tanımlayan bilim adamlarının, terimi farklı yaklaşımlarda (ideoloji, dil, siyasi tarz, çağrı) tanımlamak için söylemsel olarak çeşitli terimler kullandıklarını ve hepsinin popülizmi liderler ve katılımcılar için altta yatan anlamlarından yalıtılmış bir dizi fikirler olarak tanımladıklarını ifade etmektedir (Hawkins, 2009: 1043). Ancak Hawkins’e göre dikkat edilmesi gereken bu fikirler ve söylemin içeriğidir. Bu nedenle söylem olarak popülizm bir dizi fikirden çok daha fazlasıdır. Popülizmi oluşturan bilinçaltındaki fikirler, popülizmi savunanların dillerinde vücut bulma eğilimindedir; bu dili kabul etmek ve tekrar etmekse bu temel fikirlere inanmak anlamına gelmektedir. Buna göre popülistler bu komplocu siyaset görüşünü kabul etmeden gerçek düşmanlarını tanımlayamazlar (Hawkins, 2009: 1046).

Canovan³ popülizmi, “hem yerleşik iktidar yapısına hem de egemen fikir ve değerlere karşı halka bir çağrı” olarak tanımlamıştır. Bu halka yönelik çağrılar, “sıradan insanları” hedef alarak demokratik bir tarz ile ifade edilmektedir (Canovan, 1999: 2). Popülistler, politikacıların güvensizliği ve bürokratik jargondan yararlanarak kendilerinin basit ve dolaylı olmayan dilleri ile övünmektedirler. Bu bağlamda Canovan, siyasi aktörlerin popülistler gibi basit ve doğrudan bir dil kullanma istekleri ve becerilerini, popülist taktikler benimsenmekle suçlanmalarındaki en büyük kanıt olarak sunmaktadır. Ancak Canovan’a göre basit ve doğrudan bir dil kullanmak popülist aktör olmak için yeterli değildir. Aynı zamanda politikacının basit ve doğrudan siyasi analizler ve çözümler önermeye hazır olması gerekmektedir (Canovan, 1999: 5-6).

Belçika’daki siyasi partilerin söylemine dair ampirik bir çalışma yapan Jagers ve Welgrave (2007), popülizmi kavramsal olarak ince ve kalın olarak tanımlamıştır. Popülizmi, (1) halka atıfta bulunan, davranışlarını halka seslenerek meşrulaştıran (2) elit karşıtı olan ve (3) halkı, dışlanan bazı gruplar hariç saf (arı) bir grup olarak kabul eden üç unsurun birleşimi olarak ifade etmişlerdir. Yazarlara göre bu üç unsurun tamamı popülizmin kalın tanımını

---

² Maniheizm veya Mani dinine göre, dünyada tanrısal aydınlık ve karanlık olmak üzere iki karşıtlık bulunmaktadır.

³ Margaret Canovan başka bir çalışmasında (2002) popülizmin bir ideoloji olduğunu öne sürmüştür; yazar popülizm kavramını tanımlamada muğlaktır. (Bkz. Margaret Canovan (2002). Taking Politics to the People: Populism as the Ideology of Democracy, Yvés Meny, Yves Surel (Ed.), *Democracies and the Populist Challenge* içinde (25-44), London: Palgrave Macmillan).

oluştururken, ilk unsura dayanan halka hitap etme popülizmin ince tanımını içermektedir. Jagers ve Walgrave'ye göre popülizmin ince tanımı, halka hitap eden siyasi aktörlerin siyasal iletişim tarzıdır. Popülizmi halka hitap eden, halk adına konuşuyormuş gibi davranan bir iletişim stili olarak ele almak kavramın temel özünü oluşturmaktadır. Popülist iletişim tarzı, halka hitap ederek halkın egemenliğini vurgularken sık sık halk, kamu, vatandaş, seçmen, vergi mükellefi, tüketici ve nüfus gibi kelimeler kullanmaktadır (Jagers ve Walgrave, 2007: 322). Jagers ve Walgrave, Belçika partilerinin siyasi yayınlarını içerik analizine tabii tutmuş ve analiz sonucunda Flaman Ligi (VB) partisinin popülist siyasi iletişim tarzının diğer partilere kıyasla çok yoğun olduğu sonucuna varmışlardır.

Popülist aktörler çeşitli popülizm yaklaşımlarında ya popülistlerdir ya da değillerdir. Ancak söylem analizine göre popülist aktörler, popülizmi ne zaman ve nasıl kullandıklarına bağlı olarak farklı zamanlarda az veya çok popülist olarak tanımlanabilmektedir (Moffitt, 2020: 43). Popülist söylemlerin ne zaman ve nasıl kullanıldığını kavramak için yazarlar klasik içerik analizini belirli söylemsel metinlerde, popülizmin derecesini ölçmek için, nitel kodlama şemaları geliştirerek kullanmışlardır. Yapılan bu çalışmalar ile kimi zaman popülist olarak kabul görmüş siyasi aktörlerin popülist söylemi hiç kullanmadıkları görülürken, aynı zamanda popülist olarak görülmeyen aktörlerin ise popülist söylemi sık sık kullandığı anlaşılabilmektedir (Moffitt, 2020: 44).

1.1.3. Politik Mantık Olarak Popülizm

Marksist teorisyen Ernesto Laclau, popülizmi politik bir mantık olarak kavramsallaştırmıştır. Sol popülizmin figürü olan Laclau'ya göre popülizm demokratik siyaset için gereklidir. Buna göre asıl sorun liberalizmdir. Toplumsal mantıklar kural izlemeyi içerirken yani kimi nesnelere temsil edildiği kimilerinin dışlandığı bir ufku çizen kurallar sistemi iken, siyasi mantıklar toplumsal olanın kurumlarıyla ilişkilidir. Bu türlü bir kurum, toplumsal taleplerden ileri gelir ve bu her toplumsal değişim süreci içerisine karıştırmıştır (Laclau, 2007: 136). Laclau, popülizmin anlamının bir grubun siyasi pratiklerini tanımlayan bir siyasi veya ideoloji içerikte olmadığını, içerikleri fark etmeksizin belli bir toplumsal, siyasal veya ideolojik *eklemlenme* biçiminde bulunduğunu savunmaktadır. Yani popülizmin ontik değil ontolojik olduğunu iddia etmektedir. Laclau'ya göre popülizm, toplumsal gruplardan daha küçük olan birimlerin ortaya çıkması sonucu bu birimlerin eklemlenme biçimlerinden biridir (Laclau, 2004: 104).

Laclau, analizinin en küçük birimini toplumsal politik *talep* olarak varsayar. Talep kavramının iki anlamı bulunmaktadır. İlkinde talep, rica anlamına gelirken, ikincisinde bir isteği başkalarına empoze etme anlamına gelmektedir. Buna göre karşılanmayan talep, yalnızca tek bir talep ve rica şeklindeyse mevcut durumu değiştirmez. Ancak talep sayısı fazla ise; karşılanmayan talep sistem içerisindeki diğer talepler ile *farklılıklara* rağmen ilişki kurmaya başlar ve böylelikle *eşdeğerlik zinciri* oluşmaktadır. Teorisyene göre, karşılanmamış taleplerin birbirine eklenmesiyle oluşan ve kümelenme eğiliminde oldukları bu durum, popülizmin ilk koşuludur. Laclau'ya göre her bir bireysel talep kendi tikelliğine sahiptir, bir diğer yandan ise eşdeğerlik zinciri ile diğer taleplerin toplamına eşit olmaktadır. Tikel olarak kavranan talebin öznesi demokratik özne olarak adlandırılmakta iken birçok demokratik talebin eşdeğer kümesinden kaynaklanan özne ise popüler özne olarak adlandırılmaktadır. Eşdeğerlik zinciriyle birlikte toplumsal alan içsel bir sınır oluşturarak ikiye bölünür; kurumsallaşmış bir öteki (biz/onlar) belirlenir. Böylelikle iki antagonistik grup (halk ve iktidar/elit) siyasi sitem üzerine kurulur (Laclau, 2004: 105-106).

Buna göre Laclau'nun popülizmi siyasi mantık olarak gören tanımlaması; toplumu halk ve iktidar (elitler) olarak ikiye bölen ve halkı temsil eden bir lidere duygusal yatırım yollarıyla, göz ardı edilmiş toplumsal siyasi talepler arasında bir eşdeğerlik zinciri kurarak halkı siyasal aktör haline getirir. Bu yaklaşım da, popülizmin temelini halk ve elitler arasında çatışmacı ayırım olarak görmekte ve bu temelde diğer yaklaşımlarla benzerlik göstermektedir. Ancak bu yaklaşımda taleplerin arttığı ve aralarındaki farklılıklara rağmen birbirine eklenmesiyle oluşan ortamda, popülizm yapan lider, halkı (adlandırarak) kurmasıyla diğer popülizm çeşitlerinden ayrılmaktadır (Sözen, 2017: 15).

Laclau'ya göre, tüm siyasi hareketler, halkı bir ötekine karşı, toplumsal bir sınır kurarak, belli ölçülerde konumlandığı için özünde bütün siyasetler popülisttir (Laclau, 2004: 113). Siyaset ve popülizmin aynı şey olduğunu savunan Laclau, bu sebeple halkın inşası mantığını popülist akıl (politik akıl) olarak tanımlamaktadır (Laclau, 2007: 245).

1.1.4. Siyaset Etme Biçimi Olarak Popülizm

Popülizm günümüzde siyasi aktörler tarafından çeşitli argümanlar kullanılarak işlenmekte ve yüceltilmekte olan bir siyaset biçimidir. Popülizm, siyasi arenada bazı durum ve koşullarda daha kolay ve çabuk ortaya çıkmakta ve yeniden üretilebilir bir hal almaktadır. Bu durum ve koşullar genel olarak şunlardır: Topluma öfke ve hincin hâkim olduğu durum ve zamanlar; eşitsizliğin yükseldiği zamanlar; toplumda büyük çapta hayal kırıklığı olduğu

zamanlar; ekonomik krizlerin yaşandığı dönemler; siyasi kutuplaşmaların ve ayrışmaların arttığı dönemde, siyasilerin toplumun zafiyetlerini ve duygularını kullanması ile ortaya çıkmaktadır (Doğan, 2019).

Ayrıca şeffaflık sorununun ciddileşmesi, medya organlarının tarafsızlığını yitirmesi, iktidar tarafından siyasi ve hukuki baskıların sürdürüldüğü dönemlerde popülist siyaset ve siyasi söylemlerin üretimi iktidar lehine kullanışlı hale gelmektedir. Sonuç olarak siyasi aktörler popülizmi kullanarak siyasi sahnede yeniden üretilmeye uygun bir alan yaratırlar. Bu tekrarlanan siyaset yapma biçimi ve siyasi söylemler, politik bir tarza bürünerek meşrulaşmakta ve bir şekilde tüm siyasi aktörlerin kullanmaya başladığı bir hale gelmektedir (Doğan, 2019).

Popülizmin bu çeşidinde partiler veya hareketlere değil popülizmi icra edenlere yani liderlere odaklanılmaktadır. Çünkü liderler sadece popülizmin icracısı değil, aynı zamanda popülist takipçilerin etkilendiği, siyasi rakiplerinden nefret edilmesini veya alay edilmesini sağlayan merkezi figürlerdir. Popülist aktörler halka çağrıda bulunurken hem sıradan hem de sıra dışı görünebilmeyi başarmakla birlikte hem halktan biri gibi hem de halkın ötesinde olmaktadır (Moffit, 2020: 86).

Moffit politik bir tarz olan popülizmi, hareketler ve partilerden ziyade “siyasi üslup” olarak tanımlamış ve performans göstermeleri bakımından merkezde bulunan popülist liderlere odaklanmıştır. Ona göre politik bir tarz olan popülizmi diğer türlerinden ayıran üç özelliği bulunmaktadır: Seçkin karşısında halka başvurmak; kaba tavırlar; kriz, çöküş ve tehdit. Moffit’in popülizm tanımlamasına göre göç vb. krizlerin, yolsuzlukların ve işlevsizliklerin sorumlusu, hakları gasp edilmiş, yüzüstü bırakılmış, güçsüz olan halk karşısındaki seçkinlerdir. Ancak karşıtlıkları sadece seçkinlere yönelik değil, aynı zamanda göçmenlere ve sığınmacılara da yönelik gerçekleşmektedir. Halka başvurma, sorunların aciliyeti işlevi ve doğrudanlık, popülist aktörlerin siyasi retoriğinin kabalaşmasının yolunu açmaktadır. Böylece popülist aktörlerin siyasi sahneye uygun davranış kalıpları ve tavırları sergilemediği anlaşılmaktadır. Ancak bu kaba tavırlar kültürel bağlam çerçevesinde farklılık gösterebilmektedir. Popülist aktörün aksanı, dil düzeyi, jest ve mimikleri, beden dili, giyim tarzı vb. toplumların tarihiyle, kimlikleriyle ve gruplar arasındaki farklılıklar ile doğrudan bağlantılıdır (Moffit, 2020: 72-75).

Popülist aktörlerin kriz, tehdit ve çöküş algısı ve olayları dramatize etmeleri kriz çıkarmayı hedeflemeleri popülizmin itici gücünü oluşturmaktadır. Krizler, halk ve onları

temsil edenler arasındaki ilişkilerin bozulmasına bağlanmanın yanı sıra, göç, ekonomik zorluklar, adaletsizlik algısı, askeri tehdit, güvensizlik algısı, toplumsal dönüşüm gibi sorunlara da bağlanmaktadır. Aciliyet ve alarm durumuyla birlikte siyasi tartışmaların alanını genişletip, terimleri radikal bir şekilde basitleştirmektedirler. Buna göre popülist aktörler yavaş siyaset yerine, kısa dönemli hızlı hareket edebilmeyi tercih etmektedir. Siyaseti araçsallaştırarak, kriz veya sorunu gerçek anlamıyla ortaya çıkarma popülist aktörler tarafından görmezden gelinmektedir (Moffit, 2020: 76).

Siyaset tarzı olan popülizm dilin kullanımı, konuşma ve yazılı metinler gibi birçok söylemsel özelliklerin analizini temel almasından dolayı söylemsel yaklaşımla benzerlikler göstermektedir. Ancak farklı olarak siyaset etme biçimi imaj, benlik sunumu, beden dili, tasarlama ve sahneleme gibi birçok estetik bileşeni de ele almaktadır. Moffit'e göre söylemsel yaklaşım içeriğe odaklanırken, içeriğin nasıl sunulduğu ve yayınlandığı konularını dışarda bırakır, ancak siyasi üslup hem içerik hem de üslubun birbiriyle bağlantılı olduğunu belirtmektedir (Moffit, 2020: 6).

1.2.POPÜLİST RADİKAL SAĞ SİYASETİN TANIMLANMASI

Avrupa siyasi sahnesinde 1945 yılından 1980'lere kadar neo-faşizm, aşırı sağ, anti-demokrasi ve ırkçılık terimleriyle tanımlanan popülist radikal sağın, bu dönemde yükselişi sınırlı kalmıştır. Bu parti ailesi, 1980'lerden sonra yeni bir yükseliş dalgası içerisine girerek siyasi sahnede görünür bir hal almayı başarmıştır. Avrupa'da yer alan diğer parti ailelerine görece hala çok küçük partiler olmalarına rağmen, parti sistemleri diğer parti ailelerinden daha üstün konumdadır. Genel olarak sağ ve popülizmin bir kombinasyonunu içeren bu partileri tanımlamada çok sayıda terim türetilmesiyle birlikte, terminolojik bir bulanıklık baş göstermiştir. Örneğin bu partiler: "aşırı sağ" (İgnazi, 2003), "radikal sağ popülizm" (Betz, 1994), "ulusal popülizm" (Taguieff, 1989), "yeni popülizm" (Taggart, 2000), "yabancı düşmanı popülizm" (De Angelis, 2003), "göçmen karşıtı" (Gibson, 2002) olarak tanımlanmaktadır. Bu terminolojik karmaşa ise yazarlar arasındaki fikir ayrılığından değil, evrensel ve net tanımlamaların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Öyle ki bazı yazarlar bu partileri tanımlarken birçok farklı kavramı aynı çalışmada bir arada kullanmaktadırlar (Mudde, 2007: 12). Mudde, popülist radikal sağ partilerin farklı isimlerle tanımlanmasının sebebinin, bu partilerin kendilerini popülist ve sağ (radikal) partiler olarak görmemelerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Örneğin, Fransa Ulusal Birleşme Partisi'nin "ne sol, ne de sağ, ancak Fransız" olduklarını ileri sürmeleri gibi bazı partiler sağ-sol ayrımını reddetmektedirler (Mudde, 2016a: 295-296).

Avrupa'nın farklı ülkelerinde aynı dönemde ortaya çıkan ve benzer temaları kullanan popülist radikal sağ partiler genel olarak sistemdeki baskın partilerin hâkimiyetine ve bu hükümet partilerinin gündemlerine tepki göstermekle bilinirler ve belirli siyasal liderlerle ilişkilendirilirler (Taggart, 2000: 73). Bu partiler seçmenlerini kültürel konular etrafında mobilize ederek, küresel çapta yaşanan ve Avrupa'ya da yayılan finansal krizle birlikte, ekonomik korumacılık ve sosyal güvenlikle ilişkili konuları daha çok vurgulayarak seçmenlerini etkilemeye çalışmaktadırlar. Popülist radikal sağ partiler popülizmi kullanarak, göç, yabancı karşıtı ve Avrupa şüpheciliği argümanlarını içeren çeşitli söylemler kullanmaktadır. Ayrıca bu partilerin, özelde 11 Eylül olaylarından sonra İslam karşıtı söylemleri daha etkin biçimde kullandığı görülmektedir (Halhalli, 2020, 30-31).

Avrupa genelini baz aldığımızda, Birleşik Krallık'ta Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP), İsviçre'de İsviçre Halk Partisi (SVP), Almanya'da Almanya İçin Alternatif Partisi (AFD), İtalya'da Lega, Belçika'da Flaman Blok (VB), Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Hollanda'da Özgürlük Partisi (PVV), Fransa'da Ulusal Birleşme (RN), Polonya'da Hukuk Ve Adalet Partisi (PiS), Macaristan'da Daha İyi Bir Macaristan Hareketi (Jobbik) başlıca popülist radikal sağ partilerdir. Popülist radikal sağ partilerin seçim, siyasi önem ve başarıları büyük ölçüde farklılıklar göstermektedir. Günümüzde Avrupa'da yer alan çoğu ülkede en az bir tane başarılı popülist radikal sağ parti bulunmaktadır. Örneğin, İsviçre Halk Partisi (SVP), İsviçre'nin en büyük partisi konumundayken, Jobbik Macaristan'ın en büyük ikinci partisi konumundadır. FPÖ Avusturya'da, LN İtalya'da ve PVV ise Hollanda'da üçüncü parti konumunda bulunmaktadır. Ayrıca SVP (İsviçre), FPÖ (Avusturya) ve LN (İtalya) ülkelerinde hükümette yer almış popülist radikal sağ partilerdir. PVV ise Hollanda'da azınlık hükümetlerine önemli ölçüde destek sağlamıştır.

1.2.1. Batı Avrupa'da Popülist Radikal Sağın Tarihsel Gelişimi

Birçok yazar, Batı Avrupa'da popülist radikal sağın tarihsel gelişimini 3 dalga ya da dönem olarak ele almaktadır (Von Beyme, 1988). Buna göre popülist radikal sağın birinci dalgası, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra faşist rejimlere son verilmesiyle, rejimin eski takipçileri olan Almanya ve İtalya'da oluşan hareketlenmeleri kapsamaktadır. Von Beyme tarafından belirtildiği gibi daha önce faşist olan tüm sistemlerde, aşırı sağcı potansiyel bulunmaktadır (Von Beyme, 1988: 8). Almanya 'da Sosyalist Reich Partisi (Sozialistische Reichspartei) ve Alman Reich Partisi (Deutsche Reichspartei), İtalya'da anti-komünist

politikalar savunan Uomo Qualunque Partisi ve İtalyan Sosyal Hareketi (Movimento Sociale Italiano) birinci dalgaın öne çıkan temsilcileridir.

Savaş sonrası Almanya’da mülklerini kaybedenler ve işsizlerin arasında on milyon mülteci ve Nazi rejiminden yararlanması sebebiyle işini kaybeden iki milyon memur bulunmasına rağmen hem Almanya hem de İtalya’da faşist rejim altında çalışan memurların hemen hepsi işlerine geri dönmüştür. Almanya’da federal hükümet için memur alımından sorumlu olan Hans Globke’nin, daha önce Nürnberg Yasalarına ilişkin açıklamayı yapan kişi olduğunun ortaya çıkmasıyla bunun nedeni daha net anlaşılmaktadır (Von Beyme, 1988: 9). Hem Almanya hem de İtalya’da neo-faşizmin canlanmasına olanak sağlayan koşullar bulunması sonucunda partiler savaş sonucunda faşizmin ve nasyonal sosyalizmin kapitalizme yenilmesinden dolayı duydukları hıncı ve öfkeyi seferber etmeye çalışmışlardır. Ancak, ekonominin gelişmesiyle birlikte belirli bir demokratik uzlaşma yaşanan bu yıllar içerisinde, bu partilerin, yerleşik güçlü partiler karşısında meydan okuma yetenekleri cılız ve sınırlı kalmıştır (Vural, 2004: 201).

Popülist radikal sağın ikinci dalgası ise sosyal yoksunluğun yeni dalgası olarak ortaya çıkmış ve Poujadist hareket temelinde gerçekleşmiştir (Von Beyme, 1988: 10). Poujadizm Hareketi, 1953 yılında Pierre Poujade tarafından Fransa’nın en yoksul bölgelerinden biri olan Lot şehrinde vergileri protesto etmek amacıyla kurulmuştur (Bulutoğlu, 2012: 173). Vergi yükünün artması ve deflasyonist politikalar bu hareketin oluşmasındaki en büyük nedenlerdir (Bulutoğlu, 2012: 176-177). Bu hareket Vichy Rejimi ile ve Fransa’da popülist radikal sağın temsilcisi olan RN’nin (eski adıyla Front National-FN) eski lideri Jean-Marie Le Pen ile bağlantılı olmuştur. Le Pen ilk siyasi deneyimlerini Poujadizm Hareketinde kazanmıştır (Von Beyme, 1988: 10).

Keynesyen makroekonomik politikalara ve refah devleti modeline göre yeniden yapılandırılan iktisadi sistem içerisinde sıkışan esnaf tarafından örgütlenen Poujadist hareket (Vural, 2004: 202), daha sonra partiye dönüşmüştür. Poujadist türü örnekler Avrupa’nın çoğu ülkelerinde görülmüştür. Hollanda’da Hendrik Koekoek liderliğinde kurulan Çiftçi Partisi (Boerenpartij), Fransız Poujadizmine en yakın olanıdır. Danimarka’da Mogen Glistrup tarafından kurulan İlerleme Partisi (Progress Party) yüksek vergi yüküne karşı kurulmuş ve 1973’te oyların yüzde 15,9’unu alarak parlamentoya girmeyi başarmıştır (Von Beyme, 1988: 10). Boerenpartij senatörlerinden birinin nasyonal sosyalist geçmişe sahip olduğunun ortaya çıkmasıyla parti iç bölünmeler yaşamış ve daha fazla tutunamamıştır. İktisadi ve sosyal ilkeleri sağcı bir şekilde, popülist ve radikal bir söylemde işleyen bu

partiler özellikle yüksek vergilerden hoşnutsuz olan orta sınıfların ve esnafların desteğini almakta etkili olsa da yükselişleri kısıtlı olmuştur (Vural, 2004: 202-203).

Üçüncü dalga ise, 1980 sonrası karizmatik liderler tarafından kendilerini radikal bir şekilde yenileyerek ortaya çıkan popülist radikal sağ partiler olmuştur. İkinci Dünya Savaşı öncesinden alınan *faşist parti* ve *aşırı sağ parti* gibi tanımlamalar, 1980 sonrası uluslararası arenaya çıkan bu partilerin özelliklerini tam olarak yansıtmaması sebebiyle tanımlamada ve içinde yükseldikleri dinamikleri anlamada yetersiz kalmıştır. 20. yüz yılın başlarında komünizm ve liberal demokrasi karşıtı bir politikayla ortaya çıkan bu partiler, Avrupa'nın siyasal, kurumsal, ekonomik ve sosyal açıklarından yararlanarak belli konumlara gelmiştir. 20. yüz yılın başlarında aşırı sağ ve faşist partilerin kapsadığı alanı günümüzde popülist radikal sağ olarak adlandırdığımız parti ailesi kapsamaktadır (Vardar, 2004: 9). 1980 sonrası yeni bir yükseliş dalgası içerisine giren popülist radikal sağ partilerin sayısı 1980'lerin sonuna doğru 10'a, 1990'ların ortasında ise 15'e ulaşmıştır. Aynı zamanda 1980-1989 yıllarında oy oranları genel olarak yüzde 4,75 iken, 1990-1999 yıllarında oy oranı yüzde 9,73 ile iki katından fazla artan popülist radikal sağ, böylece Batı Avrupa'nın her yerinde varlığını pekiştirmiştir (Ignazi, 2003: 1).

Uzun bir refah dönemi ardından işsizlik ve yabancı düşmanlığı etrafında gelişen üçüncü dalga partiler (Von Beyme, 1988: 11), ülkedeki memnuniyetsiz kesimlerin sorunlarına siyasal çözüm ürettiklerini iddia edip, gündemlerinde bulundurmaları sonucunda karşılarında gelişmeye verimli bir alan bulmuşlardır. 1960'lı yıllarda işgücü açığını kapatmak üzere Türkiye'den, Afrika ve Mağrip ülkelerinden çağrılan misafir işçiler, daha sonrasında iltica ve evlilik gibi yollardan gelmeye devam eden göçmenler, içerideki yabancılar olarak kodlanarak günah keçilerine dönüştürülmüştür. Yabancılar ve göçmenler refah sistemi sömürücüleri, suçlular, ahlak yoksunu insanlar olarak yozlaşma ve tehdit kaynağı olarak algılanmıştır. Güvensiz ortam ve hayati kaygılar yabancılar karşı olan soğukluğu, aktif bir yabancı düşmanlığa doğru seferber etmeye başlamıştır. Bunun sonucunda popülist radikal sağ partiler, yerleşik siyasete duyulan hınç, kızgınlık ve içerleme ile oluşan kaderine terk edilmişlik duygusunun karşısına kimlik, aidiyet ve dayanışma çağrısı koyarak, siyasal söylemlerinin merkezine ulusal/etnik/kültürel olan dışlayıcı terimler koymuşlardır. Popülist bir üslup ile kendilerini siyasi elitler karşısında halkın davasını savunan idealistler olarak göstermişlerdir. Sokaktaki adamın sorununu sokak diliyle çözümleyen bir söylem, dayanışma ve kardeşlik etrafında basit ve anlaşılır çözümler geliştirerek kendilerini siyasal arenada görünür kılmayı başarmışlardır (Vural, 2004: 205-

207). Bu politikalar ile birlikte, Soğuk Savaşın sona ermesi ve 11 Eylül 2001 saldırıları sonucu bu partiler Avrupa’da giderek belirgin bir hale gelen korku siyasetinin bariz bir örneği olmuştur. Korku siyasetiyle birlikte iç grup homojenleştirilerek dış gruplar arasında bir kutuplaşma yaratılmıştır. Özellikle popülist radikal sağın suç ve göç konularında ki söylemlerin çoğu korku politikasına dayanmaktadır. Aynı zamanda Müslüman göçmen karşıtlığı çerçevesinde terörist ve terörle mücadele kampanyalarında korku siyaseti kilit bir strateji olma özelliğini taşımaktadır (Mudde, 2007: 89).

Popülist radikal sağın demokrasiyi ve halk egemenliğini savunması, demokrasi karşıtı olarak tanımlanan 1980 öncesi dönem partilerinde ayrılmaktadır. Bu partiler liberal demokrasinin kurallarını kabul etme eğilimi göstermekle birlikte, liberal demokrasi ile arasında azınlık haklarının (etnik, siyasi ve dini) anayasal güvence ile korunmasından kaynaklanan bir gerilim mevcuttur. Mudde’ye göre özünde tekçi (monist) olan popülist radikal sağ partiler halkı etnik ve ahlaki olarak homojen görmekteyken liberal demokrasinin temel değerlerinden biri olan çoğulculuk ilkesinin, halkın iradesini zayıflattığını ve azınlık haklarını (özel çıkarları) koruduğunu iddia etmektedir (Mudde, 2016a: 297).

Popülist radikal sağ terimini daha iyi kavrayabilmek için, popülizm, radikal ve sağ kavramlarını tanımlamamız gerekmektedir. Radikal terimi genel olarak Fransız Devrimi’ni destekleyenleri (sol) tabir etmek için kullanılmış olsa da, günümüzde sağ ideoloji ile ilişkilendirilmektedir (Mudde, 2007: 25). Popülist radikal sağ, demokrasi karşıtı olarak tanımlanmamaktadır ancak, doğrudan liberal demokrasinin çekirdeğinde yer alan değerleri ve kurumsal düzenlemeleri baltalamayı ve bunların yerini alacak saldırgan bir dil ve söylemi teşvik etmektedir. Bu bağlamda Betz ve Johnson, bu partilerin, hem siyasi rakiplerine karşı kullandıkları dil hem de savundukları siyasi proje açısından radikal olduklarını savunmuşlardır (Betz ve Johnson, 2004: 312). Mudde, radikalizmi; liberal demokrasinin, siyasi çoğulculuk ve azınlıkların anayasal olarak korunması gibi bazı temel özelliklerine muhalefet olarak tanımlamaktadır. Sağ kavramı ise, bireyler arasındaki temel eşitsizliklerin doğal ve devletin yetki alanının dışında olduğunu savunan siyasal bir duruştur (Mudde, 2007: 26).

Betz, bu partilerin popülist radikal sağ olarak tanımlanmasını şu şekilde açıklamaktadır: Mevcut sosyo kültürel ve sosyo politik düzeni reddettikleri, aynı zamanda bireysel başarı, serbest piyasa ve devletin rolünün büyük ölçüde azaltılmasını savunmaları sebebiyle radikallerdir. Toplumsal eşitliği ve bunu destekleyen siyasi projeleri reddetmeleri, marjinal grupların sosyal uyumuna karşı olmaları ve yabancı düşmanlığına başvurmaları

nedeniyle de sağcıdırlar. Toplumsal kaygı ve hayal kırıklığını kullanarak araçsallaştırmaları ve sıradan insana ve onun sözde üstün duygusuna hitap etmeleri bakımından da popülistlerdir (Betz, 1994: 4).

Aşağıdaki tabloda Batı Avrupa’da yer alan en etkili popülist radikal sağ partiler ve ulusal parlamento seçimlerinde aldıkları en yüksek oy oranı görölmektedir:

Tablo 1.2.1. Batı Avrupa’da Popülist Radikal Sağ Partiler, 1980-2022

Ülke	Parti	En yüksek oy oranı
Almanya	Almanya İçin Alternatif (AfD)	11.5
Avusturya	Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ)	26.9
Belçika	Flaman Blok (VB) Ulusal Cephe (FNb)	11.9 2.3
Birleşik Krallık	İngiliz Ulusal Partisi (BNP) Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP)	1.9 12.6
Tablo 1.2.1. (devamı)		
Danimarka	Danimarka Halk Partisi (DF)	21.1
Fransa	Ulusal Birleşme (RN)	15.3
Hollanda	Özgürlük Partisi (PVV)	15.4
İspanya	Ulusal Cephe (FNe)	0.5
İsveç	İsveç Demokratları (SD)	17.5
İsviçre	İsviçre Halk Partisi (SVP)	28.9
İtalya	Lega (LN)	17.6
Luxemburg	Ulusal Hareket (NB)	2.6
Portekiz	Ulusal Yenileme Partisi (PNR)	0.3

Kaynak: Election Resources on the Internet: Manuel Álvarez-Rivera, <http://electionresources.org/>

1.2.2. Popülist Radikal Sağın İdeolojisi

Terence Ball, bir ideolojinin, ideolojik bir topluluğun üyelerini ne tür şeyler yapmaya motive ettiğini, o ideolojinin merkezinde hangi kavram ve kelimelerin olduğuna bağlamaktadır. Ball, bu kavramları iki kategoriye ayırmış ve ilk kategoriye çekirdek kavramlar olarak adlandırmıştır. Ball’a göre çekirdek kavram, belli bir ideolojinin ve onun

ilham ve kimlik verdiği ideolojik topluluğun kurucusu ve merkezinde olan kavramdır. Ball'ın tanımına göre, Feminizmde *cinsiyet*, Liberalizmde *özgürlük*, Marksizmde *sınıf* temel kavramlar olarak kabul edilmektedir (Ball, 1999: 391-392).

İdeolojileri içerdiği temel kavramlar bakımından inceleyen Freeden'a göre, temel kavramlar, üzerine ek kavramların örtülebileceği ayrı ayrı şekillendirilmiş *elbise askıları* olarak düşünülebilir. Bu ek kavramlar, temel kavramın belirtildiği sosyal ve kültürel bağlamlara detay ve uygulanabilirlik sağlayabilmektedir (Freeden, 1997: 4). Popülist radikal sağ partilerin ideolojileri ve özellikleri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında ise çekirdek kavramın *millet* olduğu anlaşılmaktadır. Millet kavramı aynı zamanda diğer ideolojik özelliklerin çoğu için bir elbise askısı görevi görmektedir. Bu parti ailesinin özünde millet kavramı olduğuna göre, ilk olarak milliyetçilik ideolojisi ele alınmalıdır (Mudde, 2007: 16).

Milliyetçilik, ulus ve siyasal varlığın yani ulus ve devletin uyumunu sağlamaya çalışan siyasal bir ilke olarak tanımlanmaktadır. Milliyetçi tutumun amacı, tek kültürlü bir devlet elde etmektir (Mudde, 2007: 16). Koch, bunu sağlamak için, devletin sadece kendi ulusundan olan insanları içermesini sağlayan iç homojenleştirmenin önemli bir süreç olduğunu belirtmiştir. İç homojenleştirme, ayrılıkçılık, asimilasyon, sınır dışı etme ve sonunda soykırıma kadar giden farklı stratejilerin birleşimi ile gerçekleşmektedir. Aynı zamanda Koch, ulusun tüm üyelerinin devletin sınırlarının içine dâhil etmeyi amaçlayan dışsal ayrılık sürecini de tanımlamaktadır. Bu süreç ise, nüfus transferi ile ülke dışındakilerin devlet sınırları içerisine taşınmasıyla sağlanabilmektedir (Koch 1991; aktaran Mudde, 2007: 16).

Milliyetçilik terimine baktığımızda çok sayıda alt tipi bulunmaktadır⁴. En yaygın olanlar etnik (alternatif olarak kültürel veya ırksal) milliyetçilik ile devlet (alternatif olarak sivil, bölgesel veya siyasi) milliyetçiliği arasındaki ayrımdır. 18.Yüzyılın sonundan beri, toplumların ulus devletlere küresel bölünmesinin kurucu ideolojisi milliyetçiliktir. Örneğin Fransa gibi birçok ülkenin kurucu ideolojilerinde çok yaygındır, bu sebeple farklı parti aileleri arasında net bir ayrım yapmamaktadır. Etnik milliyetçilik ise, sınırların sorunlu tasvirini başarabilse de yeni dışlayıcı sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Popülist radikal sağ partileri diğer partilerden ayırmak için milliyetçiliği etnik ve devlet olarak bütüncül bir şekilde ele almak yani hem iç homojenleşme hem de dış ayrılıkla birleştirmek sorunu birçok yönden çözecek olsa da, *ılımlı*, özellikle *liberal* ve ilgilendiğimiz *radikal* milliyetçiler

---

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: Umut Özkırımlı, (2020). *Milliyetçilik Kuramları*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

arasında ayırım yapmamıza katkı sağlamayacaktır. Bu nedenle yerlilik (nativizm) kavramını kullanmak daha uygun olmaktadır (Mudde, 2007: 17).

Bazı sosyal bilimciler tarafından *radikal sağ*, *sağ popülizm*, *aşırı sağ* olarak tanımlanan bu partiler, Cas Mudde (2007) tarafından *popülist radikal sağ* olarak tanımlanmaktadır. Mudde'ye göre popülist radikal sağ partiler; yerlilik (nativizm), otoriterlik ve popülizmden oluşan çekirdek ideolojiyi paylaşmaktadır. Özelde bu partiler refah şovenizmi veya anti-semitizm gibi özelliklere sahip olabilirken, genel olarak tüm popülist radikal sağ partiler bu üç özelliğe sahip olmaktadır. Bu üç özellik popülist radikal sağ partilerin politika ve söylemlerinde sıklıkla birbiriyle bağlantılıdır.

1.2.2.1.Yerlilik Siyaseti

Yerlilik (Nativizm), devletlerin içerisinde yerli grup üyelerinin (ulus) barınması gerektiğini ve yerli olmayan, yabancı unsurların (kişi ya da fikir) homojen ulus-devleti temelden tehdit ettiğini savunan ideolojidir. Bu milliyetçiliğin ve yabancı düşmanlığının birleşiminden oluşan genel bir tanımlamadır (Mudde, 2007: 19). Benzer şekilde Betz, nativizmi; bütünlüğe ve ayrılığa, saf kana ve yerli toprağa değer veren *yerliliğin yabancı düşmanı gölgesi* olarak tanımlamaktadır (Betz, 2003: 195). Bu tanım popülist radikal sağ partilerin ideolojik özünü oluşturduğu için milliyetçilik ve ırkçılık gibi terimler yerine bu partileri tanımlarken yerlilik siyaseti (nativizm) terimini kullanmak çok daha uygun görünmektedir (Mudde, 2007: 19).

Betz'e göre etnik, etnik/kültürel üstünlük gibi geleneksel aşırı sağcı kavramlar yerine popülist radikal sağ, yerli kültürü ve gelenekleri korumayı amaçlayan kültürel nativizmi benimsemiştir. Popülist radikal sağ partiler odağını giderek ulusal ve kimlik sorunlarına kaydırmaları sonucu bu parti ailesinin siyaseti *kimlik siyaseti* haline gelmiştir (Betz, 2003: 195).

Bu parti ailesinin yerlilik temelindeki dışlayıcı kimlik siyasetinin arkasındaki asıl argüman, belli grupların topluma entegre edilemeyeceği ve bu nedenle yerli insanların (ulus) değerlerine, kültürlerine ve yaşam tarzlarına tehdit oluşturmasıdır. Yerli insanlar her zaman aynı şeyi paylaşan, açıkça Batılı yani Avrupa kültürü ve değerlerini paylaşan insanlar olarak algılanmaktadır (Betz ve Johnson, 2004: 318). Yerlilik siyaseti, programatik konumlara çevrildiğinde göç ve göçmen karşıtlığı, Avrupa şüpheciliği ve İslam karşıtı temalara yol açmaktadır (Akkerman ve diğerleri, 2016: 5).

Yasa dışı göç ve göçmenler neredeyse tüm popülist radikal sağ partilerin politika ve programlarında yer almaktadır. Yerlilik siyasetiyle uyumlu olarak UKIP’ın manifestosunda azınlıklık ırk, kültür ve değerlerine mensup olanlara, liberal demokratik normları ve Hristiyan-Yahudi gelenek ve kültürlerini gölgede bırakma yetkisi verdiği iddia edilen 2010 Eşitlik Yasası’nın yürürlükten kaldırılması yer almaktadır (UKIP, 2022). RN partisinin “2022 İçin 22 Önlem” adlı parti programında ise ilk sırada göçün durdurulması yer almaktayken ayrıca yabancıların Fransız vatandaşlığına asimilasyon kriterleri çerçevesinde kabul edilmesi belirtilmektedir (RN, 2022).

Popülist radikal sağ partiler kıtada ve ülkelerindeki sorunların esas sorumlularını göçmen nüfusu olarak görmektedir. Bu partiler tarafından göç ve göçmenler güvenlik sorunu olarak kodlanmıştır. Popülist radikal sağ için göçmenler ülkede suç oranını arttırdığı, ülkeye hastalık getirdikleri, yerli halkın iş imkânlarını ellerinden almaları(işsizlik), refah devletini suiistimal ettikleri, okullarda eğitim standartlarını düşürmeleri gibi birçok suçlamanın öznesi konumundadır (Uzunçayır, 2014: 139).

Bununla birlikte nativizmin ekonomik bir çeşidi olan Refah şovenizmi, popülist radikal sağ partilerin ideolojisini anlamak için kilit bir özellik teşkil etmektedir. Kavram refah devletinin, dolayısıyla zenginliklerin yabancılarla (göçmen ve mülteci) paylaşmak istenmemesi olarak tanımlanabilmektedir. Özellikle göçmenlerin sosyal yardımlardan yararlanması, bir kısmının vergi ödememesi gibi devlet olanaklarını kullanmasının yanında iş rekabetini arttırması sonucu ücretlerin düşmesine ya da işsizlik oranını arttırmaya neden olması üzerinden bir kızgınlık hissi oluşmaktadır. Böyle durumlarda popülist radikal sağ, kaynaklara ulaşmada yerli halkın öncelikli olması gerektiğini vurgulamaktadır (Uzunçayır, 2014: 140).

Dahası popülist radikal sağ, ulusal kültür ve kimliğin korunmasına engel olduğunu belirterek çokkültürlülüğe karşı çıkmaktadır. İtalya’da Lega (LN), kimlik ve çok ırklı toplum üzerine hazırladığı bir belgede, göç ve çok kültürlülüğe ilişkin “halkların kalıntıları üzerinde Anglofon ve totaliter bir küresel köy inşa etmek için ve halkları yok etmek için tasarlanmış küreselleşme sürecinin bir parçası” olduğu ifadeleri yer almıştır. Bu bağlamda Kuzey Ligi’nin, yerlilik siyasetini çokkültürlülük ve küreselleşmeye karşı olmak üzerinden benimsediği anlaşılmaktadır (Betz, 2003: 201).

Göçe muhalefet olan RN Partisi, Fransa’nın çok kültürlülüğüne karşı çıkmıştır. Kitlesele göçe karşı çıkararak onu ulusal kimlik sorunlarıyla ilişkilendiren Le Pen, “tek bir ulusal

topluluk” içinde “tek dil, tek kültür” vurgusu yaparak, çokkültürlülük ve göç politikasının dogmatik dinler haline geldiğini belirtmiştir. Le Pen, bunun sonucunun “toplumlararası bir iç savaşa” yol açabileceği vurgusu yapmaktadır (Euronews, 2017). Görüldüğü üzere Le Pen’in tek dil, tek kültür vurgusunda kastettiği Fransız dili ve Hristiyan kültürüdür. PVV’nin manifestosunda ise ana akım siyasi partiler kitlesel göçü ve çokkültürlülüğü savunmakla suçlanırken, Avrupa Birliği, “yozlaşmış siyasi birlik” olarak tanımlanmakta ve ülkenin birlikten ayrılması gerektiği savunulmaktadır (PVV, 2022).

Popülist radikal sağ, önceleri farklı kültürlere ekonomi ve refah devletine zarar verdikleri iddiasıyla karşı çıkmaktayken, 11 Eylül saldırıları sonrası güçlü liberal demokratik ve güvenlik endişeleri sebebiyle, bugün Müslüman göçmenler sözde anti-demokratik inançları ve şiddet kültürleri sebebiyle reddedilmektedir (Mudde, 2016a: 296). İslam’a yönelik nativist eleştiri, İslami değerlerin, bireyin bağımsızlığı, demokrasi, kadın ve eşcinsellerin özgürlüğü, kadın-erkek eşitliği, ifade özgürlüğü, devlet-kilise ayrımı gibi liberal demokratik değerlerle çakıştığı izleniminden kaynaklanmaktadır (Akkerman ve diğerleri, 2016: 5). İslam, popülist radikal sağ partiler tarafından nefret ve şiddet ideolojisi olarak görülmekteyken aynı zamanda Batı medeniyetine bir tehdit olarak algılanmaktadır. Popülist radikal sağ partiler İslam dininin terörizmi desteklediğini ve Müslümanların ise terörist olduğunu, ülkelerine Müslüman ülkelere gelen göçün durdurulmasını gerektiğini söylemlerinde sık sık dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak, sadece yerli halkın ulus devlet içerisinde yaşaması gerektiği savunulan ve yabancıların homojen devlete tehdit olarak algılandığı bir doktrin olan nativizm, popülist radikal sağ ideolojinin tam merkezinde yer almaktadır. Batı Avrupa’da yerlilik siyaseti (nativizm), ulusal, ekonomik ve kültürel güvenlik çerçevesinde, göçmenlere ve mültecilere, 11 Eylül saldırıları sonrası Müslüman göçmenlere yönelik olmuştur. Ulusal kültür, kimlik ve değerlere karşı çok kültürlülük bir tehdit olarak görülmekte ve dolayısıyla çokkültürlülük savunucusu olan AB’ye bu politikaları sebebiyle muhalefet olmaktadır. Yerlilik siyaseti, popülist radikal sağ partilerin söylemlerinde, bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan popülizm ile bağlantılı olduğu için önem teşkil etmektedir.

1.2.2.2. Azami İdeolojik Tanım

Popülist radikal sağın minimum ideolojik tanımı olan yerlilik siyaseti (nativizm) ile birlikte bu partilerin çekirdek yapısını oluşturan iki ideolojik özellik daha bulunmaktadır: otoriterlik ve popülizm. Genel olarak popülist radikal sağ partilerin ideolojik çekirdeğinde

bu üç özellik birlikte bulunmaktadır. Mudde'ye göre otoriterlik; kural ihlallerinin şiddetli bir biçimde cezalandırılacağı, katı ve sıkı yasalarla düzenlenmiş bir topluma olan inanış olarak tanımlanmaktadır. Buna göre otoriterlik yasa ve düzeni aynı zamanda cezalandırıcı geleneksel ahlakçılığı kapsamaktadır (Mudde, 2007: 23). Bu kanun ve düzen doktrini sadece suçlulara ve dış gruplara (mülteci ve göçmen) karşı değil aynı zamanda seçkinleri de içeren bir anlayışı kapsamaktadır (Heinisch, 2003: 95).

Sağ kanat otoriterlikten bahseden Altemeyer, yerleşik otoritelere atıfta bulunmaktadır. Buna göre sağcı otoriter, otoritelere güvenilmesi gerektiğine, onlara boyun eğme ve saygı gösterilmesi gerektiğine inanmaktadır. Yerleşik ve meşru otorite ile toplumdaki, genellikle bireylerin davranışları üzerinde genel bir yasa ve ahlaki otoriteye sahip olanlar(örneğin devlet başkanları, hükümet yetkilileri, polis, hâkimler) kastedilmektedir. Ancak Altemeyer'e göre, otoritenin teslimiyeti mutlak, kendiliğinden ve körü körüne değildir. Bu bağlamda otoriterler, otoriter olmayanlara göre emirleri daha sık kabul etmelerine rağmen, onlarda meşru otorite ile çatışabilir ve zaman zaman emirleri kabul etmeyebilmektedirler (Altemeyer, 1981: 152).

Kanun ve düzen doktrini olan otoriterlik, daha fazla polisin daha fazla yetkiye sahip olması ve yargıya daha az siyasi katılım gerektiren katı kanun ve düzen politikalarını ifade etmektedir. Bu partiler otoriterlik çerçevesinde kürtaj, fuhuş, uyuşturucu gibi toplumsal davaların suçlularına daha yüksek cezalar verilmesini, haklarının sınırlandırılmasını ve okullarda daha fazla disiplin sağlanmasını talep etmektedirler. Aynı zamanda popülist radikal sağ partilerin politika ve söylemlerinde suç ve göç, göçmen temalarının doğrudan bağlantılı olduğu görülmektedir (Mudde, 2016a: 296).

Şehirlerdeki göçmen ve mülteci gettolar için ana akım partiler ve mevcut göçmen mevzuatı suçlanmaktadır. İtalya'da LN, yoksul mahallelerde kurulan bu göçmen şehirlerini suç, uyuşturucu ve fuhuş merkezleri olarak ilan etmektedir (Zaslove, 2004: 102). FPÖ, Avusturya'da bir suçtan hüküm giyen bir yabancıyı kendi ülkesine sınır dışı edilmesini savunmaktadır (FPÖ, 2022). Benzer şekilde Ulusal Birleşme (RN) Partisi de, Fransa'da yabancı olan yasa dışı kişilerin ve suçların sınır dışı edilmesinden yanadır (RN, 2022). Yine otoriter özelliğe bir örnek olarak Danimarka'da DF, hukuk politikasında göçmenlerin, Batılı ve yerel halka göre daha fazla suç işlediğini ifade etmektedir. Parti, artan terör tehdidi ve çete suçlarına karşı daha sert cezalar öngörmekteyken, ayrıca kolluk kuvvetlerinin artırılmasına ve bu çerçevede polise büyük bir hibe ayrılmasını desteklemektedir (DF, 2022).

Almanya’da AfD Parti programına baktığımızda ise iç güvenlik başlığı altında otoriterlik özelliği bariz bir şekilde görülebilmektedir. Parti, polis kuvvetinde var olan personel eksikliği, yetersiz donanım ve silahlanma, düşük ücret sebebiyle kamu güvenliğinin yeterince garanti edilmediğini savunmaktadır. Ayrıca AfD, cezai sorumluluk yaşının 12 yıla indirilmesini ve reşit olduktan sonra yetişkin ceza kanununun uygulanmasını savunmaktadır. Bununla birlikte programda, ateşli silahlar yasasının sıkılaştırılmasına karşı çıkılmakta, yasalara saygılı olan vatandaşların silah ruhsatı almasının kolaylaştırılması savunulmaktadır (AfD, 2022).

Popülist radikal sağ partilerin üçüncü ve son çekirdek özelliği çalışmamızın da teorik çerçevesini oluşturan popülizmdir. Popülizm en yalın haliyle saf toplumun yozlaşmış seçkinler tarafından ihanete uğradığı fikirler dizisidir. Popülist radikal sağ partilerin çalışmanın teori kısmında bahsedildiği üzere halk olarak kime hitap ettikleri belirsizdir ancak seçkinlere karşı eleştirel tavırları konusunda çok açıktırlar. Bu olumsuz tavır siyasi seçkinlere (kurulu siyasi düzen, politik kast), ekonomik seçkinlere (bankacılar başta olmak üzere büyük şirketler) ve kültürel seçkinlere (yazarlar, akademisyenler ve entelektüeller) karşı gerçekleşmektedir (Rooduijn, 2015: 4).

Buna göre popülist radikal sağ siyasetçiler, popülizm üzerinden “halkın sesi” olduklarını iddia ederek, kurulu partileri birbiriyle işbirliği yapmakla suçlamaktadır. Örneğin, Fransa’da RN, sol ve sağdan oluşan dört ana akım partiye “Dörtlü Çete” olarak atıfta bulunmaktadır. Aynı zamanda bu partilerin, ana akım siyasi partileri göçmenlerin işledikleri suçları görmezden gelmekle ve yerli halk karşısında göçmenlerden yana olmakla suçlaması popülist radikal sağda nativizm ve popülizmin sıklıkla beraber kullanıldığının göstergesidir (Mudde, 2016a: 296-297). Betz’e göre, bu partiler toplumsal kaygı, önyargı ve kızgınlıklara siyasi kazanç elde etmek amacıyla, bilinçli olarak hitap etmekte ve siyasi ve entelektüel elitlere karşı hıncı seferber ederek *postmodern* bir popülist strateji izlemektedir (Betz, 2003: 194).

Özünde demokratik olan popülizm, liberal demokrasi ile çatışmaktadır. Popülizme göre saf halkın iradesini hiçbir şey kısıtlamamalıdır. Çoğulculuğu ve dolayısıyla azınlık hakları ile onları koruması gereken kurumsal garantileri reddetmektedir. Popülistler nihai siyasi otoritenin, seçilmemiş organların değil, halkın elinde olduğunu savunarak, çoğunluğun yönetimi ilkesinin ihlallerini demokrasinin temelden yıpranması olarak eleştirmektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 101-102).

Buna göre popülist radikal sağ partiler, kendilerini hem sıradan insanların hak ve çıkarlarının savunucuları olarak hem de demokrasinin tek gerçek temsilcileri olarak sunmaktadırlar (Betz, 2001: 393). Fransa’da 2017 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde RN Partisi lideri Marine Le Pen “Halk Adına” sloganıyla popülizme atıf yapmaktadır. Le Pen halkı, zenginlere ve seçkinlere karşı çıkması gereken, mütevazı gelirli popüler sınıflar olarak tanımlayarak kendisini halktan biri gibi *halkın adayı* olarak göstermektedir (Franceinfo, 2017).

1.3. POPÜLİST RADİKAL SAĞ PARTİLERİN YÜKSELİŞİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Popülist radikal sağ 1990’ların sonu ile beraber, Avrupa siyasi sahnesinde dikkatleri üzerine çekmeyi başaran parti ailesi olmuştur. 1990’lardan günümüze kadar popülist radikal sağın Batı Avrupa’da elde ettiği ulusal ve uluslararası seçim ve siyasi başarıları, dikkatleri bu partilerin başarısına katkı yapan faktörlere yöneltmiştir. AB Maastricht Antlaşması, Avrupa’nın bütünleşmesi, 11 Eylül 2001 saldırıları, Arap Baharı sonrası kıtaya doğru yaşanan insan hareketliliği ve 2008 yılında dünyayı etkisi altına alan finansal kriz karşısında, Avrupa toplumlarında yaşanan hayal kırıklığı, korku ve güvensizlik duygularını kullanan popülist radikal sağ partiler, kıta boyunca farklı düzeylerde siyasi başarılar elde etmiştir.

1.3.1. Maastricht Antlaşması

Devletlerin ekonomik bir buhran içerisinde olmaları, Alman-Fransız rekabeti, Batı Avrupa’da nazizm ve faşizm olmak üzere iki radikal ideolojinin yükselmesi ve devletlerin silahlanma yarışı sonucu ortaya çıkan İkinci Dünya Savaşı, Avrupa için hem ekonomik hem de politik yıkımlarla sonuçlanmıştır. Savaş sonrası oluşan şartlar ve gelişmelerle birlikte Almanya ve Fransa arasındaki kömür-çelik rekabeti, Avrupa’da bir birliğin temellerinin atılmasında ve kıtada tekrar benzer riskler yaşanmaması düşüncesinde söz konusu olmuştur. Savaş sonrası kimileri için bir gereklilik olarak görülen Avrupa birleşmesinin dolayısıyla *biz*’in ilk adımları Fransa Planlama Teşkilatı Başkanı Jean Monnet tarafından atılmıştır (Zenginoğlu, 2018: 109). Daha sonra birlik fikrinin temelleri, 1950 yılında Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman’ın tarihi deklarasyonu üzerine, 1951 yılında Paris Antlaşması’yla kurulan AKÇT (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu) ile gerçekleşmiştir. Altı Batı Avrupa devleti (Almanya, Belçika, İtalya, Fransa, Luxemburg ve Hollanda) tarafından kömür ve çelik üretiminin tamamı elli yıllığına ortak kurallar ile uluslararası bir kurum olan AKÇT’nin yüksek otoritesine bağlanmıştır. Sonrasında imzalanan 1957 Roma Antlaşmaları ile Avrupa

halkları arasında sıkı bir birliğin hedeflenmesi doğrultusunda Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) kurulmuştur (Mathieu, 2006: 12-15).

Devam eden yıllarda karar alma süreçlerinde çıkan problemler sonucu 1986 yılında Avrupa Tek Senedi (TSA) imzalanmış ve antlaşma ile karar alma yöntemlerinde bir takım değişiklikler yaşanmıştır. Antlaşmanın amaçlarından biri Avrupa Parlamentosu'nun (AP) etkinliğinin artırılarak topluluğun karar alma sürecindeki demokrasi eksikliğinin giderilmesidir. Başka bir boyutu ise, işçi ve sermayenin serbest dolaşımı ve gümrük birliğini öngören *Tek Pazar* yoluyla ekonomik bütünleşmenin hedeflenmesidir (Zenginoğlu, 2018: 124). Tek Senet ile ulusal hükümetlerin egemenlik haklarını ulusüstü bir yapıya devretmeye başlaması sonucu devletler, özellikle ekonomi alanında güç ve otorite kaybına uğramışlardır. AB, siyasi bütünleşmenin temellerinin oluşturulduğu Maastricht Antlaşması ile daha da öte gitmiş ve ulus devletlerin birçok temel görevine el atmaya başlamıştır (Ünver Noi, 2007: 133).

1992 yılında imzalanan ve 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması veya diğer adıyla Avrupa Birliği Antlaşması, entegrasyon için bir dönüm noktası olmuştur. Maastricht ile birlikte ekonomik alandaki entegrasyon siyasal alana doğru genişlemiş ve topluluk AB adını alarak; “Avrupa Topluluğu”, “İçişleri ve Adalet” ve “Dış Politika ve Ortak Güvenlik” olmak üzere üç sütuna ayrılmıştır.

Antlaşma ile “Ekonomik ve Parasal Birlik” hedefleri ortaya konulmuş ve 2002 yılında ortak para birimi olan Euro'nun tedavüle girmesiyle bu hedef gerçekleştirilmiştir. Dahası belli düzeylerde uluslararası etkin olan, yani kararların kısmen oy çokluğu ile alınmasının da eklenmesiyle birlikte sorunlar baş göstermeye başlamıştır(Mathieu, 2006: 18-19). Ünver Noi'ye göre zaman içerisinde Merkez Bankası'nın da kurulmasıyla birlikte, ortak pazar, ortak gümrük vergilerinin uygulanması, ortak para biriminin kullanılması ve bunu denetleyici bir takım kriterlerin uygulamaya konulması (Maastricht kriterleri) ulus devletlerin kendi ülke içerisindeki ekonomi yönetimindeki hareketini kısıtlamıştır (Ünver Noi, 2007: 133).

Birliğe yeni boyut kazandıran antlaşma kimlik tartışmaları yönünden incelendiğinde ise, *çeşitlilik içinde birlik, birlik içinde farklılık* sloganı AB'nin sosyal, kültürel ve politik bir birliğe dönüşmesinin ilk adımı olmuştur(Zenginoğlu, 2018: 140). Aynı zamanda antlaşma ile *Avrupa Vatandaşlığı* kavramının önemi vurgulanmıştır. Bu gelişmeler, beraberinde üye

devletlerin milli kimlik ve egemenliklerinin yok olacağı kaygısını getirmiştir (Ünver Noi, 2007: 133).

Popülist radikal sağın çekirdek ideolojisinde nativizm özelliğinin olduğu düşünüldüğünde çoğunun AB hakkında olumsuz görüşlere sahip olması olağan dışı görünmemekle birlikte, bu partiler kuruluşunun ilk yıllarında Avrupa bütünleşme sürecini desteklemişlerdir. Örneğin RN 1985 yılı parti programında “Topluluk yeterli kaynağa, ortak para birimine ve kendini savunma yeteneğinden ayrılamaz bir siyasi iradeye sahip olmadığı sürece Avrupa Birliği ütopya olarak kalacaktır” ifadeleri yer almaktadır. Ancak bu partilerin Avrupa yanlısı tutumu, 1992 yılında Maastricht Antlaşması’nın imzalanmasıyla tamamen değişmiştir. Maastricht ile birlikte popülist radikal sağın AB’yi bir tehdit olarak algılamaya başlaması sebebiyle antlaşma bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır (Mudde, 2007: 159).

Popülist radikal sağ partilere göre Maastricht Antlaşması’yla birlikte AB, müdahaleci ulusüstü bir organ olma yolunda önemli bir adım atmıştır. Örneğin Jean Marie Le Pen antlaşmayı “kötü şöhretli Troyes Antlaşması” ile kıyaslamıştır (Mudde, 2007: 160). Bir başka örnek olarak Almanya REP Partisi 1980’li yıllarda “Avrupa’nın birleşmesini ... neslimizin tarihsel görevi” olarak düşünürken (REP, 1983; aktaran Mudde, 2007: 159), daha sonraki yıllarda Maastricht Anlaşması’nı “silahsız Versay” olarak tanımlamıştır (REP, 1989; aktaran Mudde, 2007: 160).

Sonuç olarak Maastricht ile bütünleşme sürecine getirilen büyük yeniliklerin tümü AB şüpheciliklerinin yükselmesine yol açmıştır. Popülist radikal partilerin çoğu, Avrupa bütünleşmesinin temel ilkelerine inanmaktadır ancak AB’nin mevcut yönü hakkında şüphelidir (Mudde, 2007: 164). Popülist radikal sağın güçlü ulus devlet arzusunda, ulusal hükümetlerin esas görevlerini kapsayan bazı alanlarda yetkinin ulusüstü bir otoriteye devri, bu partiler tarafından egemenlik ve özgürlüklerinin ellerinden alınması olarak ifade edilmektedir. Dahası ortak para birimine katılan tüm ülkelerin para birimlerini kendi ekonomik ihtiyaçlarına göre harcayamadığı ve ülkelere zarar verdiği söylemleri bu partiler tarafından etkili bir propaganda unsuru olarak kullanılmaktadır. Bununla beraber sık sık söylemlerinde ulusal kimlik vurgusu yapan popülist radikal sağ için bu antlaşma, ulusal kimlik ve egemenliklerin zarar görmesine ve zamanla yok olmasına neden olacaktır.

1.3.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları

Radikal İslamcı silahlı bir örgüt olan El-Kaide tarafından 11 Eylül 2001 yılında ABD’ye düzenlenen terör saldırıları sonrası küresel çapta, İslam dini terörle daha açık bir

şekilde bağdaştırılmış ve İslamofobi kavramı yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yaşanan bu saldırılar popülist radikal sağ için bir dönüm noktası niteliğinde olmuştur. Avrupa’da hali hazırda var olan İslam’a karşı önyargı ve tutumlar 1990’lı yıllarda popülist radikal sağ söylemlerinde göçmen karşıtlığıyla ilişkilendirilirken, 9/11 sonrası İslam karşıtlığı aşırı bir nitelik kazanmış ve bu partilerin söylemlerinde Müslümanlar yeni ötekiler olarak yer almıştır. Böylece Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte boş kalan öteki kavramı Müslümanlar ile doldurulmuştur. Popülist radikal sağ Müslümanlara karşı savunuculuk yaparken, İslam’ı radikal İslamcılık ile karıştırmaktadır; yaşanan 11 Eylül olayları, ikisi arasında hiçbir fark olmadığı iddiası için mükemmel bir gerekçe hazırlamıştır (Betz ve Meret, 2009: 319). Sıradan Müslümanlar ile 11 Eylül teröristleri eş tutularak, Müslümanlar Batı değerleri için bir tehdit, bir güvenlik sorunu olarak görülmüştür.

11 Eylül’den sonra popülist radikal sağ partiler tarafından Müslüman göçmenler Batı’nın medeni *biz*’ine karşı, varlığı tehdit eden *öteki* haline gelmişlerdir. Böylece İslam karşıtlığı derinlerde saklı olan inanç ve tutumları ortaya çıkarmış, siyasi ve toplumsal korku ve kaygıları harekete geçirmiştir (Batur, 2019: 66). 11 Eylül’den sonra Avrupa’da yaşanan Madrid, Londra ve Paris terör saldırılarının IŞİD (İran İslam Şam Devleti) tarafından üstlenilmesi sonucu oluşan konjonktür, İslam karşıtı söylem ve tutumların artmasına neden olmuştur. Örneğin 2007 yılında Davos’taki Dünya Ekonomik Forum’u tarafından İslam ve Batı üzerine hazırlanan bir raporda, Batı ile Müslüman dünyası arasında artan etkileşimin yararlı mı yoksa bir tehdit olarak mı algılanmalı sorusu üzerine, Batı Avrupa’da yanıt veren katılımcıların üçte ikisi artan etkileşimin bir tehdit oluşturduğu yanıtını vermiştir. Bu sonuç üzerine rapor yazarları, Batı’da artan korkuyu ve Müslüman ülkelerden artarak gelen göçün kültürel kimliklerine yönelik algılanan bir İslami tehditi yansıttığı sonucuna varmışlardır (Betz ve Meret, 2009: 317). Popülist radikal sağ partiler bu konjonktürden yararlanarak, Müslüman göçmenlere ve İslam’a karşı olumsuz tutumları fırsata çevirmiştir.

Tablo 1.3.2. 2022 Yılı İtibariyle Batı Avrupa Ülkelerindeki Müslüman Nüfus

Ülke	Müslüman Nüfus	Müslüman Nüfus Yüzdesi
Almanya	4.750.000	%5.70
Avusturya	712.000	%8.00
Belçika	879.377	%7.60
Birleşik Krallık	4.130.000	%6.30

Danimarka	313.713	%5.40
Fransa	5.720.000	%8.80
Hollanda	880.000	%5.10
İspanya	1.180.000	%2.60
İsveç	800.000	%8.10
İsviçre	440.000	%5.20
İtalya	2.987.000	%4.80
Luxemburg	18.172	%3.00
Portekiz	65.000	%0.40

Kaynak: World Population Review, <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country>

Popülist radikal sağ partilerin İslam dininin, Hristiyan ve Batı medeniyetine savaş açtığını iddia eden söylemleri özellikle Samuel Huntington'un Medeniyetler Çatışması (1993) adlı eserine dayanmaktadır (Uzunçayır, 2014: 142). İslam ve Batı arasında çatışmanın elzem olduğunu savunan çalışma, bu çatışmaların normal olduğunu savunan popülist radikal sağ için bir dayanak noktası olmuştur. Örneğin RN Partisi lideri Marine Le Pen, “çokkültürlü toplumlar çok çatışmalı toplumlardır” sözüyle Medeniyetler Çatışması tezine atıfta bulunmaktadır (The Nation, 2016). Ayrıca İslam'ı dini totalitarizm olarak tanımlayan popülist radikal sağ partiler daha da ileri giderek İslam'ı Nazizm ile kıyaslamışlardır.

İslam'ın bir din değil totaliter bir ideoloji olduğu fikri popülist radikal sağ partilerin Müslümanlara karşı söylemlerinde temel bir unsur haline gelmiştir. Avusturya'da FPÖ eski lideri Heinz-Christian Strache, İslam'ı bir din değil, totaliteryen bir yasal ve sosyal sistem, radikal İslamcılığı ise 21. yüz yılın faşizmi olarak nitelendirmiştir. Benzer bir örnek olarak, 2007 yılında Danimarka DF Parti milletvekillerinden Soren Krarup, bir meclis konuşmasında Kuran'ı Marx'ın Das Kapital'i ve Hitler'in Kavgam kitabı gibi, her şeye hükmetmek isteyen kutsal bir kitap olarak tanımlamış ve bunun totaliterlik olduğunu iddia etmiştir (Betz ve Meret, 2009: 320).

Toplumda İslam'a ve Müslümanlara karşı olumsuz tutum, İslam karşıtlığına söylem ve propagandalarında sık sık yer veren ve programlarının temel unsuru haline getiren popülist radikal sağ partilerin menfaatine olmuş ve partiler toplumdaki destek görmeyi başarmıştır. Örneğin yapılan bir araştırmada Alman kamuoyunun %60' İslam ve Müslümanları tehlikeli, Batı medeniyetinin değerleriyle uyumsuz olduğu konusunda

hemfikir olmuştur (Soytürk, 2018: 1450). Almanya’da 2013 yılında kurulan popülist radikal sağ parti AfD, yeni bir parti olmasına rağmen 2013 seçimlerinden 1,9 oranında oy almıştır. Parti 2017 yılı seçim kampanyasında “Der Islam?” Passt nicht zu unserer Küche (İslam mı? Bizim mutfağımızda yok) sloganına yer vermiştir (AFD, 2017). Afişin üstünde yukarıdaki slogan yer alırken, alt kısmında yavru bir domuz resmi bulunmaktadır. Parti bu kampanya sloganının kullanıldığı 2017 seçimlerinde 11,5 oranında yüksek bir oy oranı almayı başarmıştır.

İslam karşıtı söylemleriyle bilinen Hollanda PVV lideri Geert Wilders, parti politikalarını büyük ölçüde “İslamlaşmayı durdurma” üzerine kurmuştur. Ayrıca Wilders, Kuran’ı 11 Eylül olayları ile yan yana getiren İslam karşıtı “Fitna” isimli belgesel filmin yapımcısıdır. Batı Avrupa’da İslam ve göçmen karşıtlığının başat sembolü haline gelen Wilders, filmde 11 Eylül olaylarıyla terör ve terörist olgularını İslam dini ile en sert biçimde ortaya koymuştur. Parti 2006 yılında 5,9 oy oranı elde ederek 9 sandalye kazanırken, 2010’da 24 sandalye alarak 15,4 oy oranı ile giden hükümetin ana partisi olan Hristiyan Demokratlardan daha fazla oy oranı almayı başarmıştır (BBC News, 2011).

1.3.3. AB Derinleşmesi ve Genişlemesi

Birliğin bütünleşme hareketini oluşturan, bir biri ardına gelişen çeşitli derinleşme ve genişleme süreçleri popülist radikal sağ partilerin yükselişine etki eden faktörlerden bir diğerini oluşturmaktadır. Derinleşme, birliğin kurulduğu tarihten itibaren hukuki ve kurumsal açıdan yetki ve faaliyet alanlarındaki artışı ve yapı içerisindeki reform ve değişiklikleri ifade etmektedir⁵. Genişleme ise birliğin bünyesine yeni üye ülkeler dâhil etme politikasını ifade etmektedir.

Derinleşme süreci Avrupa Tek Senedi (1986-1987), Maastricht Antlaşması (1992-1993), Amsterdam Antlaşması (1997-1999), Nice Antlaşması (2001-2003) ve Lizbon Antlaşması (2007-2009) ile birlikte toplam beş temel aşama geçirmiştir. Ulus devlet yetkilerinin ulusüstü kurumlara devri ve ulus devlet içindeki genel refah politikalarının sorun yaşamasıyla ortaya çıkan ekonomik olumsuzlukların üst üste gelmesiyle AB bütünleşmesi zaman zaman toplumda kafa karışıklığına, soru işaretlerine sebebiyet vermiştir (Zenginoğlu, 2018: 113). Toplumun bu durumundan yararlanan popülist radikal sağ, söylemleriyle Avrupa siyasi sahnesinde dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Örneğin 2005 yılında

---

⁵ T.C. Dış İşleri Bakanlığı, AB Başkanlığı

Avrupa Birliği Anayasası'nın Fransa ve Hollanda'da yapılan referandumlar ile reddedilmesinin altındaki sebep refahın azalacağı ve işsizliğin artacağı korkusudur.

Özellikle popülist radikal sağın derinleşme sürecine yönelik eleştirilerinden biri, birliğe üye ülkelerin sınır kapılarındaki kolluk kuvveti ve gümrük kontrollerini tamamen ortadan kaldırmayı amaçlayan Schengen Anlaşması olmuştur. Genellikle bu partiler sınırların güvenliği amacıyla Schengen vizesinin iptalini talep etmektedirler. Örneğin, RN lideri Marine Le Pen, 2017 yılı cumhurbaşkanı adayı olduğu bir konuşmasında, seçilmesi halinde Fransa'nın Schengen üyeliğini derhal askıya alacağını beyan etmiştir (Rfi, 2017).

Buna bağlı olarak genişleme sürecine baktığımızda AB, tarihi boyunca birçok defa genişlemiştir. AB genişleme süreci beş döneme ayrılmaktadır: Birinci Genişleme 1973 (İngiltere, İrlanda, Danimarka); İkinci Genişleme 1981 (Yunanistan); Üçüncü Genişleme 1986 (İspanya, Portekiz); Dördüncü Genişleme 1995 (Avusturya, Finlandiya, İsveç); Beşinci Genişleme 2004 (Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Letonya, Litvanya, Estonya, Malta, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) ve 2007 (Romanya, Bulgaristan).

Ancak AB tarihindeki en büyük ve en önemlisi, Merkezi ve Doğu Avrupa (MDA) ülkelerinin yer aldığı beşinci genişleme dalgasıdır. Birliğin Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerine genişlemesi ile o dönemde refah seviyesinin azalacağı ve bu azalmanın yabancı düşmanlığını git gide körükleyeceği kaygısı sık sık dile getirilmiştir. Genişlemenin refah göçüne sebep olacağı kaygıları ve işsizliğin artacağı korkusu, yeniden Avrupa içindeki göçmenleri suçlanır ve dışlanır hale getirmiştir. Sonuç olarak MDA genişlemesi sonrası ekonomik ve sosyal nedenlerle, birlik içindeki öteki'ye yönelik önyargıların artması AB entegrasyonu kapsamında doğrudan olmasa da yabancı düşmanlığına zemin hazırlamıştır (Zenginoğlu, 2018: 113).

Sonuç olarak Avrupa bütünleşme süreci ulus devlet içindeki parçalanmaya, toplumun çözülmesine ve farklı siyasetlerin doğmasına sebep olmaktadır. Akbaba'ya göre Maastricht sonrası dönem itibariyle AB vatandaşlığının ortaya çıkması, azınlık koruma ve iltica prosedürleri için standartların geliştirilmesiyle birlikte, geleneksel ulusal topluluğu savunmak zorlaşmaktadır. Bunun sonucunda ulusüstü düzeydeki entegrasyon Avrupa devletlerini, siyasi ve sosyal içerme ve dışlama mekanizmaları açısından daha da yakınlaşmaya itmektedir. Örneğin Fransa RN Partisi eski lideri Jean Marie Le Pen bir konuşmasında şöyle demiştir: “Sosyo-ekonomik bölünme herhangi bir alaka düzeyini yitirdi

ve yerini kozmopolit kimliğin savunucuları ile ulusal kimliğin savunucuları arasındaki karşıtlık aldı” (aktaran Akbaba, 2016: 41).

1.3.4. 2008 Euro Krizi

Avrupa Birliği bütünleşme süreci içerisinde yer alan parasal birlik aşaması, 1 Temmuz 2002 yılında Euro'nun ortak para birimi olmasıyla tamamlanmıştır. Güçlü bir rezerv para birimi olarak ortaya çıkan Euro, hem iç hem dış olmak üzere birkaç zafiyet ile karşı karşıya kalmıştır. Örneğin genişleme ile birlikte, birliğe dâhil olan ülkeler parasal birlik için öngörülen koşulları bütünüyle sağlayamamıştır. Bu bağlamda zamanla bazı ülkelerin borçları artmış ve mali disiplin sorunu yaşamaya başlamışlardır. Ayrıca Birlik içinde bölgeler arası gelişmişlik düzeylerinin farklı olması da bir sorun teşkil etmektedir. Bu farklılığın giderilmesi için kurulan AB fonları, gelişmişlik farklılıklarını giderecek düzeyde olmamıştır. Aynı zamanda başta Almanya, Fransa, Hollanda gibi rekabet gücü yüksek olan ülkeler karşısında, birliğin diğer üyelerinin imalat sanayisi gerilemeye başlamış ve bu ülkeler zamanla ticaret açığı vermeye başlamıştır. AB'de yaşanan ekonomik kriz yukarıdaki koşullar altında gerçekleşmiştir (Öztürk ve Aras, 2011: 144-145).

2007 yılında ABD'de finans sektörünün bir alt dalında likidite sıkışması olarak ortaya çıkan kriz, daha sonra tüm ABD finans sistemini etkisi altına almıştır. ABD'nin en büyük yatırım bankalarından Lehman Brothers şirketinin 2008 yılında iflasını açıklamasıyla birlikte, finans kuruluşlarının peş peşe iflaslarını ilan etmeleri gelişmiş ülkelerin ekonomilerini etkilemeye başlamış, krizin büyüklüğünün net olarak anlaşılmasını sağlamıştır. Küreselleşmenin de etkisiyle 2008 yılında tüm dünyayı etkisi altında alan krizin en çok etkilediği ülke gruplarının başında gelen AB'de Euro Bölgesi %4,1küçülerek, tarihinin en büyük daralmasını yaşamıştır. Özellikle Yunanistan, İspanya, Portekiz, İtalya ve Euro bölgesi dışında ki Birleşik Krallık'ta yaşanan açıkların eklenmesiyle kriz, AB ekonomik krizine daha sonra Euro bölgesinin iflas krizine dönüşmüştür (Cicioğlu ve Cicioğlu, 2020: 110).

Yaşanan ekonomik açıkların oluşturduğu borçlanma sonucunda ekonomik daralmaya gidilmesi, işsizliğin artması ve toplumların alım gücünün azalması krizin önemli sonuçlarının başında gelmektedir. AB hükümetlerinin 2006 yılında 7,1 milyon Euro olan borç yükü, 2009 yılında kurtarma paketlerinin de devreye girmesine rağmen 8,6 milyon Euro'ya yükselmiştir. Euro bölgesi ülkelerinde yaşanan gerileme ekonomik krizle birlikte daha da görünür bir hal almış, bu durum sonucunda toplumlarda Euro'nun, Ekonomik ve

Parasal Birlik'in dolayısıyla AB'nin geleceğine dair endişeler artmıştır (AB Başkanlığı, 2011: 1). AB ve Euro-Atlantik entegrasyon düşüncesi 2008 ekonomik krizine kadar demokrasi ve ekonomik refahın neredeyse kusursuz bir biçimde uygulandığı bir sistem olarak görülürken, Euro krizi sonrası özellikle krizden etkilenen ülkeler arasında, toplum tarafından iyi bir fikir olmadığına yönelik görüşler baskın hale gelmiştir (Çiftçi, 2017: 98).

Avrupa Komisyonu'nun Ekim 2009'da finansal krizin sosyal etkisi üzerine gerçekleştirdiği anket sonuçlarına göre; AB vatandaşlarının yarısından fazlası (%55-%75) yoksulluğun yerel, ulusal ve AB düzeyinde arttığını belirtmiştir (Eurobarometer, Ekim 2009). Yine Kasım 2010'da gerçekleştirilen anket sonuçlarına göre, Avrupalıların krizden beri başlıca endişe alanları %48 işsizlik, %40 mevcut ekonomik durum ve %20 yükselen fiyatlar olmuştur (Eurobarometer 73, Kasım 2010). Toplumda politikacılara karşı duyulan hayal kırıklığı ile oluşan farklı alternatif partilere yönelme ihtiyacı sonucu popülist radikal sağ, ekonomik kriz ve Avrupa şüphecisi söylemleriyle hem ulusal hem de uluslararası arenada oy oranlarını arttırmayı başarmıştır.

Hollanda'da popülist radikal sağ parti olan PVV, 2006 yılı ulusal parlamento seçimlerinde 5,9 oy oranı ile 9 sandalye kazanırken, 2010 seçimlerinde %15,4 oy oranıyla 24 sandalye kazanarak beklenen ancak kabul edilemeyen bir sonuca imza atmıştır. Başka bir örnek olarak 2006 ulusal seçimlerinde %11,0 oy oranı alan Avusturya'da FPÖ'nün, 2008 genel seçimlerinde %17,5 oy oranı ile 34 koltuk kazanmasıyla Batı Avrupa'da popülist söylemlerin siyaseti belirlemeye başladığının kanıtı olarak gösterilebilir. Fransa'da işsizlik oranının %10'a çıktığı ekonomik durgunluk bağlamında Jean Marie Le Pen liderliğindeki RN Partisi, 2012 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde %17,9, yasama seçimlerinde ise yaklaşık %14 oy almıştır (Stockemer, 2017: 1537).

1.3.5. Arap Baharı ve Yaşanan Göç Dalgaları

2010 yılında Tunus'ta başlayan, daha sonra Libya, Mısır ve Yemen başta olmak üzere Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerini de etkisi altına alan halk hareketleri, temelde anti-demokratik yönetimlere, baskıcı iktidar yapılarına karşı gerçekleştirilmiş ve bu hareketler "Arap Baharı" olarak tanımlanmıştır. Tunus'ta başlayan Arap Baharı süreci, 2011 yılında Suriye'de de patlak vermiş ve ülke içerisindeki muhalif gruplar, IŞİD ve küresel terör saldırıları ve Suriyeli mülteciler sebebiyle süreç, küresel bir boyuta taşınmıştır (Zenginoğlu, 2018: 183).

2010 yılında domino etkisiyle kısa sürede yayılan ve toplumsal reform talepleri ile başlayan süreçte, meydana gelen iç savaşlar nedeniyle kitlesel göçler yaşanmış ve bununla birlikte mülteci hareketleri ortaya çıkmıştır. Mültecilerin Avrupa'ya yönelmesi ve birçok mültecinin bu süreçte yaşamını yitirmesiyle *mülteci krizi* patlak vermiş ve yaşanan bu kriz Avrupa'yı siyasi, sosyal ve ekonomik anlamda etkisi altına almıştır (Batur, 2019: 77). 2014 yılından bu yana Avrupa'ya sığınmacı olarak gelen en büyük gruplar başta Suriye olmak üzere Afganistan ve Irak savaşlarından kaçanlardan oluşmaktadır.

Arap Baharı hareketleri ve yaşanan mülteci krizi popülist radikal sağın yükselişindeki kırılma noktalarından biri olmuştur. Mülteci krizinin zirve yaptığı 2015 yılı itibariyle son yılların en büyük göç dalgasıyla karşı karşıya kalan Avrupa ve AB'nin soruna çözüm bulamaması sonucu, mülteci krizi Avrupa gündeminin başat unsuru olmuştur. Bununla beraber Suriye'den gelenler olmak üzere mülteciler, popülist radikal sağ tarafından seçim malzemesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin, Almanya'da 2013 yılında kurulan popülist radikal sağ parti olan AfD siyasal yaşamını ve popülist söylemlerini başlangıçta Euro karşıtlığı üzerinden yaparken, parti Euro krizinin büyük ölçüde çözülmesinin ardından rotasını Arap Baharı ile Almanya'ya gelen mülteciler üzerinden göç karşıtlığına çevirmiştir (Aras, 2019: 31).

Dünya Bankası 2015 yılı verilerine göre AB içerisindeki toplam göçmen nüfusu 45 milyona yükselmiştir (The World Bank). Artan göç ve mülteci krizi toplumda milli tepkilere neden olmuş ve göçmenlerin milli birliği ve homojenliği tehdit ettiği düşüncesi yeniden yükselmiştir. Bu bağlamda toplumda ötekine karşı duyulan korkuyla birlikte, ulusal ve Avrupa kimliklerini koruma, toplumun güven ve uyum içerisinde yaşayacağı topluluklar yaratma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu konjonktürde popülist radikal sağ, popülist söylemleriyle halkın korku ve kaygılarına, göçmen karşıtı duygularına hitap ederek, farklı kültürlerle sahip mültecilerin halkta yarattığı memnuniyetsizlikten yararlanmıştır (Batur, 2019: 103). 2014 yılında yapılan AP seçimleri bunu kanıtlar niteliktedir. 2014 AP sonuçlarına göre RN 24,86 oy oranıyla Fransa'da birinci parti olmuştur. Geert Wilders liderliğindeki PVV partisi ise 13,32 oy oranıyla Hollanda'da üçüncü parti olmuştur.

2. BÖLÜM

BATI AVRUPA'DA YÜKSELEN POPÜLİST RADİKAL SAĞ PARTİLER: AVUSTURYA, HOLLANDA VE FRANSA ÖRNEKLERİ

Bu bölümde, Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi (Freiheitliche Partei Österreichs-FPÖ), Hollanda'da Özgürlük Partisi (Partij Voor de Vrijheid-PVV) ve Fransa'da Ulusal Birleşme (Rassemblement National-RN) partisinin çalışmanın amacını destekleyen popülist söylemleri ele alınmaktadır. Bu partilerin popülist söylemlerinde göç, İslam karşıtlığı ve Avrupa şüpheciliğini destekleyen unsurlar incelenmektedir. Partilerin söylemleri analiz edilirken parti web siteleri, parti programları, kampanya sloganları, gazete içerikleri, röportajlar, kamuya açık konuşmalar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ayrıca parti programları gibi genel söylemsel materyallerin yanı sıra analizimize dâhil olan üç partinin seçilmesinde büyük etken olan, karizmatik lider olarak tanımladığımız, etkili ve önde gelen politikacılar seçilmiştir. Avusturya FPÖ partisi için Jörg Haider ve Heinz-Christian Strache, Hollanda PVV partisi için kurucusu ve lideri Geert Wilders ve Fransa'da RN partisi için eski lider baba Jean Marie Le Pen ve şuan ki lider kızı Marine Le Pen seçilerek, söylemleri analiz edilmiştir. Aynı zamanda bu üç partinin popülist söylemlerinin nasıl ana akım siyasete nüfus ettiği yine bu bölümde incelenmektedir. İnceleme yapılırken eleştirel söylem analizi metodundan yararlanılmıştır. Eleştirel söylem analizi dilin nasıl kullanıldığı, söylemin ardında yatan ideolojiyi ortaya çıkarmaya yönelik bir modeldir (Van Dijk, 2001: 354-355). Söylemler aracılığı ile meşrulaştırma, görünenin ardındakini anlamaya yönelik bir model olarak ortaya çıkmıştır⁶. Bu çalışmada eleştirel söylem analizine yer verilmesinin başlıca sebebi modelin güç kavramına odaklanmasıdır. “Güç kavramından kasıt grupların ya da kurumların toplumsal gücü kastedilmektedir. Zira toplumsal gücün merkezinde kontrol yatmaktadır. Grupların veya kurumların diğer grup veya kurumların eylemlerini ve zihinlerini (az ya da çok) kontrol edebiliyorsa (az ya da çok) güce sahip olurlar.” (Van Dijk, 2001: 355) Modelin bu argümanından hareketle, bu çalışma ele alınan parti söylemlerinin aslında güç odaklı retoriğe sahip olduğu ve dahası toplumu hem eylem hem de zihin noktasında nasıl etkilediklerini anlamaya çalışmaktadır.

---

⁶ Ayrıca “Eleştirel söylem analizinin ana ilkeleri şu şekilde sıralanmaktadır; sosyal sorunları ele alır, güç ilişkileri söylemseldir, söylem toplumu ve kültürü oluşturur, söylem ideolojik boyut taşır, söylem tarihseldir, metin ile toplum arasındaki bağlantı dolayımıdır, söylem analizi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır, söylem bir sosyal eylem biçimidir.” Bkz. N.L Fairclough & R. Wodak, 1997, *Critical Discourse Analysis*, in T.A.van Dijk (ed.) *Discourse Studies, A Multidisciplinary Introduction*, Vol.2 *Discourse as Social Interaction*, London:Sage

2.1.AVUSTURYA ÖZGÜRLÜK PARTİSİ (FPÖ)

2.1.1. FPÖ'nün Tarihi ve Gelişimi

Avusturya Özgürlük Partisi'nin kökenleri 1950'lere kadar uzanmaktadır. 1949 yılında kurulan Bağımsızlar Birliği (Verband der Unabhängigen – VdU), ana akım siyasi partiler olan Avusturya Halk Partisi (Österreichische Volkspartei – ÖVP) ve Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (Sozialdemokratische Partei Österreichs – SPÖ) tarafından temsil edilen kampa karşı ulusal-liberal bir siyasi alternatif inşa etmek amacıyla kurulmuştur. Kendisini NSDAP (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi) 'ın fikirlerini temsil eden bir parti olarak gören VdU üyelerinin büyük bir bölümünün, Nazi geçmişi olmasını takiben aynı dönemde parti, savaş zamanı kısıtlamalarının ve eski Nazilerin ceza yasalarının kaldırılmasını talep etmekteydi. Kurulduğu yıl oyların yüzde 20'sini alarak zirve yapan partinin, ilerleyen yıllarda seçmen desteği git gide azalarak oyları düştü ve VdU'nun siyasi arenaya tutunma çabası FPÖ'ye evrildi (Meret, 2010: 186).

FPÖ 1956 yılında Nazi Almanya'sında SS (Schutzstaffel) tugay lideri ve Nazi Reichstag üyesi olan Anton Reinthaller tarafından kurulmuştur. Reinthaller'den sonra parti liderliğini devralan Friedrich Peter'in de eski SS biriminde kıdemli taarruz birimi lideri (Obersturmbannführer) görevinde bulunması ve kuruluş aşaması dâhil partinin birçok üyesinin Nazi geçmişi olması sebebiyle, parti Avusturya siyasetinde uzun süre Nasyonal Sosyalizm hareketinin devamı niteliğinde görülmüş ve dışlanmıştır.

FPÖ varlığının ilk on yılında birkaç konu ile sınırlı olan güçsüz bir programa sahip olması ve örgütsel olarak zayıf olması sebebiyle seçmenlerin gözünden kısa sürede düşmüş ve siyasi olaylardan büyük ölçüde uzak kalmıştır. 1960'lı yıllarda parti lideri Friedrich Peter, bu *getto partisini* izole durumdan kurtarmak için bilinçli bir girişimde bulunmuştur. Bu girişim normalleşme amacıyla, büyük ölçüde istikrarlı seçim sonuçları, parti programını güçlendirmek amacıyla akademik eğitim almış yeni kişilerin alımı ve partinin siyasi rakipleri adına aşamalı olarak konuşmaya istekli olması ile karakterize edilmiştir. 1970-1971 yıllarında FPÖ'nün azınlık dostu bir seçim yasası reformu talebine, SPÖ azınlık hükümetinin destek vermesiyle bu aşama zirveye ulaşmıştır (Luther, 2006: 364).

Avusturya Özgürlük Partisi, 1956 yılından 1960'ların ortasına kadar olan süreçte pan-cermenizm savunuculuğu yapmış, 1960'lı yılların ortasından itibaren ise liberal ekonomik politikalar benimseyerek kendisini Avusturya siyasetinin merkezine oturtmaya çalışmıştır. Buna bağlı olarak FPÖ, 1979 yılında uluslararası çapta liberal siyasi partilerin bir araya geldiği platform olan Liberal Enternasyol'e kabul edilmiştir. Bu gelişmeye rağmen

parti 1965-1983 yılları arasında siyasi sahnede pek bir varlık gösterememiş, gelişimi zayıf kalmıştır (Yıldız, 2020: 38).

FPÖ kurulduğu yıl dâhil olmak üzere 1983 yılına kadar yapılan seçimlerde %5 oranını geçmiştir. Parti, Avusturya parlamentosuna girebilmek için gerekli %4 barajını her seferinde aşmasına rağmen, ÖVP ve SPÖ'nün proporz sistemi⁷ adı altında yaptıkları işbirliği ve kurmuş oldukları koalisyon hükümetleri ile FPÖ dâhil olmak üzere sağda yer alan tüm partilerin hükümette yer almasını engellemişlerdir. Ancak SPÖ'nün 1983 yılı seçimlerinde %5 oy oranı alan FPÖ ile koalisyon hükümeti kurmasıyla proporz sistemi son bulmuştur (Yıldız, 2020: 38-39).

Parti, 1979-1986 yıllarında Norbert Steger'in liderliğinde iyice liberalizme doğru itilmiş, örgütsel olarak gelişimini tamamlayamaması ve hükümette yer almaya hazır olmamasıyla seçmen konumunda artan bozulmalar yaşanmıştır (Luther, 2006: 364). Özellikle 1983 yılında SPÖ ile beraber yer aldığı koalisyon hükümeti sonrası parti içinde yaşanan anlaşmazlıklar sonrası 1986 yılında koalisyon yıkılmış ve bunun sonucunda FPÖ hızla bir dönüşüm içerisine girmiştir. Ulusalıcılar ve liberallerin aynı çatı içerisinde bulunduğu FPÖ'nün Eylül 1986 yılında yapılan federal parti konferansında Steger, ulusalıcıların destek verdiği Jörg Haider tarafından mağlup edilmiş, Haider partinin liberal kanadını yıkararak FPÖ'nün yeni lideri olmuştur. Haider'in liderliğiyle radikalleşen parti, Steger zamanındaki ılımlı programları tamamen terk etmiştir. Göç konusunu manipüle edip toplumu korku ve endişeye sevk eden Haider liderliğindeki FPÖ, gücünü devasa bir şekilde arttırmıştır. Böylece FPÖ'nün, radikal olmayan sağ parti olarak ortaya çıktığı ve parti içinde yaşanan bir siyaset sonucu olarak radikalleştiği anlaşılmaktadır. Genel olarak seçimlerde %5 civarı olan oy alan parti, Haider liderliğindeki 1990 seçimlerinde %16,6 oy oranı alarak rekor bir başarıya imza atmıştır. Yine Haider liderliğindeki parti 1999 yılı seçimlerinde %26,9 oy oranı ile ÖVP'yi kıl payı geride bırakmış ve ülkedeki en güçlü ikinci parti konumuna ulaşmasının ardından ÖVP ile bir koalisyon hükümeti kurmuştur. FPÖ'nün iktidarına, AB ülkeleri çok sert tepki göstermiş, Avusturya ile siyasi ve diplomatik ilişkilerini geçici olarak askıya almıştır.

Parti Haider'in güçlü ve karizmatik kişiliği ile özleşmiş olsa da, Heinz-Christian Strache arasındaki anlaşmazlıklar sonucu Haider, partiden ayrılarak 2005 yılında

---

⁷ Avusturya'da iki büyük parti olan Avusturya Halk Partisi (ÖVP) ve Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (SPÖ) arasında büyük koalisyon hükümeti dönemi boyunca gelişen bir güç paylaşımı ve fikir birliği kültürünü tanımlamaktadır. Nispi seçim sistemi.

Avusturya'nın Geleceği için İttifak (BZÖ) partisini kurmuştur. 2005 yılında parti liderliğini üstlenen Strache ile birlikte FPÖ'nün göç ve İslam karşıtı politikaları daha da sertleşmiştir.

2017 yılında ÖVP ile koalisyon hükümetinde yer alan FPÖ lideri Strache başbakan yardımcısı olmuştur. 2019 yılında gerçekleştirilen bir uluslararası istihbarat operasyonu ile Strache'nin Temmuz 2017'de İbiza Adası'nda Rus bir kadından rüşvet isterken kayda alınmış görüntülerin basına sızmasıyla patlak veren "İbiza Skandalı" sonrası, koalisyon hükümeti sona ermiş ve Strache partiden istifa etmiştir. 2019 yılında erken seçime gidilmesiyle birlikte skandal sonrası oy oranlarında düşüş yaşanan partinin şu anki lideri Herbert Kickl'dir.

Tablo 2.1.1a. 2000 Yılı İtibariyle Genel Seçimlerde FPÖ'nün Oy Oranları

2002	% 10
2004	% 11
2008	% 17.5
2013	% 20.5
2017	% 26
2019	% 16.2

Kaynak: Manuel Álvarez-Rivera, Election Resources on the Internet, <http://electionresources.org/at/>

Tabloda görüldüğü üzere partinin 2008'den 2019 yılında patlak veren İbiza Skandalı'na kadar olan süreçte oy oranlarında istikrarlı bir yükseliş yaşanmıştır. Partinin 2008, 2013 ve 2017 genel seçimlerinde oylarının yükselmesindeki temel nedenler, 2008 Euro krizi ve 2015 yılında başlayan mülteci krizinin parti tarafından popülist söylemlerle çok iyi işlenip, seçim malzemesi yapılması olarak yorumlanabilmektedir.

Tablo 2.1.1b. 2000 yılı Sonrası Gerçekleşen Avrupa Parlamentosu Seçimlerinde FPÖ'nün Oy Oranı

2004	% 6.3
2009	% 12,7
2014	% 19,7
2019	% 17,2

Kaynak: "2019 European election results", <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/austria/2019-2024/>

2.1.2. FPÖ'nün Temel Konuları

FPÖ'nün ilk yıllarında programlarına, Alman milliyetçiliği, komünizm karşıtlığı ve nispi temsil karşıtlığı baskın gelmiştir (Luther, 2006: 378). Liberal ve milliyetçi çizgisi ile

uzun yıllar muhalefette yer alan FPÖ, 1986 yılında parti liderliğini kazanan Jörg Haider ile birlikte bir radikalleşme içerisine girerek (Canveren, 2021: 88), “popülist protesto” aşamasına geçmiştir (Luther, 2006: 365). 1980’lerde ortaya çıkan popülist radikal sağ Batı Avrupa’da giderek yayılmaya başlamıştır. Avusturya bu dönemde popülist radikal sağın güç kazandığı ilk ülke örneklerinden birini oluşturmaktadır. FPÖ’de ideolojik dönüşüm Jörg Haider liderliğiyle birlikte gerçekleşmiş, popülist radikal sağ söylem ve politikalar partide baskın hale gelmiştir (Canveren, 2021: 91).

FPÖ’nün ideolojisini anlamada “Heimat” kavramının büyük önemi bulunmaktadır. Almanca kelime olan ve tercüme edilmesi zor olan kavram, anlam olarak hem anavatanı hem de kültürel kimlik kavramını ifade etmektedir. Kavram başlangıç yıllarında, Almanca konuşan ve etnik Alman ulusunun yeniden birleşmesi olarak kabul edilen pan-cermen bir vizyondan etkilenen ulusal aidiyet ve kimlikle ilgili vatansever duygulara dikkat çekmiştir (Meret, 2010: 196).

Partinin siyasi platformunda “Kültürel bir Kimlik Hakkı’(Heimat)” isimli bir belge yayınlanmıştır. Belgede “kişinin kendi kültürel geleneğini özgürce benimsemesi, kültürel değerlerin ve her topluluğun tarihsel ve kültürel olarak öz farkındalığının korunması ve geliştirilmesi için temel bir ilke” olarak beyan edilmiştir (Zaslove, 2004: 105). Bu bağlamda bireysel özgürlük kavramı ile birlikte Heimat, FPÖ’nün ideolojisini anlamada merkezi bir rol oynamaktadır (Meret, 2010: 196).

Avusturya’ya yabancı işçi alımı ve göçü 1960’lara kadar uzanmış olmasına rağmen göç ve göçmenlik 1980’lerden önce Avusturya siyaseti için önem teşkil eden bir konu olmamıştır. Ne ÖVP ve SVP gibi bireysel partiler ne de hükümette yer alan büyük koalisyonlar göçmenlik konusunu tartışmak için ciddi girişimlerde bulunmamıştır. 1960 ve 1970’lerde gelen işçi göçü, misafir işçi rotasyon sistemine dayandırılmış, misafir işçilerin ülkenin onlara ihtiyacı sona erdiğinde ülkelerine dönmeleri beklenmiştir. Ancak göçmenler gelirlerinin beklentileri karşılayamadığını öne sürerek daha uzun süre kalmak istemiş, ayrıca aile birleşmesi ve ülke sınırlarının Doğu Avrupa ülkelerine açılması sonucunda ülkedeki göçmen sayısı giderek artmıştır (Meret, 2010: 193-194).

1945-1990 yılları arasında ÖVP ve SPÖ’nün yer aldığı koalisyon hükümetleri sırasında Avusturya içindeki Müslümanlar *öteki* olarak algılanmasına rağmen hiçbir zaman siyasi baskıya maruz bırakılmamışlardır. Demir Perde’nin yıkılışının ardından Doğu Avrupa’dan gelenler ve Yugoslavya’nın dağılmasının ardından ülkeye gelmeye başlayanlar ile birlikte (Yıldız, 2020: 45), göç ve göçmenlere yönelik tutum 1980’lerin sonunda değişmiş ve göç, seçmenlerin siyasi gündeminde giderek daha önemli bir konu haline gelmiştir.

1990’lardan önce siyasette önemsenen bir konu olmayan göç, 1990 yılında hükümetin ilgilenmesi gereken konular içinde onuncu sırada yer almıştır. 1992 yılına baktığımızda ise göç, Avusturya seçmenlerinin siyasi gündeminde iki numaraya kadar yükselmiştir (Meret, 194). Bu konjonktürden yararlanan Jörg Haider ile birlikte göçmenlik karşıtı konum FPÖ’de giderek önemli bir hale gelmiştir.

Heimat kavramı partinin göç ile ilgili konumunu anlamak için de önem arz etmektedir. Avusturya’nın bir göç ülkesi olmadığını ve asla da olamayacağını ilan eden partiye göre, *Heimat* hakkı, vatandaşların sınırsız ve kontrolsüz bir biçimde olan göçü kontrol etme, durdurma ve itiraz etme hakkına sahip olduğu anlamına gelmektedir. Partiye göre, “sınırsız ve kontrolsüz göç, kültürel kimliğin (*Heimat*) korunması hakkını tehlikeye atmaktadır. Vatan ve *Heimat* hakkının sadece Avusturya etnik gruplarına ait olduğunu savunan parti, “bu sebeple kendisiyle toplumsal çelişkiler yaşayan çokkültürlü deneyleri reddediyoruz” (Zaslove, 2004: 105) vurgusunda bulunmaktadır. *Heimat*, temelde Batı ve Hristiyan değerleri, ilkeleri ve kültürleriyle de ilgilidir. FPÖ 1997 yılı parti politikasında “Batı’nın entelektüel temellerinin, demokrasi, birlikte belirleme, hukukun üstünlüğü, dayanışma, yaşama ve yaratılışlara saygı gibi insan onuru ve temel özgürlükler idealinin yanı sıra bundan kaynaklanan fikirleri” içerdiğinin altını çizmiştir (FPÖ, 1997; aktaran Meret, 2010: 198).

FPÖ 1994 yılından beri AB’ye karşı eleştirel bir tutumla yaklaşmaktadır. Aynı yıl parti konferansında Maastricht Antlaşması ile temelden değiştirildiğini iddia ettiği AB’ye karşı saldırgan bir duruş sergilemiştir. 2013 yılında yapılan parti kongresinde Maastricht, Avrupa Birleşik Devletleri’ne doğru atılan ilk önemli adım olarak tanımlanmıştır. Parti, manifestosunda yerli etnik gruplardan oluşan bir Avrupa’ya bağlı olduğunu belirtmesinin yanında birlik hukukundan önce ulus devletin temel anayasa ilkelerine öncelik verilmesi gerektiği ifade edilmektedir (FPÖ, 2022). FPÖ Maastricht Antlaşması itibariyle bazı alanlarda ulusal hükümet yetkilerinin ulusüstü bir otoriteye devredilmesiyle birlikte ulusal egemenliklerinin ellerinden alındığını savunmaktadır.

Partinin yeni ideolojisiyle birlikte siyasi söylemlerinde kimlik ve korku siyaseti, göç karşıtı, İslam karşıtlığı ve AB şüphesizliği temaları ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda bir kurtarıcı görevi üstlenen Haider, söylemlerinde içeren demagoji ve komplo teorileriyle Avusturya’da fenomen haline gelmiştir. 14 yıllık liderliği süresince Haider, popülist radikal sağ ideolojiyi parti ile bütünleştirmiş, parti oylarını arttırarak Avusturya Özgürlük Partisi’ni etkin bir kitle partisine dönüştürmeyi başarmıştır (Canveren, 2021: 91-92).

Haider ile birlikte partinin ideolojisinde yaşanan en büyük yeniliklerden biri de kademeli olarak Alman milliyetçiliğinin yerini Avusturya vatanseverliğinin alması olmuştur. Parti nativizm etrafında etnik-milli kimlik vurgusu üzerinden ortak tarih ve Alman diline referanslar vermektedir. Bu bağlamda çokkültürlülüğü tamamen reddeden FPÖ, etno-kültürel bir pozisyon sergilemektedir (Canveren, 2021: 106). Partinin etnik-kültürel kimlik vurgusu Alman dili ve Hristiyan dini etrafında şekillenmektedir. Katı milliyetçi bir duruş sergileyen Haider yönetimindeki partinin söylemlerinde bir diğer kilit nokta ise anti-semitist slogan ve ifadelerdir. Bu stratejik motivasyonun temelinde FPÖ'nün çekirdek destek grupları arasında Nasyonal Sosyalist siyasetine karışmış olanlarda dâhil olmak üzere, yaşlı kesim seçmenlerinin desteğini korumak istemesi olmuştur (Krzyżanowski, 2013: 141).

1990'ların sonu ile birlikte artık Avusturya'da göçmen kavramı eski Yugoslavya'dan, Doğu Avrupa'dan gelenler ile değil, Müslümanlar ile bağdaştırılmıştır. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra parti tarafından İslam karşıtlığı teması ön plana çıkmıştır. Hristiyan değerler (Antik Yunan, Roma, Rönesans ve Aydınlanma) adını koyduğu evrensel insani değerleri Hristiyan dini ile bağdaştıran parti, Müslümanların bu değerleri paylaşmasının mümkün olmadığını ve bu sebeple topluma entegre edilemeyeceğini ileri sürmüştür (Yıldız, 2020: 47).

Haider'den liderliği devralan Heinz-Christian Strache ile birlikte ana vatani, yerli halkı ve Avusturya kültürünü korumaya kararlı olduğunu iddia eden partinin doğal olarak göç karşıtı, AB şüpheciliği ve İslam karşıtı politika ve söylemleri daha da sertleşmiştir. Farklı olarak Haider'in benimsediği anti-semitik politikalar yerine Strache, Avusturya'da ciddi bir Musevi nüfus yoğunluğunun var olmasından dolayı Yahudiler ve İsrail ile iyi ilişkiler içerisine girmiş, İslamofobik söylemlerle partinin neo-nazi imajını yumuşatmaya çalışmıştır. 2015 yılında Avrupa'ya yaşanan mülteci hareketliliği sonrası, mülteci ve göçmenler parti politikasının en önemli konusu haline gelmiştir. Bariz bir şekilde göç karşıtı olan parti ve mültecilere yönelik sert söylemleriyle gündeme gelen Strache'ye göre, Avrupa'ya akın eden mülteci hareketliliğinin sorumlusu AB ve NATO'dur. Aynı zamanda Strache, göçmenlere yapılan mali yardımların Avusturya halkı için harcanması gerektiğini sık sık söylemlerinde belirterek refah şovenizmine atıflar yapmıştır.

Strache liderliğindeki partinin siyasi öncelikleri popülist retorik üzerinden şunlardır:

- “Kontrol sizde” – Avusturya bir göçmen ülkesi değildir!
- İltica yasasını sıkılaştırın – Yasadışı göçü durdurun!
- Avusturya ve Avrupa'nın İslamlaşmasını durdurun!

- Merkezîyetçi AB'nin eleştirel incelenmesi – Önce Avusturya!
- Adil bir sosyal politikanın savunucuları – Yurttaşlarımız için adalet! (Team HC Strache, 2020).

FPÖ, Avrupa halklarının kültürel kimliklerinin korunması gerekçesiyle kitlesel göçe, Avusturya'nın İslamlaşmasına, Türkiye'nin AB üyeliğine ve Avrupa'da çokkültürlü bir toplum inşa edilmesine şiddetle karşı çıkmaktadır. Partinin bu unsurlara karşı olmasının temelinde ise radikal bir şekilde nativizm ve popülizm yer almaktadır.

2.1.3. FPÖ'nün Popülist Söylemleri

FPÖ'nün söylemleri yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığı, İslam karşıtlığı ve Avrupa şüpheciliği üzerinden ayrı ayrı ele alınacaktır.

2.1.3.1. Göç ve Yabancı Karşıtı Söylemleri

1986 yılında Haider'in lider seçilmesiyle birlikte FPÖ'nün göçü siyasallaştırma noktasında başarılı olduğu gözlemlenmektedir. Kendini vatansever bir parti olarak tanımlayan FPÖ, siyasi eylemlerinin merkezine Avusturya halkının korunmasını ve ihtiyaçlarını yerleştirmektedir (FPÖ, 2022). Haider liderliğindeki partinin göçmen karşıtı söylemleri genellikle, Avusturya'nın kendi *Heimat*'larında yaşama hakkını ifade etmenin yanı sıra göçmenlerin kendi vatanlarına dönme hakkı çağrısını dile getiren "Anavatan Hakkı" gibi dikkat çeken ancak, açıkça ikircikli sloganların kullanılmasıyla karakterize edilmiştir (Krzyzanowski, 2013: 141).

1990'lı yıllarda Haider liderliğindeki parti, göç ve göçmenleri düzenlemek için bir takım önlemler sıralamıştır. Parti, 1993 yılında "Önce Avusturya" (Österreich Zuerst) adı altında 12 maddeden oluşan bir girişim başlatmıştır. Girişimin amacı göçü durdurmak için referandum ile yeterli imza toplamaktır. Belgenin ilk maddesinde yer alan "Avusturya bir göç ülkesi değildir" kavramının anayasa hükmü olması talep edilmiştir. Yine belgede yasadışı yabancılar sorunu ve konut sıkıntısının giderilmesine ve işsizlik oranının %5'e düşmesine kadar göçün durdurulması istenmiştir. "Önce Avusturya" kavramından da anlaşılacağı üzere partinin ve Haider'in önceliği kendi ulusu ve kültürüdür. Partinin daha sonraki seçim kampanyalarında yeniden gündeme gelen "Önce Avusturya" kavramı hala güncelliğini korumaktadır (FBI, 1993).

Avusturya'nın göçmen ülkesi olmadığını belirten parti bu bağlamda doğum odaklı bir politika izlemektedir. Parti manifestosuna göre göçmenlerin vatandaşlık elde edebilmesi için Almanca konuşan, Avusturya değer ve yasalarını tanıyan, kültürel olarak kök salmış,

topluma entegre olmuş kişiler şartı yer almaktadır (FPÖ, 2022). Parti, göçmenlerin özellikle Müslüman göçmenlerin, kültür ve yaşam tarzı bakımından Avusturya halkının kültür ve değerleri ile örtüşmediği argümanı ile, göçmenlerin entegrasyon ölçütlerini karşılaması gerektiğini belirtmektedir. Partinin aşırı olan göç karşıtı tutumuna 2019 yılında FPÖ'den belediye başkan yardımcısı olan Christian Schilcher tarafından göç ve göçmenlerle ilgili olan "Şehir Faresi" isimli, FPÖ gazetesinde yayımlanan son derece ırkçı bir şiir örnek olarak gösterilebilir. Göçmenleri farelerle kıyaslayan şiirde, göçmenlere entegre olmalarını, Avusturya yaşam tarzını benimsemelerini aksi takdirde ülkeyi terk etmeleri gerektiği ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca şiirde Schilcher, farklı kültürlerin karışımı sonucu kendi kültürlerinin yok olacağını belirtmektedir (BBC News, 2019).

Parti, mevcut göçmen politikalarıyla birlikte göçmenlere Avusturya vatandaşlarından daha iyi davranıldığını, göçmenlere ev ve iş verilirken, Avusturya vatandaşlarının işsiz veya yeterli barınma olanaklarının bulunmadığını iddia etmektedir. FPÖ aşırı göçün, yerel toplumdan istihdam çaldığını, ücretleri düşürdüğünü ve refah devletine aşırı yükler getirdiği (Zaslove, 2004: 106-107) söylemleriyle toplumda oluşan hayal kırıklığından yararlanarak göçü başarılı bir şekilde siyasi öncelik haline getirmiştir.

Tüm popülist radikal sağ partilerin ekonomik politikasının temel özelliği refah şovenizmidir. Buna göre bu partiler, yerlici ekonomik modeli, yani sadece yerli halka fayda sağlayan ve yabancı etkilere karşı korunan bir ekonomik modeli desteklemektedir. Bu bağlamda argüman; refah devletinin ancak yerli halk ile sınırlı olduğu zaman sürdürebileceğidir (Mudde, 2007: 132). FPÖ'de nativizmin ekonomik çeşidi olan refah şovenizmini savunmaktadır. Bununla bağlantılı olarak partinin göç karşıtı popülist söylemlerine bir örnek de 2006 yılı genel seçimlerinde kullandıkları kampanya afişi gösterilebilir. Kampanya afişinde kırmızı ile yazılmış "Göç yerine Refah devleti" sloganıyla göçün, refah devleti için bir tehlike oluşturduğu yansıtılmaktadır. FPÖ bu popülist söylem ile seçmenlerden göç ve refah devleti arasında bir tercih yapmalarını istemiştir. Parti göçün refah devletine zarar verdiği iddiasıyla göçün yasaklanması talep etmektedir. Aynı zamanda göçmenlerin sosyal yardımlardan yararlanmasına karşı olan parti, refah devleti olanaklarında mutlak önceliğin Avusturya halkı olduğunu savunmaktadır. Partinin 2006 yılı programında AB üyesi olmayan vatandaşların sosyal yardım ya da işsizlik yardımı alma hakkına sahip olmadığı yer almaktadır. Ayrıca programda yabancıların ülkelerine geri gönderilmesi için ayrı bir devlet sekreterliği kurulacağı belirtilmektedir (FBI, 2006).

2015 yılında yaşanan göçmen krizi sonrası göç karşıtı politika ve söylemleri daha da sertleşen partinin lideri Strache bir konuşmasında “Göç, bir insan hakkı değildir” ifadesini kullanmış, bir bakıma bu söylem ile partinin göç karşıtı tutumu zirveye ulaşmıştır (BBC News, 2016). Avusturya’ya yönelik mülteci akınını *işgal* olarak nitelendiren Strache (İnat, 2017), Avrupa’da suç oranı en düşük ülkelerin başında gelen Avusturya’da göçmenlerin suç oranlarını arttırdığı, ülkeye hastalık getirdikleri iddiasında bulunmuştur. FPÖ’nün bu ötekileştirici ve dışlayıcı söylem ve sloganlarına *güvensizlik* söylemlerinin hakim olduğu görülmektedir. Güvenlik endişesi altında ötekileştirici bir dil kullanan parti, toplumda oluşan endişe duygusundan yararlanarak, mülteci akınını manipüle etmiş ve 2017 genel seçimlerinde %26 oranında yüksek bir oy elde etmiştir.

Türk göçmenlerin yoğun olduğu Avusturya’da, Türkler ve Türkiye’nin AB üyeliğine karşıtlık da partinin göç ve yabancı karşıtı tutumu noktasında önem arz etmektedir. Türk karşıtlığına örnek olarak 2010 yılındaki partinin Viyana seçim kampanyası sırasında yayımladığı bir çizgi roman örnek olarak gösterilebilir. Karikatürün ana kahramanı Heinz-Christian Strache’den modellenmiştir. 1683 Türklerin Viyana kuşatmasını anlatan karikatürde *HC-man* adlı süper kahraman, çocuklardan adı Mustafa olan bir Türkü sapanla vurmasını istemektedir ve bunu yapan kişiye ödül vaat etmektedir. FPÖ’ye göre Mustafa genel olarak Türkleri ifade etmesinin yanında, Viyana’dan önce Türklerin komutanı olan Kara Mustafa’yı ifade etmektedir (Die Presse, 2010).

Yine FPÖ’nün Türk karşıtlığına örnek olarak 2013 yılında yayımladığı bir karikatür bulunmaktadır. Karikatür bir Osmanlı süvarisinin esir alınmasını içerir ve köy halkı ancak vaftiz edilmesi karşılığında süvarinin yaşamasına izin verir. FPÖ, zorla vaftiz edilen ve köleleştirilen figürü başarılı bir entegrasyon olarak sunmaktadır. Karikatürde Türk, elinde bir bardak kırmızı şarap ile domuza ters binmiş şekilde resmedilmiştir. Partiye göre bir Müslüman şarap içip, domuza bindiğinde uygun bir şekilde entegre olmaktadır (Der Standard, 2013). Parti, Türklere karşı yapmış olduğu yoğun nefret söylemleriyle Türkiye’nin AB üyeliğini, Türklerin Viyana kuşatmasıyla eşdeğer görmektedir ve Türkiye’nin AB üyeliğini modern bir Türk kuşatması olarak sunmaktadır.

2.1.3.2. İslam Karşıtı Söylemleri

1990’lı yıllarda partinin İslam karşıtlığı Jörg Haider’in şu sözleriyle anlaşılabilir:

İslam’ın toplumsal düzeni bizim Batılı değerlerimize karşıdır. Kadınların eşitliği gibi insan hakları ve demokrasi de Müslüman dini doktrini ile bağdaşmaz. İslam’da bireyin

ve hür iradesinin hiçbir değeri yoktur; inanç ve din mücadelesi - cihat, kutsal savaş - her şey için (Quotes of Famous People, 2021).

Haider'in bu nativist temelli tutumu, İslam dininin Batılı, liberal demokratik değerlerle çakıştığı izleniminden kaynaklanmaktadır. Haider döneminde parti söylemlerinde İslam karşıtlığı olmasına rağmen, genel olarak göç karşıtı tutum ön plana çıkmıştır. Haider'in aksine 2005 yılında liderliği devralan Strache'yle birlikte parti, söylemsel bir değişime gitmiş, söylem ve politikalarının çerçevesi baskın olarak İslamofobiye evrilmiştir. 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından Avusturya'da var olan İslam karşıtlılığının körüklenmesini kullanan Strache ile İslamofobi siyasallaşmıştır.

“Bizim bir Hristiyan kültürümüz var ve çocuklarımıza Hristiyan kültürünü yaşatmak istiyoruz” diyen Strache, seçmenlerine Özgürlük Partisi'ne verilecek her oyun Avusturya'nın İslamlaştırılmasına karşı oy olacağı sözü vermiştir. Ülkenin kültürünü ve dinini kaybedeceğinden endişe eden parti lideri, bir konuşmasında Avusturya'yı sığınmacıları dışarda tutmak için bir çit inşa etmeye çağırmıştır (DW, 2015). Partinin İslam karşıtlılığının temelinde, son yıllarda yaşanan mülteci krizi sonrası özellikle Müslüman ülkelerden gelen göçmenlerle birlikte ülkenin sosyo-kültürel yapısının tehlikede olduğu argümanı yer almaktadır.

Parti tarafından, 2006 yılı genel seçim kampanyasında “İslam yerine Daham” (Daham staat Islam) yazılı seçim afişleri kullanılmıştır. *Ev* (da heim), Viyana lehçesinde *daham* olarak ifade edilmektedir ve İslam kavramı ile kafiyeli olması açasından kullanılmıştır (Krzyşanowski, 2013: 141). İslam'ın sadece Hristiyanlığa değil, Avrupa ve Avusturya için ulusal ve kültürel bir tehdit oluşturduğu argümanı ile parti İslam dini yerine ev, ülke anlamına gelen daham savunucusu olduğunu belirtmektedir. Aynı seçim posterinde Strache'nin İslam karşıtlılığına dair şu sözleri yer almaktadır: “İslamcılık için bir milimetre yer yok! Düşünce özgürlüğü veya kadın hakları gibi özgürlük, demokrasi ve insan hakları İslami köktenciler tarafından tehlikeye atılmamalıdır” (FBİ, 2006).

Strache liderliğindeki FPÖ'nün Müslüman karşıtlılığı söylemleri, radikal İslam hareketleri üzerinden somutlaştırılmıştır. Büyük bir *biz*'e karşı *onlar* ayrımına giden parti tarafından ötekileştirilen Müslümanlar, bu nedenle terörist olarak tanımlanmıştır. Partiyeye göre İslam dini eşitir terör demektir. Partinin 2017 genel seçim programında Avrupa'da yaşanan radikal İslamcı terör örgütünün üstlendiği saldırılarında büyük etkisinin bulunduğu İslam karşıtı söylemler yer almaktadır:

İslam Avusturya'nın bir parçası değildir, köktenci eğilimlerin aşırılıklarıyla kararlı bir şekilde mücadele edilmelidir. Terörün kurbanı olan yüzlerce ölü ve yaralı, terörün neden olduğu İslamcılık tehlikesine tanıklık ediyor (FBI, 2017).

İsviçre'de 2009 yılında popülist radikal sağ parti olan SVP Partisi önderliğinde yapılan halk referandumu ile ülkede yeni minarelerin yapımı yasaklanmıştır. Popülist radikal sağ partilere göre cami minareleri ülkenin İslamlaşmasının işareti olarak görülmektedir. 9/11 saldırıları, ardından İsviçre'de minare yapımının yasaklanmasıyla Avusturya Özgürlük Partisi, ülke içinde cami, minare tartışmalarına yol açmıştır. Müslümanların her eyalette bir tane cami olmalı talebine ilişkin 2010 yılında Strache, "Avusturya'da minare ve müezzine gerek yok. Merkezi ibadethaneler olmalı ancak hâkimiyet sembolü olan minarelere, böylesi bir dini sembole ihtiyaç yok" demiştir (DW, 2010). Strache'nin sözlerinden anlaşılmaktadır ki minareler, FPÖ de dâhil olmak üzere popülist radikal sağ partiler tarafından bir güç sembolü olarak algılanmaktadır. Bu nedenle parti ülkede cami sayısının artmasına da şiddetle karşı çıkmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında, okullarda başörtüsünün yasaklanmasını talep eden Strache, İslam sadece bir din değil totaliter bir yasal ve sosyal sistemdir, İslamcılık ise 21.yüzyılın faşizmidir" sözleriyle Avusturya'da İslam dinine karşı nefreti körüklemiştir. İslam vaiz ve müezzinlerinin dilinin Almanca olmasını zorunlu kılmak istediğini belirtmiştir (Oneindia, 2007).

Radikal İslam ile mücadele ettiğini belirten FPÖ lideri Strache, 2017 yılında Sebastian Kurz yönetimindeki merkez sağın temsilcisi ÖVP ile koalisyon hükümeti kurmuştur. İslam karşıtlığına yönelik benzer söylemlerde bulunan Sebastian Kurz'un başbakan, Strache'nin başbakan yardımcısı olduğu hükümet ile birlikte Avusturya'da İslam karşıtlığı söylemler daha da artmış, İslam ve göç neredeyse Avusturya siyasetinin temel konusu haline gelmiştir. 2019 yılında Strache'nin istifasının ardından Hofer'ın yönetimi devralmasıyla birlikte partinin İslamofobik söylemleri devam etmektedir. Hofer, İslam ile yaşanan korona virüs salgınını kıyaslayarak, "Kuran, koronadan daha tehlikelidir" söyleminde bulunmuştur (Daily Sabah, 2020).

2.1.3.3. Avrupa Şüpheli Söylemleri

AB şüphelisi olan FPÖ'nün 1980'li yıllarda Avusturya'nın Avrupa Topluluğu'na katılması gerektiğini savunan ilk parti olması son derece ironiktir. Hükümetin, AB'ye katılım ile ekonomik bir çözüm elde etmeyi amaçlaması doğrultusunda 1988'de Avusturya, topluluğa üye olmuştur. Avusturyalı politikaların sadece bir dizi ekonomik politikaya

yoğunlaşması sonucunda gelişen bir ulusüstü yönetim sistemine üyeliğin gerektirdiği, birçok diğer yönler göz ardı edilmiştir. Yugoslavya'nın dağılması süreci ile birlikte Avusturya'nın geçiş ülkesi konumu, ardından Maastricht Antlaşması ile gelen bazı alanlarda ki ulusal yetkilerin ulusüstü otoriteye devri ve Maastricht kriterlerinin karşılanması için mali değişiklikler sonucu Sparpaket 1 ve 2 olarak adlandırılan bir dizi kemer sıkma politikaları sonucunda, üyelik öncesi ekonomik faydaların vaat edildiği, ancak AB üyeliğiyle bir dizi sosyal kesintiyle karşı karşıya kalan toplumda kızgınlığa ve hayal kırıklığına sebep olmuştur. Artan sosyal ihtiyaç, azalan kaynaklar ve yükselen ekonomik rekabet seviyelerinin birleşmesi sonucu toplumda maddi kaygılar yoğunlaşmış ve gizli yabancı düşmanlığı artmıştır. FPÖ, ekonomik düşüş ve sosyal rekabetle birlikte, Avusturya dâhil tüm Avrupa ülkelerinde solun entegrasyonu desteklemesini ideolojik homojenleşme olarak görmesi üzerine tepki olarak entegrasyona karşı tutumunu değiştirmiştir (Heinisch, 2004: 166- 176).

Partinin 2013 yılı ön önerisinde “Öncü bir hareket: Özgür bir Avrupa” başlığıyla, “Önce Avusturyalılar, sonra Avrupalılar!” sloganı yer almaktadır. Partinin AB'ye karşı olan tutumu şöyle ifade edilmiştir:

FPÖ vatansever bir partidir ve kendi nüfusunun korunmasını ve ihtiyaçlarını siyasi eylem ve tasarımı merkezine koyar. Avrupa yanlıdır, AB'yi eleştirmektedir ve AB'nin mevcut düzenlemelerini ve mekanizmalarını “alternatif yok” olarak düşünme ve şekillendirme yasağını kabul etmemekte ve sadece “dünyanın eskisi olmasına” izin vermek istemektedir. ... FPÖ, Avusturya'da Avrupa halkları arasında, yani tarihsel ve kültürel olarak yetiştirilmiş kimliklere ve farklılıklara adaleti sağlayan, eşit temelde bir işbirliği biçiminde bir ortaklığı öne süren ilk partiydi. Avrupa Birliği'nin (AB) kurulmasıyla, 1993 Maastricht Antlaşması, bu köklü ilkedden uzaklaştığını ve “Avrupa Birleşik Devletleri”ne doğru atılan ilk önemli adımı işaret ediyordu. Sonuç olarak, merkezi bir hükümete, birliğin korunmasına ve halkların ve parlamentoların haklarından mahrum bırakılmasına giden yolu açık bir şekilde reddeden ilk kişi de biz olduk (FPÖ).

Görüldüğü üzere partinin Avrupa kültürlerini ve değerlerini savunan bir tutum sergilediği görülmektedir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) “egemen ulus devletler topluluğu” olarak atıf yapan parti, AB'nin Maastricht ile birlikte olan evrimleşme sürecine karşı çıkmakta ve bu durum ulusal egemenlik ve özgürlüklerin kısıtlanması olarak tabir etmektedir. Parti, entegrasyon, göç ve AB genişlemesini kültürlerini tehdit eden olgular olarak tanımlamakta ve bu sebeple çok kültürlülüğe şiddetle karşı çıkmaktadır. Vatan, kültür anlamına gelen *Heimat*, aynı zamanda dil ve gelenekle ilgili fikirlere de değinen muhafazakâr bir kavramdır. Parti tarafından *Heimat* kavramının AB tarafından saldırıya uğradığı düşünülmektedir. Bu bağlamda 1990'lı yıllarda Haider tarafından, Avusturyalı

siyasiler, “ülkenin dokusunu tehdit eden çok kültürlü gündem yürütme niyetinde olan Avrupalı seçkinlerle birlikte komplo kurmakla” suçlanmıştır (Heinisch, 2004: 169).

Parti sadece AB kurumlarına karşı değil aynı zamanda Brüksel bürokratlarına “yozlaşmış” bürokratlar tabiriyle saldırmaktadır. Popülist ideolojik temelde parti, yozlaşmış seçkinler ve halkın temsilcisi olarak iki karşıt grup üzerinden, kendisini Avusturya halkının temsilcisi, Avusturya etnik/kültürel değerlerinin savunucusu olduğunu iddia etmektedir. Yaşanan 2008 Euro krizinin ardından partinin 2008 yılı genel seçimlerinde ana sloganı “AB hainleri yerine halk temsilcileri” (Volksvertreter statt EU- Verräter) olmuştur (FBİ, 2008). Bu seçim sloganıyla parti, Brüksel’deki merkezîyetçiliğe karşı, Avusturya halkının çıkarlarını temsil ettiğini vurgulamaktadır.

FPÖ’nün parti programında yer alan ana başlıklarından biri “Çeşitlilik Avrupası”dır. Parti bu başlık altında AB’ye karşı tutumunu ve yeni bir AB ideasını ifade etmektedir:

“Tarihsel olarak evrimleşmiş halklardan ve yerli etnik gruplardan oluşan bir Avrupa’ya bağlıyız ve zorunlu çok kültürlülük, küreselleşme ve kitlesel göç yoluyla çeşitli Avrupa dillerinin ve kültürlerinin yapay bir senkronizasyonunu kararlılıkla reddediyoruz. Avrupa, Avrupa Birliği’nin siyasi projesine indirgenemez. Kendi kaderini tayin eden halklar ve anavatanlardan oluşan bir Avrupa’ya ve yetki ikamesi ve federalizm ilkelerine dayalı Avrupa işbirliğine bağlıyız. Avrupa’nın gelecekteki kaderi, devletlerinin örgütlenme özgürlüğü tarafından şekillendirilmelidir. ... Gerçek demokrasiyi mümkün kılan ve sorumlu, özgür vatandaşlara saygı duyan bir Avrupa’yı savunuyoruz. Avrupa hukuku gibi eyalet anlaşmaları yoluyla federal anayasada yapılacak temel değişiklikler bağlayıcı bir referandum gerektirir (FPÖ, 2022).

Buradan da anlaşılacağı üzere, parti AB’yi tamamen reddetmemekle birlikte, birliğin mevcut düzen ve politikalarını eleştirmektedir. FPÖ’ye göre Avrupa entegrasyonu, üye ulus devletler merkezinde yönetilen bir yapıya sahip olmalıdır. Küreselleşmeyle birlikte çokkültürlülük ve kitlesel göç karşıtı olan FPÖ, bu bağlamda ortak para birimi olan Euro’yu, birliğin göç politikalarını, genişleme politikalarını ve serbest dolaşım hakkı sağlayan Schengen sistemini eleştirmektedir. Ulus devlet egemenliği ve özgürlüğünün muhafaza edildiği bir birlik talep eden parti, *yumuşak* (soft) AB şüphecisi konumundadır.

2.1.4. FPÖ Politika ve Söylemlerinin Meşrulaşması

Avusturya’da Ekim 2017 tarihinde yapılan genel seçimler ülkede popülist radikal sağ söylem ve politikalarının meşrulaşmasına uygun bir zemin hazırlamıştır. Seçim sürecince popülist radikal sağ partilerin söylemleri olan İslam ve göç karşıtlığı temaları ana akım siyasetçilerin söylemlerinde ön plana çıkmıştır. 9/11 saldırıları, 2008 mali krizi ve 2015 mülteci krizinin ardından bu temaları iyi işleyip seçim malzemesi olarak kullanan FPÖ’nün hızla yükselişine karşı, merkez partilerde FPÖ’ye benzer söylemler üretmişlerdir.

Özellikle 2017 yılında yapılan seçim sonucunda ÖVP lideri Sebastian Kurz'un Strache liderliğindeki FPÖ ile koalisyon hükümeti kurması ülkede göç ve İslam karşıtı söylemlerin ana akımlaşmasına yol açmıştır. Sebastian Kurz 2011 yılında Entegrasyon müsteşarlığı görevi yaptığı dönemde “uyumun başörtü takıp takmamaya indirgenmemesi gerektiğine” yönelik sözleriyle, göçmen ve Müslümanların ilgisini çekmiştir. Göçmen ve Müslümanlar ile iyi ilişkiler kuran Kurz, böylece SPÖ karşısında varlık gösteremeyen partisi ÖVP içerisinde de yükselişe geçen bir isim olmuştur. Ancak 2013 yılında Dışişleri Bakanı olarak görevlendirilen Kurz'un bu dönemden sonra Müslüman ve göçmenlere karşı tutumu tamamen değişmiştir. 2015 yılında yaşanan mülteci kriziyle ana akım partiler olan SPÖ ve ÖVP'nin oylarının popülist radikal sağ parti olan FPÖ'ye kayması sonucu Kurz, Müslüman ve göçmen karşıtı söylemlere yönelmiştir. FPÖ'yle kurduğu koalisyon sonucu başbakan olan Kurz, “Siyasal İslam ile mücadele” ifadesini Avusturya'nın siyaset literatürüne sokmuş, bu terimden yola çıkarak Müslümanların haklarını kısıtlayan bir takım faaliyetler de bulunmuştur (Perspektif, 2021).

FPÖ lideri Strache benzeri söylemler üreten Kurz, “Paralel toplumların, siyasi İslam'ın ve radikalleşmenin ülkemizde yeri yok” açıklaması yapmış, ÖVP-FPÖ hükümeti sırasında ülkede birçok cami kapatılmış ve imamlara soruşturulma açılmıştır. Aynı zamanda ilkokullarda başörtüsü takma yasağı ve okullar dâhil kamu kurumlarında peçe ve burka yasaklamayı öngören yasa taslağı yine bu hükümet döneminde kabul edilmiştir (Aljazeera, 2018).

FPÖ'de yaşanan skandal sonrası Strache'nin istifası ardından koalisyon hükümeti sona ermiş ve erken seçime gidilmiştir. Avrupa ve Avusturya'ya gelen sığınmacı sayısının hızla düştüğü, Avrupa toplumunda göç ve göçmenlik endişesinin yok olmasına rağmen, Kurz, 2019 yılı seçim kampanyasında söylemleriyle korku siyaseti yapmaya devam etmektedir:

İnsanlar etkinliklerde sık sık bana geliyorlar ve kendi mahallelerinde kendilerini evlerinde hissetmediklerini söylüyorlar. Yaşadıkları yerde kendilerini neredeyse yabancı hissediyorlar. ... Yasadışı göç ile mücadeleye devam etmeliyiz (Mudde, 2019).

ÖVP'nin 2019 yılı genel seçimlerinde %36,46 oranında yüksek bir puanla, yaklaşık %6 oranında oy oranını arttırmasına paralel olarak, FPÖ'nün %16,17 oranında oy almasıyla partide yaklaşık %10 oranında bir düşüş gözlemlenmiştir. Bu oranlar, FPÖ'de yaşanan skandal sonrası parti seçmenlerinin, söylem ve ideoloji olarak en yakın gördüğü Kurz liderliğindeki ÖVP'ye yönelmesinin kanıtı olmasının yanı sıra Avusturya'da göç ve İslam karşıtı söylemin meşrulaştığının da bir göstergesidir.

2.2.HOLLANDA ÖZGÜRLÜK PARTİSİ (PVV)

2.2.1. PVV'nin Tarihi Ve Gelişimi

Popülist radikal sağın, Batı Avrupa'da 1980'li yıllarda Fransa ve Avusturya gibi ülkelerde başarılı örnekleri bulunurken Hollanda siyasetinde 2000'li yılların başlarına kadar bulunmadığı gözlemlenmiştir. 2000'li yılların başlarında Batı Avrupa'da artan Müslüman nüfus, göç akınları gibi refah düzeyini etkileyen ulusal ve uluslararası sorunlar sonucunda ana akım partilerin bu sorunlara karşı çözüm üretmede yetersiz kalması üzerine seçmenler, bu konuları acil çözülmesi gereken krizler olarak ele alan alternatif partilere yönelmiştir. Bu bağlamda popülist radikal sağ Hollanda dâhil Batı Avrupa'da yükselişe geçmeyi başarmıştır. Seçkin, göç, İslam ve AB karşıtlığıyla bilinen Pim Fortuyn, Hollanda'da popülist radikal sağın temellerini atan kişi olmuştur. Pim Fortuyn, 2002 yılında Pim Fortuyn Listesi (Lijst Pim Fortuyn-LPF) ismiyle genel seçimlere çok az kala kendi partisini kurmuştur. Halkın endişe duyduğu konuları ustalıklı işleyen Fortuyn, seçkinleri, mevcut olan göç ve çok kültürlülük politikalarını eleştirerek seçmenlere hitap etmeyi başarmış ve Hollanda siyasetinde öne çıkan karizmatik liderlerden biri olmuştur. Pim Fortuyn, 2002 yılında genel seçimlere dokuz gün kala uğradığı suikast sonucu öldürülmesine rağmen, partisi LPF seçimlerde %17 oranında yüksek bir oy alarak mecliste 26 sandalye elde etmeyi başarmış ve mecliste ikinci büyük parti olmuştur. LPF'nin aldığı bu yüksek oy oranında 11 Eylül 2001 saldırılarının önemli ölçüde etkisi olduğu kanısına varılmaktadır. Bunun sonucunda LPF, Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi (VVD) ve Hristiyan Demokratlar ile birlikte koalisyon hükümetinde yer almış ancak hükümetin kısa sürede yıkılması sonucu LPF, 2003 seçimlerinde sadece %5,7 oy almıştır (Abka, 2021: 290-292).

Fortuyn'un ölümü ardından LPF'nin düşüşüyle Hollanda'da popülist radikal sağ kesintiye uğramıştır. VVD gibi çeşitli partiler, Fortuyn'un İslam ve göç karşıtı tutum ve politikalarına benzer söylemler kullanarak oluşan siyasi boşluğu doldurmaya çalışmışlardır. Ancak kısa bir zaman sonra alışılmadık dışarı tarzıyla Geert Wilders, karizmatik Pim Fortuyn'un boşalttığı siyasi alanı devralmış, çeşitli hikâyeler ve senaryolar sunarak (2008 Fitna filmi) medyanın ilgisini çekmiş ve kısa zamanda Hollanda siyasi sahnesinde öne çıkarak, yerini sağlamlaştırmıştır. Wilders, 2006 yılında tek üyesinin kendisi olduğu Özgürlük Partisi (Partij Voor de Vrijheid-PVV) adında popülist radikal sağ çizgide bir parti kurmuştur. Fortuyn'a göre daha radikal politikalar ve söylemler geliştiren Wilders, yoğun olarak göç, İslam ve seçkin karşıtlığı söylemleri ile seçmen desteğini hızlı bir şekilde arttırmayı başarmıştır. Parti, 2006 yılı genel seçimlerinde %5,9 oy oranını, yaşanan Euro

krizi sonrası gündeminde ekonomiye de yer vermiş ve 2010 yılı seçimlerinde %15,4'e yükselterek Hollanda siyasetinde en büyük üçüncü parti konumuna gelmiştir. Parti aynı yıl "Rutte 1" azınlık hükümetini dışardan desteklemiştir. 2012 yılında PVV bir takım anlaşmazlıklar sonucu desteğini hükümetten çekmiş ve ülkede erken seçime gidilmiştir (Abka, 2021: 292-293). Partinin erken seçimlerde oy oranı %10'a düşmüş ancak bu durum uzun sürmemiştir. Avrupa'da IŞİD tarafından gerçekleştirilen terör saldırıları, bu saldırıları gerçekleştiren kişilerin göçmen ve mülteci sıfatında olması, ardından Arap Baharı sonrası yaşanan mülteci akınıyla birlikte ülkede gizli yabancı düşmanlığı artmıştır. Buna bağlı söylemler geliştiren Wilders ve partisi 2017 genel seçimlerinde %13 oranında oy alarak ülkedeki en büyük ikinci parti konumuna yükselmiştir. Yapılan 2021 yılı genel seçimlerinde ise %10,7 oranında oy alarak gerileyen Wilders liderliğindeki Özgürlük Partisi, ülkede üçüncü büyük parti konumundadır.

Tablo 2.2.1a. 2000 Yılı İtibariyle Genel Seçimlerde PVV'nin Oy Oranları

2002	-
2006	%5,9
2010	%15,4
2012	%10
2017	%13
2021	%10,7

Kaynak: "Nederlandse Verkiezingsuitslagen 1918-nu", <https://www.nlverkiezingen.com/>

Tablo 2.2.1b. 2000 Yılı Sonrası Gerçekleşen Avrupa Parlamentosu Seçimlerinde PVV'nin Oy Oranı

2004	-
2009	%16,9
2014	%13,3
2019	%3,5

Kaynakça: "2019 European election results", <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/netherlands/2019-2024/>

2.2.2. PVV'nin Temel Konuları

Parti manifestosuna bakıldığında en çok vurgu yapılan konular, Hollanda kültürü ve kimliği, vatandaşların egemenliği ve sosyal devletin korunması ve halk adına seçkinler ile mücadeledir. Bu konular PVV'nin ideolojisinin oturtulduğu temel başlıklardır. PVV parti manifestosunda İslam ve göçmen karşıtı politikalar, Hollanda kültür ve kimliğiyle ilişkili

olarak işlenmiştir. Parti tüm kültürlerin eşit olduğu görüşüne katılmamakla birlikte açıkça kendi kültürlerinin en üstün ve en iyisi olduğunu beyan etmektedir. Parti programına göre tam tersi olması gerekirken, Hollandalıların göçmenlere uyum sağlamak zorunda olduğu bir toplum yaratılmaktadır. PVV'ye göre göç nedeniyle Hollanda kimliği israf edilmekte, sahip oldukları geleneklerle alay edilmekte ve tarihleri silinmektedir. İdeolojisinde nativizmin yanında onun ekonomik bir çeşidi olan refah şovenizminin de açıkça görüldüğü partiye göre, konut ve işgücü piyasasının göçmen ve mülteci statüsü altındakilere ayrımcılık tanınması sebebiyle yerli vatandaşların iş bulma şansının azalmakta ve işsizlik artmaktadır. Bu sebeple Hollanda vatandaşları kendi vatanlarında dezavantajlı konumdadırlar ve sürekli olarak ayrımcılığa uğramaktadırlar (PVV, 2022).

Baskın olarak İslam ve göç karşıtı bir ideoloji üzerine kurulan PVV, aynı zamanda Fortuyn'un anti-elitist söylemlerini de devam ettirmiştir. Wilders'da da Pim Fortuyn gibi, İslam ve sol siyaset olmak üzere iki temel düşmanın kol kola olduğu komplo teorisi ile karışmış güçlü bir seçkin karşıtlığı görülmektedir. PVV ve Wilders'a göre İslam bir din olarak görülmemekle birlikte, faşizm ve komünizmden sonra Batı medeniyeti ve modernitesine karşı üçüncü büyük tehdit olarak algılanan totaliter bir ideolojidir. Batı değerlerine bağlı olmayan Avrupalı Müslümanların derhal kovulmasını talep eden Wilders, sadece Müslümanları hedef almamış, Müslüman göçmen nüfusundaki artışı ve bu göçmenlerin topluma entegre olamama sorunları sebebiyle, siyasi seçkinler de eleştirilerinin hedefinde olmuştur. Wilders'a göre seçkinler, tüm Hollanda parti ve politikacılarının, medya, mahkemeler, üniversiteler ve bürokrasinin neredeyse tamamının dâhil olduğu geniş bir sol koalisyon olarak tanımlanmaktadır. Wilders'a göre Hollanda demokrasisi ve yönetimini ele geçirmeyi başaran sol siyaset, siyasi konuları siyasetten arındırma, karşıt görüşleri tabulaştırma ve şeytanlaştırma stratejisi izlemektedir (Vossen, 2013: 182-183).

İslam karşıtlığının baskın olduğu PVV partisi lideri Wilders'ın, İslam'a yönelik düşüncesi her zaman böyle olmamıştır. PVV'yi kurmadan önce VVD partisinde milletvekili olan Wilders, 9/11 saldırılarından sonra sık sık medyada yer alarak, terörizm ve Müslüman aşırıcılığın tehlikesi üzerine açıklamalar yapmıştır. Yine 2001 yılında Fortuyn'un "İslam'a karşı soğuk savaş" tabirini eleştirmiş, İslam'ın saygıdeğer bir din olduğunu, Hollanda içerisindeki Müslümanların iyi birer vatandaş olduğunu ifade etmiştir. İslam'a yönelik görüşleri nispeten ılımlı olan Wilders'ın bu görüşleri 2003 yılında tamamen değişmiştir. Bu değişimin sebeplerinden en önemlisi partiye yeni dâhil olan ve uluslararası medyanın dahi ilgisini çeken Ayan Hırsi Ali olmuştur. El Kaide benzeri örgütlerin İslam'ın kalbinde yer

aldığı görüşünü sık sık dile getiren Hırsi Ali'den etkilenen Wilders'in davranışları "Submission" isimli İslam karşıtı filmin yönetmeni Theo van Gogh'un 2004 yılında radikal İslamcılar tarafından öldürülmesiyle birlikte, giderek daha da aşırılaşmıştır (Vossen, 2017: 16-17).

"Hollanda'nın İslamlaşmaya karşı korunması" ve "İslam ile mücadele", Wilders ve PVV'nin ideolojisi ve söylemlerinin temel taşı oluşturmaktadır. Partinin kurulduğu yıldan bu zamana kadar programlarında ana tema, İslam dininin tarihsel olarak Batı'nın yegâne düşmanı olduğu ve şimdi de Avrupa'yı fethetmeye çalıştığı inancıdır. İngiliz yazar Bat Ye'or'un "Eurabia" isimli komplo teorisini takip eden Wilders, Müslüman göçünü Avrupa'nın İslamlaşmasına yönelik kasıtlı bir strateji olduğunu ifade etmektedir (Vossen, 2013: 183).

PVV ve Wilders'in seçkinlere yönelik eleştirileri de parti programında yer almaktadır:

[... Bu ülkedeki çoğu siyasi parti birbirinin yerine geçebilir hale geldi. Aynı kitlesel göçü, çok kültürlülük eğilimini, kendinden nefret etmeyi, çeşitlilik saçmalığını, İslamlaşmayı ve AB'yi temsil ediyorlar. ... Bırakın ele alınması bir yana, gerçek sorunlar tespit dahi edilemiyor (PVV, 2022:4).

Seçkinleri çok kültürlülük politikalarını ve göç politikalarını desteklemeleri sebebiyle eleştiren PVV, sadece Hollanda içerisindeki siyasetçilere değil, eleştirilerini aynı zamanda AB içerisindeki bürokratlara da yöneltmektedir. Ulusüstü yetki devrinin Hollanda egemenliğini aşındırdığını savunan PVV bu sebeple AB'yi egemenliklerine karşı bir tehdit olarak algılamaktadır.

2.2.3. PVV'nin Popülist Söylemleri

PVV'nin söylemleri, yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığı, İslam karşıtlığı ve Avrupa şüpheciliği üzerinden ayrı ayrı ele alınacaktır.

2.2.3.1. Göç ve Yabancı Karşıtı Söylemleri

Tüm kültürlerin eşit olduğu görüşüne katılmayan PVV için, kendi kültürleri en iyi ve en üstün olandır (PVV, 2022: 11). PVV partisinin temel meselelerinden biri olan göçmen ve yabancı karşıtlığı, 2015 yılında Avrupa'da yaşanan mülteci kriziyle birlikte zirve yapmıştır. Göçmen ve mültecileri Hollanda kimliğine bir tehdit olarak algılayan parti, yaşanan sığınmacı krizini "istila" olarak nitelendirmektedir. Wilders, Hollanda'da yaşanan sığınma akınına oturma izni olsun ya da olmasın fark etmeksizin sığınmacılara devlet tarafından sağlanan barınma olanaklarını eleştirirken "kendi ölümümüzü finanse ediyoruz" ifadesinde

bulunmuştur. Göçmenleri, yalnızca Hollanda kültür ve kimliğine değil aynı zamanda Hollanda refah devletine karşı da bir tehdit olarak gören Wilders'a göre, Hollanda halkı sağlık imkânlarından ücretli yararlanmakta iken, mültecilerin ücret ödemedi Hollanda devletinin sağlık imkânlarından yararlanması, kendi insanların ayrımcılığa uğradığının kanıtı olarak gösterilmektedir (PVV, 2017).

Wilders'in yabancı karşıtlığı baskın olarak Hollanda'da nüfusa %2,5 oranla bulunan Fas ve yine %2,5 oranla bulunan Türk nüfusa yöneliktir. PVV partisinin göç ve yabancı karşıtlığı altında sık sık sokaklarda gerçekleşen suçların sebebini ve güvensiz ortamın sorumlusunu Faslılar olarak hedef göstermesi, zamanla daha da ileri giderek nefret söylemlerine dönüşmüştür. Wilders, 2017 yılı parlamento seçimleri öncesi bir konuşmasında Hollanda içerisindeki Faslılara "pislik" ibaresiyle nefret ve ayrımcılık söyleminde bulunmuş, bu söylemi sonucunda yargılanarak para cezası ile cezalandırılmıştır (The Guardian, 2017).

Parti programında göç ve yabancı karşıtlığıyla ilgili olarak; kısıtlayıcı göç politikasına, İslam ülkelerinden gelen göçmenlerin Hollanda'ya kabul edilmemesine, sığınma yasağı ve sığınma merkezlerinin kapatılmasına, Suriyelilerin geçici sığınma izinlerinin iptal edilmesine ve göçmenlerin kendi ülkelerine geri dönmelerinin teşvik edilmesini içeren gönüllü geri dönüş teşvikine yer vermiştir. Ayrıca programda yeni bir Göçmenlik, Göç ve İslamsızlaştırma Bakanlığı (IRD) kurulacağına yer verilmesiyle, partinin göç ve İslam karşıtı politikalarının şiddetli bir düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (PVV, 2022: 9).

2.2.3.2.İslam Karşıtı Söylemleri

Özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları, Wilders'ın İslam karşıtı fikirlerini sergileyebileceği bir fırsat yaratmıştır. Bu tarihten itibaren Wilders, medyada sık sık yer alan figürlerden birisi olmuş, Irak ve Afganistan işgallerinin savunuculuğuyla birlikte ABD'nin teröre karşı savaşına destek vererek ün yapmıştır (Karpuzcu, 2020: 104).

Wilders ve PVV'nin ana gündemi baskın olarak İslam karşıtlığıdır. PVV tarafından İslam dini, Hollanda kültür ve yaşam tarzına bir tehdit olarak algılanarak terör ve güvenlikle bağdaştırılmaktadır. Bat Ye'or'un Eurabia⁸ teorisini takip eden Wilders, Müslüman göçünü Avrupa'nın İslamlaştırılmasına yönelik bilinçli bir planın parçası olarak defalarca kınamış,

---

⁸ Küreselci oluşumlar tarafından, Avrupa'nın İslamlaştırılması ve Araplaştırılması sonucu mevcut kültürün baltalanacağına iddia edildiği komplo teorisidir.

Batı değerlerine ve yaşam tarzlarına bağlı olmayan milyonlarca Avrupalı Müslümanın da Avrupa'dan kovulması gerektiğini dile getirmiştir (Vossen, 2013: 183). PVV ve Wilders İslam ülkelerinden gelen göçe karşı çıkmakta ve durdurulmasını talep etmektedir. Çünkü Wilders'a göre, Batı'da İslam'ın yayılmasını önlemenin en hızlı yolu İslami göçü durdurmaktır. Wilders 2017 yılında ulusal parlamentoda yaptığı bir konuşmasında İslam'ı Hollanda kültür ve kimliğine bir tehdit olarak görmekle birlikte açıkça korku siyaseti yapmaktadır:

[... Birçok Hollandalı kendi ülkesinde yabancılaştı. İslam canavarını içeri aldık. Sokakta, sahilde, sinemada, alışveriş merkezlerinde ve tramvayda, her yerde ithal kültür zenginlerinden rahatsız oluyoruz. Son zamanlarda Lahey'de, sokaklarımızda İslami bayraklı yüzlerce başörtülü "Allahu Ekber" çığlıkları atıyor. ... Hollanda bir zamanlar güldüğü yerde ağlıyor. Ve işgal devam ediyor. ... Kendi ölümümüzü finanse ediyoruz. ... Dünyanın her yerindeki teröristler Allahu Ekber diye bağırrsa, terörün İslam ile alakalı olmadığını savunamazsınız. ... İslam'dan kurtulmalıyız. Çünkü bizi öldürmek istiyorlar (PVV, 2017).

Müslümanları Hollanda toplumunun ötekisi olarak inşa eden Wilders, Hollanda kimliği ve kültürünün korunması için sık sık "İslam'ı durdurma", "İslamlaştırma ile mücadele" ve "İslam Hollanda'ya ait değil" çağrılarını yapmaktadır. Wilders, 2017 yılında bir röportajında, İslam'ı bir din olarak görmediğini, din kılığına girmiş, totaliter ve şiddet içeren bir ideoloji olduğunu ifade etmiştir (Geert Wilders, 2017).

Marjinal ve popülist bir siyasi kişiliği olan Wilders, 2007 yılında yapılan bir söyleşide, "Yaklaşık 1400 yıl önce o dönemde ortaya çıkan ve kendisine Muhammed Peygamber diyen bir barbar tarafından ilan edilen bir nefret ve şiddet ideolojisi ile bize savaş ilan edildi. İslam'dan bahsediyorum" söylemleriyle Hz. Muhammed'e hakaretler ederek İslam'ın tüm değerlerini aşağılamaktadır (Geert Wilders, 2007). 2007 yılındaki bir konuşmasında Kuran'ı Hitler'in Kavgam (Mein Kampf) adlı kitabıyla bağdaştıran Wilders, Batı demokrasisine ölüm ve yıkım getirecek hasta faşist bir ideolojinin kışkırtıcısı olduğu gerekçesiyle, Kuran'ın yasaklanmasını talep etmiştir (Betz ve Meret, 2009: 320). Wilders, 2008 yılında Fitna (Arapçada çekişme anlamına gelen) isimli, Kuran ile 11 Eylül ve benzeri terör olaylarının bağdaştırıldığı bir film yayımlamış ve bu filmde İslam dini bilinçli bir şekilde ötekileştirilmiştir. Aynı zamanda, Eurabia terimine benzer olarak, Hollanda için İslam durdurulmazsa "Netherabia" an meselesi olacak söyleminde bulunmuştur (Geert Wilders, 2007). Böylece İslam'ı işgalci bir ideoloji olarak ötekileştiren Wilders, toplumda korku ve endişe oluşturmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda radikal İslamcı gruplar ile İslam dinini ve Müslümanları bağdaştıran politika ve söylemler geliştiren Wilders, Müslümanların toplum için bir tehdit oluşturduğu algısı yaratmaktadır.

Wilders, İslamlaşmayı durdurma politikasına yönelik, Müslüman ülkelerden gelen göçün durdurulmasını, yeni camilerin inşasının yasaklanmasını, İslami okulların kapatılmasını, burkaların (Müslüman giysisi), helal kesimin ve Kuran'ın yasaklanmasını talep etmektedir (Geert Wilders, 2007).

2.2.3.3. Avrupa Şüpheli Söylemleri

PVV, Hollanda kimlik, kültür ve değerlerinin yanında Hollanda egemenlik ve özgürlüğünün korunmasını da ele almaktadır. Bu bağlamda PVV, AB'yi egemenliklerine yönelik bir dış tehdit olarak görmektedir. Wilders 2019 yılında popülist radikal sağ partilerin bir araya geldiği Prag'da yapılan basın toplantısında, özgürlüğe yönelik en büyük tehditlerin başta AB olmak üzere kitlesel göç ve İslam olduğunu ifade etmiştir. Wilders, İslam ve İslami göçün sebebi olarak gördüğü AB'yi şöyle tanımlamaktadır:

[... Demokratik olmayan bir süper devlet. ... Ulusal egemenliğimizi elimizden almaya çalışıyor. ... Avrupa Birliği, ulus devletlerimizi silmeye çalışıyor. ... Avrupa Birliği on yıllardır İslam'ı şımartıyor. Ancak İslam başkalarının özgürlüğünü reddeden bir orta çağ kültürüdür. Öyleyse neden İslam'a herhangi bir özgürlük verelim? Yapmamalıyız, İslam'ı durdurmalıyız (Geert Wilders, 2019).

Avrupa şüphelisi olan PVV'nin AB'ye yönelik eleştirilerinden bir diğeri ise iltica ve göç politikasıdır. Göç politikasının, ulus üstü bir yapı olan AB'nin ortak politikalarından biri olması sebebiyle Wilders ve parti tarafından eleştirilerek, Hollanda'nın kendi göç politikasını belirlemesi savunulmaktadır. Ayrıca parti, Hollanda sınırlarının ulus devlet tarafından kontrol edilmesini savunması sebebiyle Schengen'e karşı çıkmaktadır. Avrupa Birliği'nin asla ulusal çıkarlarını ve özgürlüklerini savunmayacağını belirten parti, bu bağlamda güçlü ulus devlet savunuculuğu yapmaktadır (Geert Wilders, 2019).

Hollanda egemenliğini sağlamak adına Avrupa Birliği'nden ayrılmayı savunan parti bu bağlamda sert Avrupa şüphelisi konumdadır. Wilders, Brexit referandumunun ardından, 2016 yılında bir konuşmasında Hollanda'nın AB'den ayrılması anlamına gelen "Nexit" için referandum talep etmiştir:

Kendi ülkemizden, kendi paramızdan, kendi sınırlarımızdan ve kendi göçmenlik politikamızdan sorumlu olmak istiyoruz. Ben başbakan olursam Hollanda'da da Avrupa Birliği'nden ayrılma konusunda referandum olacak. Hollanda halkı karar versin (Geert Wilders, 2016).

2.2.4. PVV Partisinin Politika ve Söylemlerinin Meşrulaşması

Hollanda'da gerçekleşen 2017 yılı genel seçimleri sonucu ana akım liberal demokratik değerlerin bir zaferi olarak görülmesine rağmen sonuç, PVV'nin güç uyguladığı karışık ve incelikli yolları gizlemektedir. AB'de göç ve mülteci krizi 2015'in sonlarına doğru zirveye ulaştığında, PVV'nin ülkede %25 oranında oy alacağı ve parlamento içerisinde çok

fazla sayıda sandalye alacağı tahmin edilmiştir. Bu olasılık Hollanda’da popülist radikal sağ söylem ve politikalarının normalleşmesine zemin hazırlamıştır (Akkerman, 2018: 1). PVV ile rekabet eden ana akım partiler, oy kaybetmemek amacıyla göç ve İslam karşıtlığı konularında Wilders’a benzer katı söylemler üretmeye başlamışlardır.

Örneğin 2017 yılı Hollanda ulusal seçimlerinde Özgürlük ve Demokrasi Halk Partisi (VVD), Wilders’a benzer şekilde halka açık yerlerde burkaların yasaklanması ve kullanılmasını suç haline getirmeyi teklif ederken, Hristiyan Demokratik Temyiz (CDA), yabancı hükümetlerin İslami örgütleri ve camileri finanse etmesini yasaklamayı teklif etmiştir (Akkerman, 2018: 2).

Benzer bir örnek olarak 15 Mart 2017 seçimleri öncesi Başbakan Rutte (VVD), PVV’nin kamuoyu yoklamalarında üst sıralarda yer almasıyla, PVV’nin göç karşıtı söylemlerine benzer, “normal davranın ya da uzaklaşın” şeklinde açık bir mektup yayınlamaya değerlerini reddeden herkesin gitmesi gerektiğini söylemiştir. Yine aynı şekilde Rutte, Hollanda değerlerine uyum sağlamayanlar için “çık dışarı, burada olmak zorunda değilsin!” söylemini kullanmıştır (BBC News, 2017). CDA ise PVV ile rekabet etmek için partinin Hristiyan kimliğini vurgulayarak mesajında, aile değerleri ve kültürel geleneklere odaklamayı, Hollanda ulusunun Hristiyan-Yahudi köklerini vurgulamıştır (Akkerman, 2018: 14).

2017 ulusal seçim sonuçlarına göre PVV ülke çapında ikinci, VVD birinci ve CDA üçüncü parti olmuştur. Her iki ana akım partide PVV’nin bazı söylemlerini ödünç almasına rağmen onu koalisyon ortağı olarak görmeyi reddetmeleriyle dışlama stratejisi uygulamışlardır. Böylece popülist radikal sağ partiler iktidara gelmeden dahi, politika gündemlerini ana akım partilere itebilir ve ülkenin ana gündemlerinden biri haline getirebilmektedirler. PVV 2017 seçimlerinden en büyük parti olarak çıkmamasına karşın, bu sonuç merkez sağ rakipleri için de büyük bir zafer teşkil etmemektedir. 2017 genel seçimleriyle birlikte popülist radikal sağ parti PVV, hem göçmenlik ve İslam politikasında hem de bu konulardaki gündemi belirlemede kilit bir oyuncu olduğunu kanıtlamıştır (Akkerman, 2018: 2).

2.3.FRANSA ULUSAL BİRLEŞME PARTİSİ (RN)

2.3.1. RN’nin Tarihi Ve Gelişimi

Ulusal Birleşme (Rassemblement National-RN) eski adıyla Ulusal Cephe (Front National-FN), 1972 yılında Jean Marie Le Pen tarafından aşırı sağın toparlayıcısı bir merkez

rolünde, ülkedeki dağınık halde bulunan aşırı sağ kendi etrafında toplamaya çalışmak amacıyla kurulmuştur. Kurulduğu ilk yıllarda partinin söyleminde düzen en önemli kavram olmuştur. Partiye ve Le Pen'e göre yeni düzen, yabancı olan her şeyi dışlayan homojen bir düzeni ifade etmektedir (Güzel, 1995: 84-85).

JMLP'nin baskın liderliği etrafında çeşitli aşırı sağcı grupların koalisyonu olarak kurulan partiyi Fransa koşullarında değerlendirdiğimizde, endüstri sonrası toplumla demokrasi arasındaki entegrasyon sorunlarının baş göstermesiyle, siyasal sistemin, özelde ulus devletin cumhuriyetçi ve eşitlikçi biçiminin geçirdiği kriz ortamında kendisine yer bulmuş olduğu gözlemlenmektedir. Merkez partilerin toplumda yarattığı çeşitli hayal kırıklıklarının zayıflattığı siyasal arenada FN, demagojiye dayalı söylemi ile yeni bir umut sunacak biçimde fayda sağlamıştır. FN, bir taraftan kriz dönemi stratejisiyle Fransız toplumunu korku ve endişeye sürükleyerek, sistemin işleyişine ilişkin felaket senaryoları kurgulamıştır, diğer taraftan ise ulusal-popülist önerileri temelinde sistemi yeniden düzenleyici bir alternatif sunma çabasına girmiştir (Vardar, 2004: 132).

FN, aşırı milliyetçiler ve Le Pen'in ılımlı destekçileri arasında ayrılıklar ortaya çıkması sebebiyle tutarlı bir program formüle edememiştir. Bu ideolojik çatlak sebebiyle parti 1973 yılı ilk ulusal seçimlerinde beklentileri karşılayamamış ve %1,32 oranında oy almıştır. Yaşanan parti içi çatışmalar, yeni kurulan FN'nin örgütsel gelişiminin önünde engel teşkil ettiğini kanıtlamıştır ve 1970'ler boyunca FN seçim siyasetinde marjinal kalmıştır (Stockemer, 2017: 11).

Parti'nin ikinci komutanı ve Le Pen'in başyardımcısı konumunda olan Duprat'ın 1978 yılında araba kazasında ölmesi ve ardından Duprat ile birlikte partiye katılanların ayrılması kısa vadede zararlı olarak görülse de uzun vadede partiye fayda sağlamıştır. Le Pen'den alıntılırsak, parti için "çölü geçme dönemi" sonsuza kadar sürmemiştir (Declair, 1999:42; aktaran Stockemer, 2017: 13). Duprat olayı ile birlikte nasyonal sosyalistlerin partiden ayrılması ve partinin Nazi veya faşist partiler ile doğrudan ilişkisini kesmesi FN'nin seçim siyasetine girmesi için bir fırsat olduğunu kanıtlamıştır (Stockemer, 2017: 13). Bu bağlamda FN, 1980'lerin başarılarıyla birlikte Fransız siyasi sahnesinde kendini gösteren ve dikkat çeken bir parti olmayı başarmıştır. 1982 bölgesel seçimlerinde partinin genel oy oranı %0,20 gibi düşük bir oranda olmasına karşın bazı bölgelerde %12-%13'lere kadar ulaşmıştır. 1983 belediye seçimlerinde parti yine varlık gösterememiş ancak adayları bazı şehirlerde merkez sağın seçim listesine katılmıştır ve Le Pen'in listesi Paris'in yirmi bölgesinde %11,3'e ulaşmıştır. Partinin ulusal düzeyde oy oranının patlaması ise 1984 seçimlerinde %11 ile gerçekleşmiştir ve yine parti 1985 bölgesel seçimlerde %8,8, 1986 genel

seçimlerinde ise %9,6 oranında oy almasıyla Fransız siyasi sahnesindeki yerini kanıtlamıştır (Vardar, 2004: 136-137).

Stockemer'e göre, FN'nin 1980'lerle birlikte yükselişi özellikle üç yapısal faktörün dahil olduğu siyasi, ekonomik ve sosyal dönüşümlerle doğrudan bağlantılıdır. Birincisi Sosyalistlerin 1981'de göreve gelmesiyle beraber Fransız toplumunda gizli bir memnuniyetsizlik ve mutsuzluk ortaya çıkmıştır. Polisin yetkilerini sınırlayan yasalar, Fransa'daki mahkûmların %14'ünün serbest bırakılması ve diğer tartışmalı politika reformları, ülke içindeki muhafazakârları ve güçlü Fransa taraftarları arasında kamu güvenliğinin tehlikeye atılması olarak düşünülmüştür. İkincisi, göçmenlik düzenlemeleri ve önlemlerinin hafifletilmesi, göçmen ailelerin bir araya gelmesindeki engellerin kaldırılmasıyla birlikte Fransız toplumu göç ile ilgili konulara daha duyarlı hale gelmiştir. Muhafazakârlar ve Katoliklerin tepkisine neden olan bir diğer gelişme ise, işyerlerinde mescitlerin ortaya çıkması ve ülkede cami sayılarının artmasıyla birlikte Fransa'da dini çoğulculuğun bir gerçek haline gelmesi olmuştur. Fransız halkını sadece göçmen nüfusun artması değil aynı zamanda 1980'lerle birlikte görünür bir azınlık haline gelen Kuzey Afrikalıların ülke içindeki oranı olmuştur. Kuzey Afrikalıları, artan gettolaşma, suç ve suçluluk oranlarıyla ilişkilendirilmiş ve toplumda Fransız kültürüne uyum sağlayamayacaklarına dair endişeler oluşmuştur. Üçüncü faktör ise, birçok seçmenin 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başındaki ekonomik krizin yoğunluğundan ve süresinden memnun olmayışdır. 1973 ve 1979 olmak üzere iki petrol krizi, artan işsizlik ve kamu tüketimindeki artış ile birlikte FN, göç ve güvenlik merkezli yeni bir imaj yaratarak bu gelişmelerden faydalanmıştır (Stockemer, 2017: 13-14). Buna göre varlığının ilk yıllarında temel politika teması komünizm karşıtlığı olan FN'nin parti programında, partinin iki numaralı ismi Jean-Pierre Stirbois'in de etkisiyle göçmen kontrolü teması güçlü bir şekilde ortaya çıkmıştır (Hainsworth, 2004: 105). Marcus, göçü işsizlik, güvenlik, eğitim, kültür vb. birçok diğer politikanın içinden geçtiği bir matris olan FN için çok amaçlı bir politika olarak tanımlamıştır (Marcus 1995: 100, Aktaran Hainsworth, 2004: 106). Bu bağlamda RN, göçü suç ve işsizlikle bağdaştırmış ve Fransız toplumunda zaten var olan yabancı düşmanı ve otoriter unsurları ilerletmek için sosyoekonomik krizden de yararlanmış (Stockemer, 2017: 15). Bu elverişli konjonktürde FN ve Le Pen, 1988 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde en iyi performansını sergilemiş ve "Le Pen, Le Peuple" (Le Pen, Halk) sloganı altında iyi planlanmış kampanya ile oyların %14,38'ini (4,3 milyon) almayı başarmıştır (Stockemer, 2017: 18).

2002 Nisan ayında FN lideri Le Pen, Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ilk turda oyların %16,9'unu (4,8 milyon oy) alarak hem Fransa'da hem de Avrupa genelinde siyasi olarak büyük bir sansasyon yaratmıştır. Bu yaşanan sansasyonun sebebi, Le Pen'in sağcı aday Jacques Chirac'ın oylarının (%19,9) yalnızca üç puan gerisinde kalmış olması ve görevdeki başbakan olan Sosyalist Parti adayı Lionel Jospin'den fazla oy alarak, Jospin'in birinci turda elemesi olmuştur. Le Pen ve Chirac arasında gerçekleşen ikinci turda, Chirac çok rahat bir şekilde Le Pen'i geride bıraksa da, Le Pen'in oylamada %17,8 (5,5 milyon) oy almayı başarması savaş sonrası Batı Avrupa'da PRS partilerin seçim başarısının sayısal olarak yükselişinin bir kanıtı olmuştur (Hainsworth, 2004: 101).

Partinin 1980-1990 yıllarında seçmen profilinin büyük şehirlerde yaşayan, çoğunluğu erkek olan ve partinin göç ve güvenlik politikalarını cazip bulan kesim olduğu saptanmıştır. 2002 yılı cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise partinin kırsal kesimden büyük oranda oy aldığı görülmektedir. Bunun sebebi ise kırsal seçmenin geleneksele duyduğu özlem, modern toplum içerisinde öteki konumuna itilmeleri ve siyasi elitlere karşı olan güvenin azalması olarak açıklanmaktadır. Partinin en büyük seçmen kitlesini ise işçi sınıfı oluşturmaktadır. Özellikle partinin yerli ekonomiyi koruma politikası, göç ve güvenliğin kontrol altına alınması talebi, ulus önceliği ve Avrupa şüpheciliği işçi sınıfına çekici gelmiştir. FN, 11 Eylül'ün ardından Fransa'da artan suç olaylarını dile getirmesiyle, göçü durdurma vaadiyle, istihdamda önceliğin ulusal nüfusa verilmesinin savunulması ve Avrupa şüpheciliği temalarıyla çeşitli sınıf ve gruplara ait seçmenleri kendine çekmeyi başarmıştır (Akgül Durakçay, 2021: 247).

2011 yılında Jean-Marie Le Pen parti başkanlığını kızı Marine Le Pen'e devretmiştir. Parti liderliğini devralan Marine Le Pen, güçlü bir aday olarak ortaya çıkarak, 2012 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ilk turda %18,03 oranında oy almıştır. Baba Le Pen'in 2002 seçimlerindeki gibi ikinci olamasa da, 896.000 fazla oy almıştır. Aynı zamanda 2012 yasama seçimlerinde parti, %13,77 oy alarak ilk kez kırsal kesimlerde, büyük kasaba ve şehirlerin banliyölerinde önemli kazanımlar elde etmiştir. Partiye yeni bir soluk getiren Marine Le Pen ile birlikte parti Fransız kamuoyunda saygınlık kazanmayı başarmıştır. Gelişmeye ve büyümeye devam eden parti, Mayıs 2014 Avrupa seçimlerinde %25 oranında oy almayı başararak, iki ılımlı parti olan PS (Sosyalist Parti-Parti Socialiste) ve UMP'yi (Halk Hareketi için Birlik-Union pour un Mouvement Populaire) geçerek Fransa'da birinci parti olmuştur. Brüksel ve Strazburg'a toplamda 24 milletvekili gönderen FN, sadece Fransa'da değil aynı zamanda Avrupa'da da en güçlü popülist radikal sağ parti olduğunu kanıtlamıştır (Stockemer, 2017: 24-25).

2015 seçimlerinde daha da güçlenen FN, 2017 yılı cumhurbaşkanlığı seçimlerine damgasını vurmuş, birinci turda %21,3 oy alan Marine Le Pen ikinci tura geçmiştir. Emmanuel Macron'un kazandığı başkanlık yarışında Marine Le Pen, %33,9 oy alarak tarihi bir rekor kırmış ve siyaset dünyasını sarsmıştır. Partinin ve Le Pen'in bu denli oy arttırmasının arkasında ülkedeki işsizlik, iktidardaki sosyalist hükümetin şöhretini kaybetmesi, sağ kanat partiler arasındaki bölünmeler ve mali skandallar gibi nedenler bulunmaktadır (Sülün, 2020: 70-71).

2019 yılında yeniden adlandırılan parti (RN), Avrupa seçimlerinde %23,34 oy oranı ile ülke çapında birinci parti seçilerek büyük bir zafer kazanmıştır. 2022 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ikinci turda Emmanuel Macron'un rakibi olan ve tekrar yenilgiye uğrayan Le Pen, %41,45 oranında (13,2 milyon) oy almayı başarmıştır.

Sağ-sol ayrımını reddeden parti lideri Marine Le Pen siyasi partisini şöyle tanımlamaktadır:

Bu hareket, Fransız Ulusu hareketini somutlaştırır. Sağ-sol ayrımının ötesine geçer, çünkü onun tek itici gücü Fransa'nın, tüm Fransa'nın onu kalplerinde taşıyan her kökenden Fransız halkının sevgisidir; Sağ-sol ayrımının ötesine geçiyor çünkü tek pusulamız ulusal çıkar ve hangi ideolojik inşalar veya ekonomik teoriler bilmiyorum (RN, 2018).

Tablo 2.1.3b. 2000 Yılı İtibariyle Genel Seçimlerde RN'nin Oy Oranları

2002	11.1
2007	4.3
2012	13.6
2017	13.2
2022	18.6

Kaynak: "Ministère De L'Intérieur", <https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives>

Tablo 2.1.3a. 2000 Yılı Sonrası Gerçekleşen Avrupa Parlamentosu Seçimlerinde RN'nin Oy Oranı

2004	%9.8
2009	%6.3
2014	%24.9
2019	%23.3

Kaynak: "2019 European election results", <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/france/2019-2024/>

2.3.2. RN'nin Temel Konuları

Favori teması yabancılar ve göçmen işçilerin ülkelerine gönderilmesi olan Jean-Marie Le Pen liderliğindeki partinin söyleminde dikkat çeken konular: yabancıların dışlanması, ahlaki değerlerin yeniden saygınlığa kavuşturulması, özellikle ekonomi olmak üzere daha az devlet, polisin ve askerinin güçlendirilmesi ve anti-komünizm olmuştur. Partinin “Fransa Fransızlarındır!” ve “Yabancılar Dışarı!” sloganlarından da anlayacağımız üzere temel konularından biri yabancılar ve ülkelere geri dönmesi gerek göçmen işçilerdir. Partiye göre 1974 Petrol krizinden sonra ülkelere gelen tüm göçmen işçiler geri gönderilmelidir (Güzel, 1995: 148-150). Parti tarafından göçmenler tüm sorunların baş sorumlusu olarak günah keçilerine dönüştürülmüştür.

Hem vatan hem millet olan Fransa baba Le Pen'in söylemlerinde yabancıları kabul etmeyen, değişmeyen, bozulmayan ve bozulmaması gereken bir topluluktur. Bu açıdan parti, Fransız kimliği, kültürü ve medeniyetlerinin temel değerlerini savunma üzerinden göçmenlere karşı çıkmaktadır. RN'ye göre Fransa nüfusu, iki bin yılı aşkın süredir var olan, kültürü üç büyük Avrupa kültürü olan (Kelt, Germen ve Greko Latin) ve Roma Hristiyanlığı tarafından şekillendirilen bir Avrupa ulusudur. Geçmişte Fransa'ya gelen göçmenlerin asimilasyonu büyük ölçüde diğer Avrupa ülkelerinden gelmeleri sebebiyle daha kolay olmuştur. Ancak yeni göçmenlerin çoğu Mağrip bölgesinden, Türkiye'den, Güney Asya'dan ve Sahra-altı Afrika'sından gelmiştir ve bu yeni göçmenler etnik mahalleler ve getto şehirler oluşturma eğilimindedir. Entegrasyonda temel başarısızlık belirtilerini ifade eden bu durum, farklı kültürlerin ülkeye girişlerine izin verilmesinin ülkeye etnik ve dini çatışmaların da ithal edilmesi gibi kötü sonuçlara yol açabilme riskiyle karşı karşıyadır (Betz, 2003: 196-197).

Partinin demokrasiye bakış açısını incelediğimizde popülizmin temel temalarını içerdiği görülmektedir. Buna göre parti demokrasiye değil, demokrasinin Fransa'daki işleyişine karşı olduğu temasını sık sık işlemektedir. RN'nin “Devlet Halka Karşı” sloganı ile dikkat çeken popülizm formülü, sisteme ve sistemin merkezindeki partilere yönelttiği eleştirilerle pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Parti JMLP'nin “Dörtlü Çete” olarak adlandırdığı PCF (Fransız Komünist Partisi), RPR (Cumhuriyet için Birlik), PS (Sosyalist Parti) ve UDF (Fransız Demokrasisi için Birlik) gibi partilerin arasında bir fark olmadığını ve halkın yararına değil kendi yararlarına hitap eden ortak bir paydada olduklarını iddia etmektedir (Vardar, 2004: 146-148). La France, Le Peuple, Le Pen (Fransa, Halk, Le Pen): Jean Marie Le Pen'in cumhurbaşkanı adayı olduğu 1994 yılı sloganından da anlaşılacağı üzere halk ve

vatanla bağdaştırılan Le Pen, kendini halkın tek gerçek temsilcisi ve savunucusu olduğunu ifade etmektedir (Güzel, 1995: 11).

11 Eylül 2001'in etkisiyle yeniden şekillenen konjonktürü fırsat bilen RN, Müslüman kimliğini yoğun bir biçimde öteki konumuna yerleştirmiştir. "Fransa'nın Müslümanlaştırılmasına Hayır" sloganıyla Fransızları etkilemek isteyen partiye göre, Avrupa dışı göçler (özellikle Türkiye gibi Müslüman ülkelerden) Fransız kimliği, ulusal egemenlik ve toplumsal barış için büyük bir tehlike temasını parti programlarına dâhil etmiştir (Vardar, 2004: 154).

Parti programlarında popülist radikal sağ partilerin çekirdeğinde yer alan otoriterliğe de güçlü bir şekilde yer verilmiştir. Örneğin 2007 parti programı kamu güvenliğinin artırılması amacıyla polise daha fazla yetki verilmesini, suçlular için sıfır tolerans politikasını, ölüm cezasının yeniden getirilmesini içermektedir. Aynı zamanda RN seçildiği takdirde NATO'dan ayrılmayı planladığını ve Fransız ordusunun sadece Fransa çıkarlarını savunması gerektiğinde ısrar etmiştir (Stockemer, 2017: 31).

Kurucu Jean-Marie Le Pen liderliğindeki eski FN ile Marine Le Pen yönetimindeki bugün ki Ulusal Birleşme (RN) arasında ideolojik olarak çok az da olsa farklar bulunmaktadır. Jean-Marie Le Pen görev süresi boyunca (1972-2011) cumhuriyetçi bir söylem ile ırkçı, antisemitist açıklamalar arasında gidip gelmiştir (Halhalli, 2020: 190). JMLP için Fransız tanımı: "Ana-babası kuşaklardan beri Fransız olmalıdır. Fransa'da doğmuş ve Fransız kanı taşıyor olmalıdır. Beyaz, sarışın tercih edilir", şeklindedir. JMLP'e göre gerçek halk Katolik Fransızlardır. Parti ve Le Pen'e göre bu tanımlamanın dışında kalan herkes yabancıdır (Güzel, 1995: 154). Le Pen, Nazilerin 1940'lı yıllarda Yahudi ve Romanlar gibi etnik kökenleri öldürmek amacıyla kullandıkları gaz odalarını İkinci Dünya Savaşı tarihinin bir ayrıntısı olarak yorumlamıştır (Halhalli, 2020: 190). JMLP'nin kısmen Holokostu inkâr etmesinin ardından ve Yahudi aleyhtarı söylemleri nedeniyle parti meşruiyetini kaybetmiştir. Baba Le Pen'in ırkçı, Yahudi düşmanı söylemlerine nazaran 2011 yılında liderliği devralan Marine Le Pen, partinin bu söylemlerini yumuşatma stratejisiyle popülist söyleme yönelmiş, RN'nin toplumda güvenilirliğini ve inandırıcılığını arttırmak istemiştir. Marine Le Pen, 2015 yılında babası Le Pen'i partiden ihraç etmiştir.

Marine Le Pen liderliğindeki parti popülist yönünü yeniden vurgulamak dışında, göçmenlik, kimlik siyaseti ve kamu güvenliği konusundaki politika önerilerini ya da seçkin karşıtı konumunu değiştirmemiştir. Göç, Avrupa şüpheciliği, refah şovenizmi, kamu güvenliği ve ulusal kimlik için partinin çözümleri değişmemiş sadece verilen mesajlar güçlü bir şekilde popülist olmuştur (Stockemer, 2017: 32).

Avrupa bütünleşmesi konusunda başlarda AB yanlısı olan parti, ortak savunma, dış ve güvenlik politikası, göç kontrolü ve para birimi için “Avrupa tercihinin” desteklendiğini ifade etmiştir. Ancak Maastricht Antlaşması’yla birlikte partinin söylemlerinde Fransız toplumunun dilinin, kültürünün ve devlet egemenliğinin sonunun geleceği savları ön plana çıkmıştır. RN’nin Avrupa şüpheci yaklaşımının temelinde Fransız kimliği ve egemenliğinin savunulması yer almaktadır (Akgül Durakçay, 2021: 261).

2.3.3. RN’nin Popülist Söylemleri

RN’nin söylemleri, yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığı, İslam karşıtlığı ve Avrupa şüpheciliği üzerinden ayrı ayrı ele alınacaktır.

2.3.3.1. Göç Ve Yabancı Karşıtı Söylemleri

Kurulduğu yıldan bu yana göç ve göçmen karşıtlığı parti ideolojisinin, söyleminin, programının ve kampanyalarının temelini oluşturmaktadır. RN’ye göre güvensiz ortamın, işsizliğin, uyuşturucu ticaretinin varlığı ve ülkede hırsızlığın artmasının sorumlusu yabancıdır (Güzel, 1995: 149). “Yabancılar Dışarı!”, “Fransa Fransızlarıdır!”, “Önce Fransa” ve “İki milyon işsiz, iki milyon daha fazla göçmen var demektir!” gibi kolay sloganlar her seferinde sıkça kullanılmıştır.

Parti göç ve göçmen konusunu ulusal kimlik ve vatandaşlık ile bağdaştırarak toprak temelli vatandaşlığa (jus soli) karşı çıkmaktadır. Partinin ulusal kimliğinin muhafaza edilmesi için savı, yabancı olan unsurların dışlanmasıdır. Bu bağlamda RN, Fransız ulusunu korumak ve güçlendirmenin yolunu etnik olarak homojen olan bir ulus yaratmakla gerçekleştireceğini savunmaktadır. Buradan partinin merkezinde nativizm ideolojisinin göç karşıtlığıyla birleştiği anlamı çıkarılmaktadır. Ulusal Birleşme’yi ulusal kimliğin koruyucusu olarak tasvir eden JMLP tarafından göç bir “işgal” olarak tanımlanmıştır. Medeni Fransızlara karşın göçmenler, kirli ve suça yatkın kişiler olarak tabir edilmekte ve varlıkları Fransız ulusunun bozulmasının sebebi olarak görülmektedir (Akgül Durakçay, 2021: 258-259).

Marine Le Pen’in, 2015 yılında Avrupa’yı etkisi altına alan göç akımı ile ilgili söyledikleri baba Le Pen’den pek de ayırt edilemeyecek düzeydedir. Marine Le Pen, “göçmenlerin pislik, suç, yoksulluk ve İslami terör getirdiğini öne sürerek; ölü bir göçmen çocuğun fotoğrafını (Aylan bebek), Avrupa’nın suçluluk duygusunu harekete geçirmek için yapılmış bir manipülasyon” olarak nitelendirmiştir. Konuşmanın devamında Le Pen, Fransa’nın yalnızca bir ”yük”ü temsil eden “korkutucu” bir göçmen dalgasına batmak üzere,

olduğunu ifade etmiştir. Marine Le Pen günah keçilerine dönüştürdüğü göçmenler için, “Mahalleler, tren istasyonlarının çevresinde veya gecekonduarda, Fransa'nın büyük güvenlik ve kamu hijyeni sorunlarının nedenidir” ve “Artık teröre alışıyoruz” demiştir (The New York Times, 2015).

Popülist radikal sağ partilerin çekirdeğinde olan nativizmin bir çeşidi olan refah şovenizmi Ulusal Birleşme Partisi'nde de görülmektedir. Yabancıların sosyal yardımlardan yararlanmasını kınayan partiye göre göçmenler (yasal veya yasadışı) sosyal refah sisteminden ve “kendi ülkelerinde bulamadıkları” diğer avantajlardan yararlanabilmektedir. Aynı zamanda göçmenler hem sosyal güvenlikte önemli bir açığı hem de sağlık ve emeklilik harcamalarında artışı tetiklemiştir. Partiye göre sistem üzerindeki bu baskı da “vergileri sayesinde göçmenleri finansa eden her bir Fransız'ın” Fransız sisteminin ve kötüye kullanılmasının üzerinde mali bir yük oluşturmuştur. Bu sebeple parti 2000'li yılların sonuna doğru “ulusal tercih” ilkesi adı altına çözümler sunmuştur. “Önce Fransızlar” sloganından da anlaşılacağı üzere Ulusal Birleşme, sosyal konut tahsisi, sosyal yardımların ödenmesi ve kamu sektörü işleri ilanında önceliğin vatandaşlara verilmesini ve bu ilkenin Fransız anayasasında yer almasını talep etmektedir (Stockemer, 2017: 29).

Parti programında göç kontrolüne ilişkin yetersizlik sonucu oluşacak asimilasyon probleminin ülke üzerinde etkisi şu şekilde ifade edilmektedir:

Onlarca yıldır göç üzerindeki kontrol eksikliği, ulusal topraklarda bulunan yabancıların asimilasyonunun imkânsız hale gelmesine yol açtı. Cemaatçiliğe, aykırılığa yol açtı. Fransa'da giderek daha fazla insan Fransız adetlerine göre yaşamak istemiyor, Fransız yasalarını tanımıyor ve bazen yaşam tarzlarını komşularına, okulda, işte, kamu hizmetlerinde, kamusal alanda empoze etmek istiyor. Göç kontrolsüz kalmaya devam edemez, aksi takdirde Fransa egemenliğinden vazgeçecek ve Fransızlar istemediklerini kabul etmeye, Fransa'da yabancı kalmaya niyetli halklarla birlikte yaşamaya zorlanacak (M la France, 2022: 5).

Ulusal Birleşme'nin 2022 yılı parti programında göç konusu ile ilgili çözümleri şunlardır;

- Yerleşim göçüne ve aile birleşimine son verilmesi.
- Fransızlar için sosyal yardım ayırılması ve Fransa'da beş yıllık çalışma için dayanışma yardımlarına erişimi şartlandırılması.
- Sosyal konut ve istihdama erişimde ulusal önceliğin sağlanması.
- Fransa'da bir yıldır çalışmayan yabancılar için oturma izninin iptali.
- Yabancı yasa dışı kişilerin ve suçluların sistematik olarak sınır dışı edilmesi.

- Jus Soli'nin (toprak temelli vatandaşlık) kaldırılması ve vatandaşlığa erişimde yalnızca liyakat ve asimilasyon kriterlerine göre vatandaşlığa alım ile sınırlandırılması (M la France, 2022).

2.3.3.2. İslam Karşıtı Söylemleri

Partinin ilk kurulduğu yıllarda Fransız milli kimliğini korumak adına takındığı dışlayıcı tutum ve tavır daha çok anti-semitist bir nitelik taşımaktayken, neo-popülist dönemde göçmenler ve daha çok Müslüman göçmenlere yönelmiştir. Ulusal Birleşme Müslümanları, Fransızlıkla uzlaşması mümkün olmayan dinlerini ve kültürlerini sürdürmekte ısrarcı olmaları sebebiyle bir tehdit olarak algılanmaktadır. Partinin ileri gelenleri tarafından İslam adeta bir emperyalist güç olarak tasvir edilmektedir (Saç, 2017: 281). Ülkenin İslamlaşmasından korkan Jean-Marie Le Pen'e göre bir savaş ilanı anlamına gelen entegrasyon problemi bir konuşmasında şöyle ifade edilmiştir:

Yabancı işçiler Fransa'nın kralları olacaklar ve Paris Borsası'nda Arapça konuşulacak. Fransa'da 25 yıldan önce bir İslam cumhuriyeti kurulacaktır. ... Eğer bunlara karşı önlem alınmazsa ya her şey çok fena bir biçimde sonuçlanacak ya da Fransızların gelenek ve görenekleri silinip süpürülecektir (Güzel, 1995: 147).

11 Eylül saldırıları ve akabinde gelişen “teröre karşı savaş” sonrası değişen konjonktürde İslam ve Müslümanların entegrasyonu, radikal grupların çoğaldığı gerekçesiyle ve İslam dininin şiddete eğilimli olduğu iddialarıyla birlikte ulusal güvenlik sorunu haline gelmiştir (Halhalli, 2020: 211). Buna rağmen JMLP dönemindeki parti İslam konusunda oldukça belirsiz bir tavır sergilemiştir. Bunun sebebi ise çok sayıda Cezayirli Müslümanın bağımsızlık savaşında Fransa'nın yanında savaşmış olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak Marine Le Pen'in 2011 yılında parti liderliğini devralması RN'nin İslam'a yönelik tutumunda bir dönüm noktası teşkil etmiştir (Betz, 2013: 76). İslam'ı totaliterlikle eşdeğer tutan Le Pen, daha da ileri gitmiş ve bir kampanya konuşmasında camiler dolu olduğu için sokakta ibadet eden Müslümanları hedef alarak, “Üzgünüm, ama bazı insanlar İkinci Dünya Savaşı ve işgal hakkında konuşmayı çok seviyor, bu yüzden işgal hakkında konuşalım, çünkü burada olan bu”, demiştir. Le Pen, Müslümanların sokakta namaz kılmasını “tank yok, asker yok, ama yine de bir işgal” olarak tasvir etmiştir. Partiyi anti-semitizm ve ırkçılık suçlamalarından uzaklaştırmaya çalışan Le Pen, odağını Müslümanlara çevirmiş ve İslam karşıtlığı parti lideri seçildiği kampanyanın tam kalbinde yer almıştır (BBC News, 2015).

7-8-9 Ocak 2015 yılında Paris'te yaşanan terör saldırılarının ardından Marine Le Pen, 6 Şubat 2015'te Oxford Üniversitesi'nde yaptığı bir konuşmada İslam'ı terörizmi teşvik eden

totaliter bir ideoloji olarak tanımlayıp, hedef göstermiş ve saldırı, savaş gibi askeri terimler kullanarak, güvenlik temelli bir yaklaşım kullanmıştır:

Bugün karşı karşıya olduğumuz terörizm, totaliter, ortaçağ, gerici ve insanlık dışı bir ideolojinin hizmetindedir: İslami köktencilik. İnsan hakları ve özgürlüklerinin anavatanı Fransa, topraklarında İslami köktencilik tarafından saldırıya uğradı. Bu ideoloji, İslamcı teröristleri silahlandırır, eğitir ve harekete geçirir, uluslararası cihatçılığı finanse eder ve geliştirir, dini fanatizmi körükler. 7-8-9 Ocak Paris'e saldıranlar onlardır. ... İslamcı tehdide karşı savaşmak için tüm Avrupa ulusları bir araya gelmeli ve birleşmelidir (RN, 2015).

Le Pen konuşmasının devamında bunun “küresel bir savaş” olduğunu ve İslam'ın demokrasinin yerine kendi totaliter düzenini koymayı amaçladığını iddia etmiştir (RN, 2015). Aynı zamanda RN ve Marine Le Pen İslam karşıtlığı yaparken laiklik ilkesini de sömürmektedir. Marine Le Pen kendisini laikliğin ve cumhuriyetin tek gerçek savunucusu olarak tanıtarak, cumhuriyet değerlerinin “yeniden fethini” talep etmiştir (Betz, 2013: 76). Popülist radikal sağ partilerin genelinde olduğu gibi Ulusal Birleşme de İslam'ın Batılı demokrasi, özgürlük ve hoşgörü fikriyle temelden bağdaşmadığını aynı zamanda Müslümanları topluma entegre olmayı reddetmekle suçlamaktadır. Örneğin Le Pen “İslamcı terörle mücadele, sadece askeri veya güvenlik müdahaleleri sağlamakla ilgili değildir. Laiklik, asimilasyon, hukukun üstünlüğü gibi ilkelerimizi hatırlamak ve yeniden tasdik etmektir” (RN, 2015) söylemiyle İslam karşıtlığını meşru bir zemine oturtmaya çalışmıştır.

İslam karşıtı popülist söylemleri sık sık seçim malzemesi olarak kullanan Marine Le Pen, yakın zamanda Fransa'da gerçekleşen seçimler öncesi, başörtüsünün kişinin dini inancının bir işareti olarak görülemeyeceğini, “İslamcı bir üniforma” olduğunu söylemiştir. Ayrıca Le Pen, Muhammed ismini yasaklamayı ve göçmenleri sınır dışı etmek için bir “göç bakanlığı” oluşturmak istemektedir (The Guardian, 2022).

2.3.3.3. Avrupa Şüpheli Söylemleri

1980'li yıllarda Avrupa bütünleşmesini güçlü ulus devlet ve güçlü Avrupa'nın bir arada olabileceğine inanarak destekleyen Ulusal Birleşme, 1990'lı yıllarda bu tutumunu tamamen değiştirerek Avrupa bütünleşmesine karşı taraf almış, “Önce Fransa” ve “Fransızlar için Fransa” sloganlarıyla bunu desteklemiştir. Özellikle Avrupa entegrasyonunun derinleşmesine karşı sert bir tutum sergileyen RN tarafından, Maastricht Antlaşması yürürlüğe girdiği takdirde Fransız halkının, dilinin, kültürünün ve devletinin sonunun geleceği ifade edilmiştir (Akgül Durakçay, 2021: 261). 2002 manifestosunda Avrupa Birliği'nden çekilme çağrısı yapan RN'ye göre Avrupa bütünleşmesi Fransız egemenliği için “programlanmış ölüm” olarak tanımlanmıştır (Hainsworth, 2004: 106).

Marine Le Pen liderliğinde de partinin Avrupa şüphesi yaklaşımı devam etmiştir. Parti Fransız kimliği ve egemenliği savunuculuğu sebebiyle AB'yi birçok politikasından dolayı eleştirmektedir. Marine Le Pen'in AB'yi Fransız kimliğine karşı bir tehdit olarak gördüğünü açıkça dile getirdiği 2015 yılına ait bir konuşmasında, popülist radikal sağ partilerin AB'ye yönelik şüphesi tutumunda Maastricht Antlaşması'nın dönüm noktası niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır:

Avrupa Birliği ise kuklalarını sallıyor ve bu ödünleri ulusal kimlikleri ve gururu kırmak için teşvik ediyor. Brüksel teknokrasisi coğrafya ders kitaplarından ulusları ve sınırları silmekle yetinmeyip, yavaş yavaş tarih kitaplarından da silmeyi hedefliyor. Artık zamanın evrensel bir dönüm noktası olan İsa Mesih'ten önce ve sonraya değil, Eurodiktatörlük tarafından kurulan yeni kıta düzeninin tarihi sembolü olan Maastricht'ten önce ve sonraya sahip olacağız (RN, 2015).

RN'nin AB'ye yönelik eleştirilerinden biri ortak para birimi olan Euro'dur. Euro'nun Fransa ekonomisine uygun olmadığını belirten Marine Le Pen 2015 yılına ait bir konuşmasında, "Euro bir başarısızlıktır ancak her şey Euro'ya feda edilmelidir. Çünkü o altın bir buzağı! Ve Avrupalı liderler putperesttir" söylemiyle Avrupalı bürokratlara sitem etmiştir (RN, 2015).

Partinin AB'ye yönelik eleştirilerinden bir diğeri ise ortak göç politikası ve göç kontrolü konusudur. Parti söylemlerinde sık sık AB Komisyon başkanı ve AB Parlamento başkanını kitlesel göçü teşvik ettiği iddiasıyla eleştirmektedir. Kitlesel ve çok yönlü göçün Fransa ulusunu parçalaması gibi korku yaratmaya yönelik söylemleriyle, Marine Le Pen ve RN tarafından Fransa'nın kendi göç politikasını belirlemesi savunulmaktadır. Bununla birlikte parti Fransa sınırlarının ulus devlet tarafından kontrol edilmesini savunması sebebiyle Schengen bölgesinden ayrılmak istemektedir (RN, 2015). 2015 yılındaki bir konuşmasında cihatçılık, kitlesel ve kontrolsüz göç için AB'yi suçlayan parti lideri Le Pen, çözüm olarak sınırlarının kontrolünün ulus devlet tarafından sağlanmasını savunmaktadır. Aynı zamanda Le Pen, Fransa'daki seçkinleri AB'nin kuklası olmakla suçlamaktadır. Dönemin cumhurbaşkanı olan François Hollande de bu popülist söylemlerden nasibini almıştır:

[... Yine de sınır, cihatçılığa karşı ilk korumamızdır. Rakiplerimden bazıları Fransa'nın bu sınır fikrini utanç verici bir şekilde karikatürize ediyor. Onlar için ülkeyi dikenli tellerle donatmak, Fransa'nın dört bir yanına duvarlar dikmek, hendek kazmak, feshedilmiş Maginot hattını⁹ yeniden inşa etmek istiyorum. ... Fransa Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'ndan sınırlarımızın kontrolünü yeniden sağlamak için Schengen'i derhal askıya almasını istedim. Cevabının ne olacağını biliyordum, çünkü onun ulus devletleri dağıtma hedefi olan teknokratik bir Avrupa Birliği'nin uşağından başka bir şey olmadığı doğrudur. Federalist körlük kesinlikle aptallıkla sınırlıdır (RN, 2015).

⁹ Birinci Dünya Savaşı sonrası Fransa'nın Alman işgaline karşı kuzey ve doğu sınırlarına inşa ettiği savunma hattıdır.

Avrupa Birliği'ni "ultra liberal küreselleşmenin Truva atı" olarak adlandıran Marine Le Pen, aynı zamanda AB'yi SSCB ile kıyaslayarak "Avrupa Sovyetler Birliği" söylemiyle Birliği komünizme benzetmiştir. Ulusal olanı savunma çerçevesinde Le Pen'in tekliflerinden biri de kamu binalarında AB bayrağının yasaklanmasıdır (The Guardian, 2012).

Marine Le Pen, 2017 cumhurbaşkanlığı seçimleri için hazırladığı 144 maddelik manifestosunun ilk maddesinde Fransız halkına egemenliğini geri vermeyi vaat ederek, Fransa dâhil tüm AB üye ülkelerinde üyelik konusunda referandum yapılması gerektiğini belirtmiştir (RN, 2017). 2017 cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar "Güçlü ve müdahaleci bir devlet fikrine geri dönmek için Fransa AB'den ayrılmalı" (The Guardian, 2012) söylemiyle Frexit (Fransa'nın AB'den ayrılması) çağrısı yapan Marine Le Pen, bu talebini yumuşatmıştır. 2022 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde AB antlaşmalarının yeniden müzakere edilmesi dâhil olmak üzere AB'yi içeriden reforme etmek istediğini belirten Le Pen ve partisi RN, yumuşak (soft) Avrupa şüphecisi konumdadır.

2.3.4. RN Politika Ve Söylemlerinin Meşrulaşması

Fransa'da ana akım partiler seçmenlerini RN'ye kaptırmamak ve RN'nin seçmenlerini de kendi partilerine çekmek amacıyla söylemlerini Ulusal Birleşme'ye yaklaştırmış ve popülist söylemler kullanmaya başlamışlardır. RN'nin hızla yükseliş karşısında merkez sağ ve sol partiler oy kaybetmemek amacıyla, göç ve İslam karşıtlığı temalarında, RN'ye benzer katı söylemler üreterek Fransa'da popülist radikal sağ söylemlerin normalleşmesini sağlamışlardır. Örneğin Fransa'da 2007-2012 yılları arasında cumhurbaşkanı görevinde olan Nicolas Sarkozy, 2012 yılı cumhurbaşkanlığı seçimlerinde tekrar seçilmek için RN söylemlerine benzer popülist söylemler kullanmış ve bu yönde politikalar vaat etmiştir. Nicolas Sarkozy Fransa'da çok fazla yabancı olduğunu belirterek, tekrar seçilmesi halinde göçü yarı yarıya indireceği sözünü vermiştir (France24, 2012). Aynı zamanda Sarkozy 2012 cumhurbaşkanlığı seçim kampanyasının merkezine helal et ve yasal göçmenler için devlet yardımlarını sınırlama konularını yerleştirmiştir. Sarkozy, kampanya mitinglerinde sık sık devlet okullarında helal et seçeneklerinin kaldırılması gerektiğini vurgulamıştır (The Guardian, 2012). Sarkozy, cumhurbaşkanı olduğu dönemde, "Laik bir ülkede, halka açık bir dua çağrısına tahammül edemeyiz" söylemiyle, Marine Le Pen'in Müslümanların sokaklarda namaz kılmasını Nazi işgaline benzetmesine yakın bir popülist söylem kullanmıştır (France24, 2011).

Özellikle Emmanuel Macron'un cumhurbaşkanlığıyla birlikte Fransa'da İslam karşıtlığı ana akımlaşmıştır. 2020 yılında, Fransa'nın tahmini 6 milyon Müslüman azınlığının bir "karşı toplum" oluşturma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığını söyleyen Macron, bu tür retorikler ile Müslümanları bir tehdit ve İslam'ı bir tehlike olarak tasvir etmektedir (BBC News, 2020). 2021 yılında Macron'un, "İslami ayrılıkçılık" olarak tanımladığı siyasal İslam ile mücadele kisvesi altında, Fransa'da Müslümanları baskı altına alan yasa tasarısı kabul edilmiştir. Tasarıyla, okul gezilerinde öğrencilere refakat eden annelerin ve 18 yaşından küçük kızların başörtüsü takması ve havuzlarda tesettür mayo giymesi yasaklanmıştır (AA, 2021). 2022 yılı cumhurbaşkanlığı seçimlerine bakıldığında ise Macron ile Le Pen'in ikinci tura kalmasının ardından, Twitter'da Fransız Müslümanlar arasında "ni la peste ni le cholera" (ne veba ne de kolera) hashtagi trend olmuştur. Çünkü Fransa'daki Müslümanlara göre kim kazanırsa kazansın Fransa'da Müslümanlara yönelik ayrımcılık devam edecektir (The Guardian, 2022). Fransa'da Müslümanların en fazla yasalaştırıldığı ve eleştirildiği beş yıllık döneme başkanlık eden Macron ile birlikte ülkede İslam karşıtı söylem ve politikalar meşrulaşmıştır.

3. BÖLÜM

BATI AVRUPA'DA POPÜLİST RADİKAL SAĞIN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNE ETKİSİ

Çalışmanın bu bölümünde Batı Avrupa'da yer alan popülist radikal sağ partilerin Avrupa Birliği'ne olan etkisi incelenmektedir. Öncelikle entegrasyon süreci ile birlikte ortaya çıkan siyasal akımlar tanımlanarak, bu akımların AB sürecine etkisi irdelenmektedir. Bu siyasal tutumlardan biri olan Avrupa şüpheciliği kavramı, popülist radikal sağ partilerin temel argümanlarından birini oluşturmaktadır ve AB'nin geleceğinin sorgulanması açısından büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla popülist radikal sağ partilerin AB'ye karşı tutumunu oluşturan Avrupa şüpheciliği kavramı bu bölümde tanımlanmaya çalışılarak, kavrama dair temel bir çerçeve oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu partilerin AB sürecine etkisi iki düzeyde incelenmiştir. Popülist radikal sağın bütünleşmeye olan etkisi ilk olarak ulusal düzeyde, Avrupalılaştırma kavramı üzerinde analiz edilmektedir. İkinci olarak ise bu partilerin ülke içi politika, hedef ve stratejilerini takip ettiği ek bir arena olan Avrupa düzeyi üzerinden yani ulus-üstü konumdan analiz edilmektedir. Ulus-üstü düzey bu partilerin karşı olduğu olgunun içinde bir birlik olarak yer alması bakımından önem arz etmektedir. Çalışmanın bu bölümü popülist radikal sağ partiler arasındaki ulus ötesi koalisyonların gelişimine ve bunların Avrupa düzeyindeki etkisine odaklanmaktadır. Popülist radikal sağ partilerin Avrupa düzeyinde etkisi, AB'nin en önemli organlarından biri olan, tüm birlik vatandaşlarını temsil eden ve doğrudan halk tarafından seçilen tek organ olması sebebiyle Avrupa Parlamentosu (AP) üzerinden incelenmektedir. Avrupa şüphecisi popülist radikal sağ partilerin AP'de politika ve gündem belirleme yönünden ne derece etkili olduklarını ortaya çıkarmak için öncesinde AP'nin yapısı ve yetkileri ele alınmaktadır. AP içerisindeki popülist radikal sağ partilerin seferberliği büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple popülist radikal sağ partilerin işbirliği sonucu AP içerisinde bir araya gelerek oluşturdukları Kimlik ve Demokrasi (ID) Grubu üzerinden, bu partilerin varlıkları ve faaliyetleri ele alınmaktadır.

3.1.AVRUPA'DA ENTEGRASYON SÜRECİ İLE GELİŞEN SİYASAL AKIMLAR

Entegrasyonun ilk yıllarından günümüze dek çoğu hükümet ve ana akım partiler Avrupa yanlısı (pro-Avrupacı) duruş sergilemektedir (De Vries, 2018: 132). Avrupa yanlısı (pro-Avrupacı) olanlar, AB'nin federalleşme düzeyine tam bütünleşmeyi destekleyenlerdir. Pro-Avrupacılara muhalefet olanlar Avrupa karşıtı (anti-Avrupacılar) olarak tabir

edilmektedir. Entegrasyonun ilk yıllarında pazarlama karşıtları, komünistler ve Gaullistler Avrupa karşıtı olarak tanımlanırken, daha sonraları bu kavram Birleşik Krallık'a atfedilmiştir. Entegrasyonu ve AB üyeliğini destekleyen pro-Avrupacılar, Avrupa yanlıları (Europhiles) olarak kabul edilmektedir. Avrupa yanlıları, Birleşik Krallık ve diğer Avrupa ülkelerinde Birleşik Krallık'ın veya başka bir ülkenin üyelikten çekilmesini savunan Avrupa düşmanlarına (Europhobes) karşı çıkmaktadır. Ulusal devlet otoritesini azaltmak ve AB merkezileşmesini arttırmak isteyen Avrupa yanlılarına karşı olan Avrupa düşmanları (Europhobes) ise, Avrupa karşıtları (anti-Avrupacılık) olarak kabul edilmektedir. Avrupa karşıtları, AB'nin kötü olduğunu ve Birleşik Krallık'ın üyelikten ayrılmasını savunanlardır. Avrupa karşıtlığı günümüzde, AB üyesi olmayan ülkelerde görülmektedir. Sonuç olarak pro-Avrupacılar, anti-Avrupacılara karşıdır (Milardovic, 2009: 40).

Avrupa siyaseti içerisindeki siyasal akım karmaşası Maastricht Antlaşmasının sonrasındaki dönemde başlamaktadır. Bu karışıklığın sebeplerinden biri, 1990'lı yıllarda Batı Avrupa devletlerinin çoğunlukla sol parti ya da sol parti önderliğinde sol-sağ koalisyonundan oluşan hükümetler tarafından yönetilmesidir. Bütünleşmenin derinleşmesi sonucunda AB'nin bir sonucu olarak öne sürülen açık sınırlar, serbest göç ve serbest piyasa bu partilerin söylemlerinin ana temasını oluşturmaktaydı. AB çerçevesinde gerçekleşen gelişmelere karşı çıkmanın AB hukukuna aykırı olduğu söylemleriyle, bütünleşmeyi destekleyen sol partilerin bu tavrı, sonucunda bazı tepkilere yol açmıştır. 1980'lerde yeni bir yükseliş dalgası içerisine giren popülist radikal sağ partiler, sol partilerin tam tersini ifade eden argümanlarla Avrupa siyasi sahnesine girmişlerdir. Radikal sağ, AB'nin doğrudan sonucu olarak göç, ekonomik ve parasal sorunları egemenlik bakış açısıyla gündeme getirerek, AB bağlamında egemenlik sorununu doğrudan eleştirmiştir (Akbaba, 2013: 123-124). Bunun sonucu olarak Avrupa siyasi haritası Avrupa şüpheci, Avrupa tutkunları, Avrupa pragmatistleri ve Avrupa retçileri olarak bölünmüştür.

AB üyeliğine karşı olan, AB'yi ulusal bağımsızlığa tehdit olarak gören Avrupa retçiler, AB dışındaki ülkelerde daha sık görülmektedir. İsviçre'de başta SVP olmak üzere bölünmüş parti ailesinin tüm üyeleri açıkça ve şiddetle Avrupa retçilerdir. Avrupa retçiler, Avrupa karşıtlarına (anti-Avrupacılar) çok yakın bir konumdadır. Avrupa pragmatistleri ise Avrupa entegrasyonunun altında yatan fikirlere karşı olup, AB'yi desteklemektedirler. Avrupa'nın her bölgesinde bulunan birçok popülist radikal sağ parti 1990'lı yıllara kadar yani Maastricht öncesi dönemde, hem Avrupa entegrasyonunun altında yatan fikirleri hem de AB'yi desteklemeyi ifade eden Avrupa tutkunları olarak bilinmektedir. 1990'larda

şüpheli olan popülist radikal sağ partilerin çoğu, Avrupa entegrasyonunun temel ilkelerine inanırken, AB'nin mevcut durumu ve yönü hakkında şüphelilerdir. AB üyesi olmayan ülkelerde bazı popülist radikal sağ partiler de Avrupa'ya karşı şüpheli tavırlar sergilemektedir. AB üyeliğine açıkça bir karşı duruş sergilemeseler de, mevcut yönü ve ön koşulları eleştirel bir şekilde tartışmaktadırlar (Mudde, 2007: 161-165).

3.2.SİYASAL AKIMLARIN AB SÜRECİNE ETKİLERİ

Avrupa coşkusu ve Avrupa şüpheliliği dâhil olmak üzere bütünleşmeye yönelik siyasi akımlara, birkaç istisna dışında tüm AB üye ülkelerinde ve ek olarak AB üyesi olmayan (Norveç ve İsviçre) ülkelerde rastlanmaktadır. Her yerde hazır ve nazır bulunan (ubiquitous politics) siyaset farklı geçmişlerden gelen insanları bir araya getirmiştir. Avrupa şüpheliliği insanların yaşamlarını derinden etkileyerek, Avrupa'ya bağlılığın önemini gözden geçirmelerine veya sorgulanmasına neden olmaktadır ve bunun sonucunda insanlar Avrupa projesini destekleyebilir veya eleştirebilir bir konum almaktadır. Toplumların tercihleri kendi ülkelerinde politika yapıcılarının incelemesi gereken konuların yalnızca bir tanesi ve küçük bir parçasını oluşturuyor iken, Avrupa düzeyinde baktığımızda bu düşünce daha da genişlemekte ve ulus-üstü bir konuma gelerek, ulusal düzeyi aşmaktadır. Dolayısıyla siyasi tutumların kapsamı genişlemekte ve fikirler aynı çıkarılara sahip başka ülke vatandaşları tarafından paylaşılarak karşıt ortak zeminler oluşturmaktadır (Akbaba, 2013: 179).

Jürgen Habermas'ın tanımlamasına göre “kamusal alan”, “kamuoyunun oluşturabileceği bir toplumsal yaşam alanıdır” ve tüm vatandaşlar erişebilmektedir (Habermas, 1974: 49). Bu düşünceden yola çıkan Risse, kamusal alanların, bireylerin ortak çıkar, alaka alanlarına giren konuları tartıştıkları, kolektif kimliklerin inşa edildiği, iletişimsel alanları sağladığını ifade etmektedir (Risse, 2010: 107). Bu bağlamda Avrupa şüpheliliği bir tartışma noktasıdır. Avrupa yanlılığının karşısında yer alan Avrupa şüpheliliği, vatandaşların Avrupa'yı sorgulamasına sebep olmuş, Avrupa'ya ilgi alanın artmasına ve böylece Avrupa vatandaşlarının AB'nin işleyişi hakkında fikirlerinin gelişmesine, bilgi sahibi olmalarına ve bu çerçevede müzakere ortamı oluşmasına sebebiyet vermiştir. Avrupa bütünleşmesi (ekonomik, siyasi ve kültürel) çeşitli yönleriyle ulusal toplum içindeki farklı kişiler için farklı biçimlerde sonuçlanmaktadır (Akbaba, 2013: 179). Risse'ye (2003) göre bunun Avrupa kamusal alanı için bir zorunluluk olarak tanımlanmaktadır:

Tartışma, Avrupa kamusal alanının yokluğunun bir göstergesi değil, ortaya çıkması için bir ön koşuldur. ... Siyasi meseleler tartışılmazsa ve Avrupa siyaseti seçkinlerin işi

olmaya devam ederse, Avrupa ve AB'ye yönelik ilgi düşük kalacaktır. Avrupa kamusal alanının ortaya çıkması için Avrupa sorunlarının çeşitli kamusal tartışmalarda belirgin ve önemli hale gelmesi gerekmektedir. ... Siyasi meseleler üzerindeki çekişmeler ve harareti tartışmalar, demokratik bir siyasette canlı bir kamusal alanın önemli bileşenlerini oluşturur (Risse, 2003: 5).

Bununla birlikte çatışan çıkarlar, ulusal ve ulusal olmayan arasında bir ayrım yapmanın önemsiz hale geldiği, post-ulusal bir hale gelerek Avrupa alanındaki davayı haklı duruma getirmek için ulusal retoriği göz ardı etmektedir. Örneğin Hix (2008) tarafından da savunulduğu üzere, solcu İngiliz vatandaşları ve sağcı Fransız vatandaşları politika kazananlar iken, sağcı İngiliz vatandaşları ve solcu Fransız vatandaşları AB'den politika kaybedenlerdir (Hix, 2008; aktaran Akbaba, 2013: 179-180). Merkezci olan Avrupa siyaseti temel alındığında sağ-sol ayrımı fark etmeksizin siyasi yelpaze arasında direniş ve işbirliği geliştirilmektedir. Siyasal akımların oluşturduğu kamusal alanlar, Risse (2010) tarafından da belirtildiği üzere, "Avrupa'nın gerçekleştiği" sahaları edinmektedir ve böylece Avrupa'nın psikolojik olarak varlığına da katkıda bulunmaktadır (Risse, 2010: 107).

3.2.1. Avrupa Şüpheliği (Euroseptisizm)

Kavramın kökenleri, 1980'lerin ortalarında siyaset ve gazeteci jargonuna girdiği, geleneksel olarak Avrupa şüpheli olarak tanımlanabilen Birleşik Krallık'a uzanmaktadır. Terim, 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması sonucu entegrasyonun yararları ve maliyeti üzerine olan tartışmalarla birlikte yaygınlaşmıştır (Hartleb, 2011: 10). Bu süreçten önce Avrupa şüpheliği kavramı, entegrasyon karşıtlarını milliyetçiler, pazarlama karşıtları veya sadece komünistler, Gaullistler vb. olarak anıldığı entegrasyonun ilk on yılında kullanılmamıştır. Ancak 1960'lı yılların ortalarında Avrupa elitleri ile normal vatandaş arasında bir boşluk fikrini belirten bir kavram olan "Eurokrat" gibi Avrupa şüpheli söyleminin (Fransızca sözcüklerde ortaya çıkan) bazı temel kavramlarına rastlanmaktadır. Avrupa şüpheliği ilk olarak 1985 yılında The Times'da bir makalede, çoğu İşçi Partisi ve Muhafazakârlardan oluşan "pazarlama karşıtlarına" atıfta bulunmak için kullanılmıştır (Leconte, 2010: 3). Kavram daha sonra, Margaret Thatcher'ın Jacques Delors'un (eski Avrupa Komisyonu başkanı) daha yakın ekonomik ve siyasi işbirliğine yönelik emellerine bir yanıt olarak yaptığı 1988 Bruges konuşmasında, AB'nin ilerlemesine doğrudan meydan okuması sonucu popülerlik kazanmıştır (Usherwood ve Startin, 2013: 3). 1990'ların başıyla birlikte AB içi tartışmalar, Maastricht Antlaşması'nın onay süreciyle beraber gittikçe kutuplaşmaya başlamış ve Avrupa şüpheliği terimi, AB'ye karşı her türlü muhalefet veya isteksizliğin eş anlamlısı haline geldiği Avrupa kıtasına yayılmıştır (Leconte, 2010: 4). Taggart tarafından Avrupa şüpheliği kavramı, "Avrupa entegrasyonu sürecine doğrudan

ve koşulsuz muhalefetinin yanı sıra, koşullu ve nitelikli muhalefet fikri” olarak tanımlanmıştır. Taggart çalışmasında (1998) Avrupa şüpheciliğini kapsamlı bir tanım olarak kullanmasının sebebini, kurumsal ve seçkin düzeyinde devam eden fiili bir bütünleşme süreci karşısında, çeşitli şekillerde de var olması olarak ifade etmektedir. Hem AB tartışmalarının hem de AB’ye muhalefetin odak noktasını 1992 Maastricht Antlaşması oluşturmaktadır. Taggart’a göre bu mantık Maastricht’i, entegrasyon fikrinin aşırıya kaçmış hali olarak nitelendirmektedir, ancak bu durum Avrupa bütünleşmesinin kendi içinde kötü bir şey olması fikriyle de eşit görülmemelidir. Çünkü bazı taraflar Avrupa entegrasyonunun bazı unsurlarını kabul ederken ve hatta aktif olarak kampanya yürütebilirken, bazı unsurlarına itiraz edebilmektedirler. Buna göre AB’nin tüm muhalifleri en azından Avrupa şüphecisi iken, her Avrupa şüphecisi AB’ye muhalif değildir (Taggart, 1998: 366).

Leconte (2010), Avrupa şüpheciliği kavramını tanımlamada karşılaşılan üç zorluğa dikkat çekmektedir. Birincisi, Avrupa şüpheciliğinin anlamı ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Kavram her zaman AB’ye karşı bir muhalefete atıfta bulunmaktadır ancak bu muhalefet Avrupa entegrasyonunun aynı boyutları ile ilgili değildir. Örneğin Birleşik Krallık’ta Avrupa şüpheciliği bir Avrupa süper devletine ve Ekonomik ve Parasal Birlik’e muhalefet iken, Avusturya’da AB genişlemesine karşı olumsuz algılardan ve Türkiye’nin AB üyeliğine karşı muhalefet olarak görülmektedir. İkinci olarak Avrupa şüpheciliğinin tanımı AB’nin birbirini izleyen gelişmelerine paralel olarak, zaman içinde değişmektedir. 1975’te Avrupa bütünleşmesine muhalefet esasen ortak pazarın kurulmasına muhalefeti ifade ederken, 1992 Maastricht Antlaşması’na muhalefet, siyasi entegrasyona karşı muhalefet anlamına gelmektedir. Terimi tanımlamada karşılaşılan üçüncü zorluk ise Avrupa şüpheciliği kavramının eğilip bükülebilen bir kavram olmasıdır. Avrupa şüpheciliği de popülizm kavramı gibi siyasi yelpazenin aşırı sağından aşırı soluna kadar herhangi bir ideolojik konumda görülebilmektedir. Ancak bir ideoloji değildir. Aynı zamanda kavramın farklı biçimlerine (Avrupa retçiler, Avrupa pragmatistleri, Avrupa realistleri, vb.) atıfta bulunmak için ortaya çıkan terim kalabalığı, terimin net bir şekilde tanımlanmasına engel olmaktadır (Leconte, 2010: 4-5).

Analiz edildiğinde kavram farklı kategorilere ayrılmaktadır. Örneğin Taggart’ın 1998 tarihli çalışmasında Batı Avrupa devletlerini kapsayan Avrupa şüpheciliği tanımı, daha sonra Taggart ve Szczerbiak (2002) tarafından, AB üyesi ve aday olan devletlere genişletmek amacıyla, Sert Avrupa şüphecilik ve Yumuşak Avrupa şüphecilik olmak üzere iki muhalefet biçimine ayrılmıştır. Sert Avrupa şüphecilik, “Avrupa bütünleşmesini reddetmek, AB üyeliğine karşı çıkmak veya AB’den ayrılmayı istemek” olarak ifade

edilmektedir. Yumuşak Avrupa şüpheciliği ise, “AB üyeliğine veya Avrupa bütünleşmesine yönelik koşullu muhalefeti” ifade etmektedir (Taggart ve Szczerbiak, 2002: 4).

Taggart ve Szczerbiak’ın sınıflandırmasını kriterlerin belirgin olmaması sebebiyle eleştiren Kopecký ve Mudde (2002) iki boyutta dört farklı tip parti kategorize etmişlerdir. Tipolojinin ilk boyutunda Avrupa entegrasyonu fikrine karşı destek, Avrupa yanlıları (Europhiles) ve Avrupa karşıtları (Europhobes) olarak ikiye ayrılmıştır. Tipolojinin ikinci boyutunda ise AB’ye karşı destek, Avrupa iyimserleri (EU-optimists) ve Avrupa kötümserleri (EU-pessimists) olarak ikiye ayrılmıştır. Tipolojiye göre Avrupa tutkunları (Euroenthusiasts), Avrupa pragmatistleri (Europragmatists), Avrupa şüphecileri (Euroscptics) ve Avrupa retçileri (Eurorejects) olmak üzere dört farklı parti pozisyonu kategorize edilmiştir. Bu parti kategorisine göre Avrupa şüpheciler, Avrupa yanlısı ve AB-kötümser konumlarında birleşmektedir. Buna göre Avrupa şüpheciler, Avrupa entegrasyonu fikrini desteklemektedirler, ancak AB’nin mevcut ve/veya gelecekteki konumu konusunda karamsar bir tutum sergilemektedirler (Kopecký ve Mudde, 2002: 300-303).

Tablo 3.2.1a. Kopecký ve Mudde Tipolojisi

		Avrupa Entegrasyonuna Destek	
		Avrupa Yanlısı	Avrupa Karşıtı
AB’ye Destek	AB-iyimserleri	Avrupa tutkunları	Avrupa pragmatistleri
	AB-kötümserleri	Avrupa şüphecileri	Avrupa retçileri

Kaynak: Kopecký ve Mudde, 2002: 303

Vasilopoulou (2017) ise parti temelli Avrupa şüpheciliğini radikal sağ partilere indirgeyerek üç türde tanımlamıştır. Bu üç kategoriyi belirlemeyi de, Avrupa entegrasyonu ve AB ile ilgili olarak; Avrupa’nın ortak bir kültürel tanımı, Avrupa entegrasyonunda işbirliği ilkesi, Avrupa entegrasyonunun pratiği (AB politika uygulaması) ve Avrupa entegrasyonunun geleceği (entegrasyonu teşvik etme arzusu) olmak üzere dört farklı kriterin incelenmesine dayandırmıştır. Buna göre tipolojinin ilk türü “reddedici” gruptur. Reddedici Avrupa şüpheciliği, Avrupa ortak kültürünü ve tarihini kabul eder ancak diğer üç kriter karşı güçlü bir muhalefet konumundadır. İkinci tür olan “koşullu” Avrupa şüpheciliği ise, Avrupa halklarının ortak mirasını kabul eder ve Avrupa işbirliği ilkesini onaylamaktadır.

Ancak mevcut kurumsal denge ve politika statükosu ulus-devlet egemenliğini kaybetme korkusuyla kabul edilmemektedir. Tipolojinin üçüncü türü “uzlaşmacı” (compromising) Avrupa şüpheciliği, ortak bir Avrupa kültürünü kabul edilmesini, Avrupa entegrasyon ilke ve pratiğini desteklemeyi içermektedir. Ancak gelecekte bir Avrupa politikası inşasına karşı çıkmaktadırlar. Bu tür, entegrasyonu sadece ulus devlete katkı sağlaması bakımından ekonomik alanda savunmaktadır (Vasilopoulou, 2017: 127-129).

Tablo 3.2.1b. Vasilopoulou Tipolojisi

Muhalefet kalıpları	Avrupa entegrasyonunun yönleri			
	Kültürel tanım	İşbirliği ilkesi	Politika uygulaması	AB Politikasının geleceği
Reddedici	lehine	karşı	karşı	karşı
Koşullu	lehine	lehine	karşı	karşı
Uzlaşmacı	lehine	lehine	lehine	karşı

Kaynak: Vasilopoulou, 2017: 129

Avrupa şüpheciliğinin karmaşık ve çok yönlü olması sebebiyle mevcut literatürde yukarıda değinilen üç tipolojiden çok daha fazlası bulunmaktadır. Çalışmanın konusunun siyasi partiler olması sebebiyle, siyasi parti bazında en yaygın kullanılan ve genel kabul gören tipoloji olması bakımından bu çalışmada Taggart ve Szczerbiak’ın (2008) yumuşak sert ayrımına başvurulmaktadır.

3.2.1.1.Sert Avrupa Şüpheciliği

Sert (Hard) Avrupa şüphecilik “Avrupa bütünleşmesine ve AB’ye ilkeli bir muhalefetin olduğu ve bu sebeple üyelikten çekilmesi gerektiğini savunan veya AB’ye yönelik politikalarının tüm Avrupa bütünleşme projesine karşı çıkmakla eş değer olan partiler” olarak tanımlanmaktadır. Avrupa bütünleşmesine karşı çıkan ve sürecin beraberinde getirdiği politikaların neredeyse tamamına karşı çıkan Sert Avrupa şüpheci partileri diğerlerinden ayırt etmek için Taggart ve Szczerbiak, iki yöntem olduğunu belirtmişlerdir. İlk yöntem, partinin tek mesele ile AB karşıtı olup olmadığıdır. Bir partinin yalnızca prensipte AB’ye karşı olması durumunda AB’ye karşı harekete geçeceği varsayılmaktadır. İkinci ise, AB’ye muhalefetin ideolojik konuma (komünist, muhafazakâr, sosyalist, popülist) bağlı olarak daha fazla kapitalist, sosyalist, neoliberal ve bürokratik olduğunu vurgulayan ve ülkelerinin AB üyesi olduğu şartların, AB’nin mevcut gidişatı ile bağdaşmayacak şekilde kökten değiştirilmesi çağrısında bulunan bir dil kullanıp

kullanmadıklarıdır. Bu bazı durumlarda AB üyeliğine koşullu destek olarak ifade edilmekle birlikte, AB üyeliğine fiilen karşı çıkmanın mümkün olmadığı koşullar içinde ifade edilmektedir (Taggart ve Szczerbiak, 2008: 7-8).

Sert Avrupa Şüpheli popülist radikal sağ partilere örnek olarak Birleşik Krallık'ta UKIP (United Kingdom Independence Party-Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi) ve BNP (British National Party-Britanya Ulusal Partisi) gösterilebilir. UKIP, Maastricht'in yürürlüğe girdiği 1993 yılında Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması amacıyla, "tek sorun partisi" olarak kurulmuştur. Daha sonra göçmen karşıtlığını da programına dahil eden partinin, Avrupa şüpheliğinin temelinde "Ülkemizi Geri İstiyoruz" sloganıyla ulusal egemenlik vurgusu yatmaktadır (Çilingir, 2021: 135-158). 1982 yılında kurulan popülist radikal sağın köklü partilerinden olan BNP'de Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasını savunmaktadır ve Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda gibi İngiliz Milletler Topluluğu'nu oluşturan ülkeler ile ilişkilerin geliştirilmesini önermektedir (Mercan, 2020: 136). Her iki parti de 2016 yılında gerçekleşen Brexit (Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması) referandumunda önemli rol oynamıştır. Sert Avrupa şüpheli popülist radikal sağ partilerden olan İtalya'da Lega ve Danimarka'da DF, AP'de Kimlik ve Demokrasi (ID) grubu altında birleşmenin ardından AB'den ayrılma çağrılarında vazgeçerek Yumuşak Avrupa şüpheli konuma yönelmişlerdir.

3.2.1.2. Yumuşak Avrupa Şüpheliği

Yumuşak (Soft) Avrupa şüpheliği "Avrupa bütünleşmesine veya AB üyeliğine temelden bir itirazın olmadığı, ancak bir veya birkaç politika alanına ilişkin endişelerin AB'ye nitelikli muhalefete yol açtığı veya şu anda AB'nin mevcut yörüngesiyle 'ulusal çıkar'ın çeliştiğine dair bir algının var olduğu" partilerde görülmektedir (Taggart ve Szczerbiak, 2008: 8). Yumuşak Avrupa şüpheliği, ulusal çıkarlarla çatışması sebebiyle AB kurumlarını eleştirmektedir. Ülkelerin AB üyeliğinin sona ermesini savunmayan yumuşak Avrupa şüpheliği, ulusal egemenliğin sınırlandırılmasına ve AB'nin bürokratikleşmesine muhalefet etmektedir (Milardovic, 2009: 43). Bir parti Avrupa meselesi üzerindeki çekişme retoriklerini siyasi söyleminin bir parçası olarak kullandığı durumlarda Yumuşak Avrupa şüpheliği anlamlı bir şekilde var olabilmektedir. Yumuşak Avrupa şüpheliğinin tanımlanması, gelişmekte olan Avrupa bütünleşmesinin durumu hakkında şüpheliği oluşturan pozisyonları tespit etmek açısından önem teşkil etmektedir. Çağdaş Avrupa bütünleşme projesinin ilerlemesi ve var olan durum, Avrupa entegrasyonunun düşlenen şekli olarak çok nadiren savunulmaktadır. Diğer bir deyişle, AB'yi mevcut biçimiyle destekleyen

ancak herhangi bir entegrasyona karşı çıkan bir parti Avrupa şüphecidir, çünkü bu var olan entegrasyonun baskın tarzıyla çelişmektedir (Taggart ve Szczerbiak, 2008: 8).

Ayırım bazı durumlarda bulanıklaşabilmekte ve bazı partiler sert ve yumuşak şüphecilik arasında gidip gelmektedir. Örneğin Jean Marie Le Pen liderliğindeki RN partisi Yumuşak Avrupa şüphecisi iken, Marine Le Pen liderliğinde parti, Brexit'in etkisiyle Sert Avrupa şüpheci söylemlere yönelmiş ve Frexit çağrısında bulunmuştur. Benzer şekilde Yumuşak Avrupa şüpheci olan Avusturya'da FPÖ, Öxit çağrısında bulunarak Sert Avrupa şüpheci söylemlere yönelmiştir. Ancak iki partinin ayrılmaya yönelik çağruları mevcudiyetini korumamıştır. 2017 yılında RN'de Marine Le Pen cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra, FPÖ'de ise Strache ÖVP ile girdiği koalisyon gereği sert şüpheci söylemlerden vazgeçmiştir. Almanya'da AfD, Hollanda'da PVV ve Danimarka'da DF Yumuşak Avrupa şüpheci popülist radikal sağ partilerdir. Bu partiler Avrupa bütünleşmesini ve AB üyeliğini reddetmeden, ulusal egemenlik ve ulusal kimlik savunuculuğu çerçevesinde AB politikalarının bazılarına ilişkin muhalefet etmektedirler. Örneğin bu partilerin ortak göç politikasına karşı çıkararak, sınır kontrollerinin ulus devlet tarafından sağlanmasının altında ulusal egemenlik vurgusu yatmaktadır.

3.3.ULUSAL DÜZEYDE ETKİ

Popülist radikal sağ partilerin politika tercihlerini takip etmeleri ve Avrupa politikalarının sonuçlarını etkilemek için ilk alan ulusal arenadır. Bu anlamda popülist radikal sağ hükümete dâhil olmasa da, merkez partileri kendi konumlarına yanıt vermeye zorlayarak ulusal parti rekabeti sonucunda gündem oluşturma ile politikayı belirleyebilmektedir. Hatta bazı ülkelerin yönetim yapısı gereği (bölgeci devlet, federal devlet) bu partilerin ulus-altı düzlemde, yerel dinamikleri harekete geçirerek başarılı oldukları da görülmektedir.

3.3.1. Ulusal ve Yerel Düzeydeki Siyasetin AB'ye Etkisi

Çalışmanın bu bölümünde popülist radikal sağ partilerin ulusal düzeyde AB'ye etkisi Avrupalılaştırma kavramı üzerinden analiz edilecektir. Karmaşık ve çok biçimli fenomen olan Avrupalılaştırma (Europeanization) kavramı genel bir tanım olarak, AB etkisi ile ortaya çıkan değişimlerdir. Avrupalılaştırma kavramının birbirini tamamlayan birçok farklı tanımlaması yapılmıştır. Ancak kavramın üzerinde uzlaşılan bir tanımı yoktur. Çünkü kavram teorik ve politik gelişmelerden etkilenecek yıllar içinde genişlemiş ve çok etkenli bir hal almıştır (Yazgan, 2012: 124). Radaelli (2003) tarafından Avrupalılaştırma, "AB kamu politikası ve

siyasetinin yapımında tanımlanan ve pekiştirilen ortak inanç ve normların daha sonra yerel söylem, kimlikler, siyasi yapılar ve kamu politikalarının mantığına dahil edildiği resmi ve gayri resmi kuralların, prosedürlerin, politika paradigmalarının, tarzların ve iş yapılış biçimlerinin oluşturulması, yayılması ve kurumsallaştırılması” olarak tanımlanmaktadır (Radaelli, 2003: 30). Avrupalılaşmayı siyasi partilerin Avrupa bütünleşmesi etkisine yanıt verdiği bir süreç olarak tanımlayan Ladrech (2002), siyasi partilerde Avrupalılaşmayı analiz etmek için beş araştırma alanı tanımlamıştır: 1. Politika-programatik içerik; 2. Örgütsel; 3. Parti rekabeti kalıpları; 4. Parti-hükümet ilişkileri; 5. Ulusal parti sistemi ötesindeki ilişkiler. Buna göre Ladrech, parti programlarındaki değişimin Avrupalılaşmanın en belirgin kanıtlarından biri olduğunu belirtmektedir (Ladrech, 2002: 396).

Popülist radikal sağ partilerin Avrupalılaşma bağlamında programlarındaki değişim dikkat çekicidir. Bu partilerin ideolojisinin merkezinde yerlilik siyasetinin (nativizmin) baskın olmasından dolayı, AB’ye karşı olumsuz tutum sergilemeleri şaşırtıcı değildir. 1990’lı yıllardan beri Fransa’da RN, Avrupa bütünleşmesini Jean Monnet’in “Marksist teknokratik planlarından” ilham alan ve merkez partiler tarafından ülkenin “yabancı batmasına” doğru bir ilk adım olarak gerçekleştirdiği, ulusa karşı bir komplo olarak tanımlamaktadır (Le Pen, 1998; aktaran Dimitri, 2010: 239). Ancak RN’nin Maastricht’ten önce, “Topluluk yeterli kaynağa, ortak para birimine ve kendini savunma yeteneğinden ayrılamaz bir siyasi iradeye sahip olmadığı sürece Avrupa Birliği bir ütopya olarak kalacaktır” ifadesiyle farklı bir tutum sergilediği anlaşılmaktadır (Mudde, 2007: 159). Partinin Maastricht’ten önce savunduğu bütünleşme yanlısı duruş (Euroenthusiast) kurumsallaşmış bir işbirliği gayretinden farklı olarak, etnik ve kültürel olarak tanımlanmış bir Avrupa oluşumu (etno-Avrupacılık) kurmaya yönelik yaygın irade tarafından teşvik edilmiştir. Yani parti, Fransa’nın dünyadaki siyasi ve kültürel etkisini yeniden elde edeceği bir oluşum olarak Avrupa bütünleşmesini desteklemiş ve AB’yi, ABD ve Sovyetler Birliği’nin karşısında bir güç olarak algılamıştır (Dimitri, 2010: 241).

Radikal olmayan bir sağ parti olarak ortaya çıkan FPÖ, Jörg Haider’in 1986 yılında liberal kanadı yıkarak liderliğe seçilmesiyle birlikte radikalleşmiştir. RN partisinden farklı olarak ortaya çıkmasına rağmen FPÖ’nün, Avrupa bütünleşmesine yönelik tutumunun gelişimi RN ile benzerlikler göstermekle birlikte, RN’nin belirsiz etnik/kültürel Avrupa yanlısı tutumunun ötesine geçmiştir. FPÖ kurulduğu yıl olan 1956’dan beri Birlik üyeliğine karşı aşırı istekli bir duruş sergilemiştir. Ve Jörg Haider liderliğiyle birlikte popülist radikal sağa evrilen partinin üyelik yanlısı tutumu değişmemiştir. Ancak üyelik beklentisinin bir

gerçeklik haline geldiği 1994 yılı AB üyeliğine ilişkin Avusturya referandumuyla birlikte FPÖ'nün Avrupa tutumu değişmiştir. Parti milletvekillerinin çoğu Avusturya'nın AB üyeliğine ilişkin anayasa değişikliğine karşı oy kullanmıştır. FPÖ, 2000, 2005 ve 2017 yıllarında koalisyon ortağı olması sebebiyle Avrupa şüpheli duruşunu yumuşatmak zorunda kalmıştır. Etno-bölgeselci olan İtalya'da Lega, 1996 yılına kadar Avrupa bütünleşmesini desteklemiş, ancak daha sonra radikal bir çizgiye evrilen Lega, Kuzey İtalya'nın bağımsızlığını savunan politikalara yönelmiş ve Padania ismiyle hayali bir ülke kurgulamıştır. AB'nin Padania'nın gelişimi üzerine yönelik olumsuz etkisini iddia ederek 1996 sonrası AB'ye karşı sert bir tutum almıştır. Benzer şekilde etno-bölgeselci olan Belçika'da VB, etnik/kültürel kimlikleri seyrelten merkezi bir yönetim biçimi olarak algılanan bir Avrupa süper devletine karşı olduğunu ifade etmektedir (Dimitri, 2010: 242-243).

AB'nin derinleşmesi ve konunun parti rekabetinde artan önemi, popülist radikal sağ partilerin Maastricht Antlaşması sonrası Avrupa şüpheli temasını inşa eden ana faktörleri oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu partiler Avrupa bütünleşmesi konusunda partiler arası muhalefetin ortaya çıkmasına neden olan Avrupa şüpheli tutumla birlikte, Avrupa bütünleşmesinin politikleşmesinin temel belirtilerinden birini temsil etmektedir (Dimitri, 2010: 242). Ayrıca bu partiler tarafından yerel olarak kabul edilen politikalarla (göç, istihdam ve sığınma vb.) birlikte AB'ye yapılan atıflar, Avrupa boyutunu iç politikaya referanslarla bütünleştirmek Avrupalılaştırmanın politika-programatik içerik alanına dâhildir (Ladrech, 2002: 396). Yukarıdaki parti örneklerinden de anlaşıldığı üzere, Avrupa konusunda belli program değişiklikleri gerçekleştirerek Avrupa entegrasyonunun etkisine uyum sağladıkları bu süreç popülist radikal sağ partilerin Avrupalılaştırmanın bir kanıtı niteliğindedir.

Popülist radikal sağ partiler, ideolojik çekirdeğinde güçlü bir şekilde nativizm bulunan Avrupa şüphelilerdir. Ancak bu partiler söylemlerinde sıklıkla Avrupa *mirası*, *kültürü* ve *medeniyetine* atıfta bulunmaktadırlar. Avrupa bütünleşmesine bazı politikalar nedeniyle karşı çıkan ve ulusal kimliğin savunucusu olan popülist radikal sağ, aynı zamanda Avrupa kimliğine yönelik, bir Avrupa kültürü fikrini söylemlerinin temelinde oturtmaktadır. Bu bağlamda bu partilerin söylemlerinde bir çelişki olduğu aşikârdır.

Örneğin Hollanda PVV lideri Wilders 2010 yılında Londra'da yaptığı bir konuşmasında Winston Churchill'in "Antik Roma uygarlığının düştüğü gibi, modern Avrupa uygarlığı da düşebilir" sözlerine atıf yapmıştır. Yaptığı atıf ile Wilders, modern

Avrupa'nın uygarlığına başvurmanın yanı sıra Churchill'in de rol oynadığı ortak bir Avrupa tarihine de gönderme yapmıştır. Wilders'ın bu ortak tarihe atfı konuşmanın devamında "Normandiya sahillerini basan genç cesur askerlerin mirasını korumanın görevimiz olduğunu düşünüyorum" söyleminde de görülmektedir. Bununla birlikte Wilders, "Bizim Batı kültürümüz, İslam kültüründen çok daha üstündür" söylemiyle de yalnızca ulusal kimliğe değil, Batı kültür ve yaşam tarzına atıf yapmaktadır (Europa Nu, 2010).

Benzer şekilde RN lideri Marine Le Pen, 2019 yılında Cenevre'de yaptığı bir konuşmasında, Avrupa mirasına ve Avrupa medeniyetine gönderme yapmıştır:

Biz Avrupalıyız çünkü Kudüs ve Roma'nın, Atina ve Konstantinopolis'in mirasını paylaşıyoruz. Bu miras bizi tanımlar ve çeşitli, sürekli gelişen kültürlerimizi, onlara hem ortak bir fon, hem de sınırlar ve bir dinamik veren medeniyet içinde kaydeder. Bu mirası, her yerde başarısızlığa uğrayan çokkültürlülüğe boyun eğmek adına israf edemeyiz (RN, 2019).

Yukarıdaki örneklerden görüldüğü üzere popülist radikal sağ partiler tarafından sosyal kimlik belli zamanlarda belli dereceye kadar Avrupalılaştırılmaktadır. Bu Avrupalılaştırılmış kimlik özellikle ülke dışında uluslararası izleyicilere yönelik bir söylemde ve İslam'a ve göçe karşı muhalefette siyasallaştırılmıştır (Boer, 2020: 47). Bu durumda popülist radikal sağ partiler, kendilerini tehdit olarak algıladıkları unsurlara karşı Avrupa kimliği anlayışını savunan direnişçiler olarak konumlandırmaya çalışmaktadırlar.

3.4.ULUS-ÜSTÜ DÜZEYDE ETKİ

AB'yi diğer örgütlerden ayıran en büyük özellik kurumsal yapısıdır. Ulus devletlerde olduğu gibi AB'nin de yasama, yürütme ve yargı organları bulunmaktadır. Bu organların ulus-üstü (supranasyonel) yetkileri bulunmaktadır. Ulus-üstü, ulus devlet otoritesinden daha yüksek bir otoriteyi ifade etmektedir. Supranasyonel örgütlerde üye devlet yetkilerinin bir kısmının örgüte devredilmesi söz konusudur. Bu ulus-üstü karar alma yapısı ulusal egemenlik kavramıyla birlikte yürütülebilecek bir yapı değildir, çünkü AB'ye üye devletler ulusal egemenlikleriyle ilgili konuların bir kısmını ulus-üstü otoriteye devretmektedir. Bu durum da, Avrupa şüpheli kesimin temel argümanını oluşturmaktadır.

3.4.1. Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu'nun temelleri 1951 yılında AKÇT'yi kuran Paris Antlaşması ile atılmıştır. O dönem "Meclis" ismiyle anılan AP, kendi ulusal parlamentolarını temsil etme yetkisi bulunan 78 üyeden oluşuyordu ve Meclis, bu temsilcileri denetlemekle yükümlüydü. Daha sonra bu meclis 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması ile kurulan AET ile "Parlamente Meclisi" adını almıştır. 1986 yılında kabul edilen Avrupa Tek

Senedinin kabul edilmesine kadar danışma görevi gören Parlamentonun ATS ile 1962'den beri kullanılan "Avrupa Parlamentosu" unvanı resmi hale getirilmiş ve Parlamento'nun danışma yetkileri arttırılmıştır. Ayrıca bu antlaşma ile Avrupa Parlamentosu ile Avrupa Konseyi arasında yasama sürecinde işbirliği prosedürü ortaya konularak Parlamento'nun yasama yetkileri arttırılmıştır. Daha sonra Maastricht Antlaşması (1993) ile birlikte (codecision) ortak karar alma prosedürlerinin getirilmesi ve işbirliği prosedürünün genişletilmesiyle AP'nin denetleme ve yasama yetkileri güçlendirilmiştir. Maastricht'in ardından 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile ortak karar prosedürünün kapsamı genişletilmiştir. Bu antlaşma ile birlikte AP, Komisyon başkanını onaylama hakkını elde etmiştir (Avrupa Parlamentosu, 2022). Aynı zamanda Amsterdam ile ortak karar prosedürü basitleştirilmiş ve daha anlaşılır bir hale getirilmiştir. Bu basitleştirmenin kısaca ana hattı şöyledir; Komisyon tarafından sunulan bir tasarı AP tarafından benimsenir veya herhangi bir aksi karar alınmazsa, Konsey tarafından ağırlıklı çoğunlukla kabul edilir. AP tarafından değişiklik önerisi olduğu bir durumda ise, bu değişiklikler Komisyon ve Konsey tarafından onaylanırsa tasarı kabul edilmiş olur. Bu durumun aksi halinde Konsey ve Parlamento'dan eşit sayıda temsilcinin bulunduğu Uzlaştırma Komitesi'ne tasarı metni gönderilmektedir. Uzlaştırma Komitesi'nde uzlaşmaya varılması halinde tasarı kabul edilir, uzlaşma sağlanmaması durumunda ise tasarı düşer (Demir, 2005: 91).

Avrupa Parlamentosu'nun konumunun güçlendirildiği antlaşmalardan bir diğeri ise 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması'dır. Antlaşma ile Parlamento ve Konseyin ortak karar prosedürü yeni alanlara genişletilmiş ve olağan yasama prosedürü olarak adlandırılmıştır. Birkaç istisna hariç Parlamento, özellikle AB bütçesinin belirlenmesi, tarım politikası, enerji güvenliği, adalet ve iç hukuk, göçmenlik gibi kırktan fazla yeni alanda Konseye denk yasaya koyucu bir organ haline gelmiştir. Yani üye devletleri bağlayacak hukuki düzenlemelerin kabul edilmesi hem Parlamentonun hem de Konseyin onayı ile mümkün olmaktadır. Antlaşma Parlamento'ya üye devletlerin hükümetlerini temsil eden Konsey ile birlikte kanun yapma yetkisini vermek dışında, aynı zamanda Avrupa'nın siyasi yönünü belirleme gücü de vermiştir. Buna göre Parlamento AB'nin yürütme organı olan Komisyonun başkanını atama hakkına sahip olmuştur (Avrupa Parlamentosu, 2022). Dış politika gibi bazı alanlarda ise Parlamento sadece danışma kurumu niteliğindedir, görüşleri bağlayıcılık taşımamaktadır¹⁰

---

¹⁰ T.C. Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı.

Böylece Avrupa Parlamentosu yıllar içinde sürekli gelişerek, ek sorumluluklar üstlenmiş ve önem kazanmıştır. Kendinden önceki meclisin sadece denetleme görevi bulunmaktayken, bugün Parlamento, halkın çıkarlarını temsil etmekle görevli doğrudan seçilmiş tek AB organı konumundadır. Yeni mevzuatı şekillendirme ve karara bağlamanın yanı sıra, AB kurumlarını incelemekten ve Avrupa içinde ve dışında olmak üzere insan haklarını geliştirmekten de sorumludur (Avrupa Parlamentosu, 2022).

AP üç farklı şehirde faaliyet göstermektedir. Parlamento Genel Kurulu Strazburg'da, siyasi grupları ve komiteleri Brüksel'de toplanırken, sekreteryası ise Lüksemburg'dadır. AP içerisinde farklı görev alanlarına sahip 26 komite bulunmaktadır. Milletvekilleri, çalışmalarını hangi konuyla ilgili ise o alandaki komiteye katılarak tartışır ve hazırlanan sonuç bir raporla Genel Kurul'a sunulur. AP Genel Kurulu'ndaki görüşmeler bu çerçevede gerçekleşmektedir. Milletvekilleri Genel Kurul oturumlarında Avrupa yasalarını oylar ve meseleler hakkında tartışarak pozisyon almaktadırlar.

Avrupa Parlamentosu doğrudan seçilen 705 (704+Başkan) milletvekilinden oluşmaktadır. Parlamenterler ülkelerini değil kendilerine oy veren Avrupa vatandaşlarını temsil etmektedir. Bu sebepten dolayı AP içerisindeki milletvekilleri ülkelere göre değil, siyasi görüşlerine göre grup oluşturmaktadır. Avrupa vatandaşları kendilerini temsil eden parlamenterleri her beş yılda bir yapılan seçimlerle belirlemektedirler. Üye devletlerin kaç parlamenter ile temsil edileceği ise üye devletlerin nüfusuna göre tespit edilmektedir. Parlamentoda yedi siyasi grup ve çok sayıda bağımsız üye bulunmaktadır. Parlamentodaki gruplar 2019 yılı itibariyle şöyledir:

- Avrupa Halk Partisi Grubu (Hristiyan Demokratlar-EPP)
- Avrupa Parlamentosundaki Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı Grubu (S&D)
- Avrupa'yı Yenile (Renew Europe)
- Yeşiller Grubu/Avrupa Özgür İttifakı (The Greens/EFA)
- Kimlik ve Demokrasi Grubu (ID)
- Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (ECR)
- Avrupa Parlamentosundaki Sol Grup (GUE/NGL)

Bu grupların siyasal akımlarına baktığımızda; Halk Partisi, Sosyal Demokratlar, Avrupa'yı Yenile ve Yeşiller/EFA Avrupa yanlısı (Pro-Avrupacı) gruplar iken, ECR, Sol grup ve Demokrasi ve Kimlik Avrupa şüphecisi gruplardır. Çalışmamızın konusunu oluşturan popülist radikal sağ partilerin AP içerisinde temsiline baktığımızda 2015 yılına

kadar bağımsızlar ve diğer Avrupa şüpheli gruplar içerisinde yer almaktayken, ilk kez 2015 yılında Uluslar Ve Özgürlükler Avrupası (ENF) adı altında siyasi bir birlik oluşturmuşlardır. Daha sonra bu grup Kimlik ve Demokrasi (ID) grubuna dönüşmüştür. Bu sebeple öncelikle Uluslar ve Özgürlükler Avrupası (ENF) grubuna değinilecektir.

3.4.1.1.Uluslar ve Özgürlükler Avrupası Parti Grubu (Europe of Nations and Freedom Party Group)

15 Haziran 2015 yılında ve sekizinci AP döneminde RN lideri Marine Le Pen liderliğinde kurulan ENF, popülist radikal sağın en başarılı partilerinin birleştiği, AP içerisindeki en sağcı grup olmuştur. Fransa RN parti lideri Marine Le Pen ve Hollanda PVV partisinden Marcel De Graaff'ın eş başkan olduğu grup, 38 milletvekiline sahipti. ENF içerisindeki en büyük kesim Fransa'daki RN partisi (17 milletvekili) olurken, diğer milletvekilleri şu partilerden gelmektedir: Hollanda PVV, Avusturya FPÖ, Belçika VB ve İtalya Lega. AP içerisinde siyasi grup oluşturmak için gerekli olan en az yedi üye ülkeden 25 milletvekili şartını sağlayamayan ENF, Birleşik Krallık UKIP partisinden Janice Atkinson'u gruba dâhil ederek uzun uğraş sonucu yedi ülke şartını sağlamıştır. Daha sonra bu gruba Polonya KNP partisinden de milletvekilleri dâhil olmuştur.

Hollanda Özgürlük Partisi (PVV) lideri Geert Wilders, “Bugün büyük gün, kurtuluşumuzun başlangıcı. (...) Farklı gruplardan aramıza katılan tüm insanlar Avrupa direnişinin sesidir. Kitlemel göçe, kıtamızın İslamlaşmasına karşı hep birlikte mücadele edeceğiz. Bir kez daha yasalarımızın, kendi paramızın, kendi ülkemizin efendisi olmak istiyoruz ve bunun için savaşıyoruz” söylemiyle, aslında Avrupa şüpheli ENF grubunun da amaçlarını ifade etmiştir (Levy-Abegnoli, 2015). ENF grubu analiz edildiğinde, grup üyelerinin en küçük ortak paydasını Avrupa şüpheliliği oluşturmaktadır. Bechter'e göre, ENF grubunun Avrupa şüpheliliğinde dört temel unsur bulunmaktadır: 1. Ulus devlet egemenliğini tanrısal bir ilke edinmek (hipostaz). Bu unsur, doğal olarak gelişen ulus devleti, yapay AB ile karşılaştırmakta görülmektedir. 2. Ulusal egemenliğin Avrupa kurumlarına devredilmesine karşı muhalefet durumu. 3. Kısıtlayıcı göç rejimi. 4. Özcü ulusal kimlik – Avrupa kimliğinin reddedilmesi (Bechter, 2019).

Avrupa entegrasyonuna muhalefet olan ENF, Mudde'ye göre, “finansal bir başarıdır, ancak siyasi bir başarısızlıktır” . Mudde bu başarısızlığın sebebini Le Pen ve Wilders'in diğer ülkelerdeki popülist radikal sağ partileri ENF'ye katılmaya ikna edememelerine bağlamıştır. Ayrıca, Polonya KNP partisi milletvekillerinin ENF, EFDD (Avrupa Doğrudan Demokrasi ve Özgürlük) ve bağımsızlar olarak üçe bölünmesi ve geleceğinin belirsiz olması

da bir neden olarak gösterilmektedir (Mudde, 2015). Ancak ENF tamamen siyasi bir başarısızlık değildir. Örneğin AP içerisinde hiçbir gruba dâhil olmayan bağımsız milletvekillerine daha az konuşma süresi verilir ve genelde komitelerde üst düzey pozisyonlarda yer alamamaktadırlar. ENF içerisine dâhil olan bağımsızların artık daha fazla konuşma sürelerinin olması siyasi olarak bir artıdır. Aynı zamanda, Avrupalı siyasiler tarafından uzun bir süredir popülist radikal sağ engellenmeye çalışılmış ve popülist radikal sağın yükselmesine karşı birçok strateji geliştirilmiş olsa da, bu partilerin AP içerisinde AB'ye karşı siyasi bir grup kurması başlı başına bir başarıdır. ENF aynı zamanda finansal olarak da bir başarı sağlamıştır. Avrupa şüphesi olan, ortak göç politikasına, ortak para politikasına karşı olan bu grubun, AP içerisinde kurulmuş olması her ne kadar paradoksal olsa da grup, dört yıl içerisinde AB bütçesinden 17,5 milyon Euro almıştır.

3.4.1.2. Demokrasi Ve Kimlik Parti Grubu (ID Party Group)

Demokrasi ve Kimlik (Identity And Democracy-ID) grubu, ENF'nin halefi olarak AP'nin dokuzuncu döneminde 12 Haziran 2019 yılında RN lideri Marine Le Pen tarafından kurulmuştur. Şuanda 65 milletvekili bulunan ID, AP içerisindeki beşinci büyük grup konumundadır. Fransa RN ve İtalya Lega başta olmak üzere ID grubuna üye partiler şunlardır: Almanya AfD, Avusturya FPÖ, Hollanda PVV, Belçika VB, Danimarka DP, Finlandiya PS, Çekya SPD, Estonya EKRE. Grubun başkanı İtalya Lega partisinden Marco Zanni'dir. Grubun ayrıca Fransa-RN partisinden Jordan Bardella ve Almanya AfD partisinden Gunnar Beck olmak üzere iki başkan yardımcısı bulunmaktadır. Kimlik ve Demokrasi grubunun amaçları istihdam yaratmak ve büyümek, güvenliği arttırmak, yasadışı göçle mücadele etmek ve AB'yi daha az bürokratik hale getirmek, olarak ifade edilmiştir (ID, 2022).

Manifestosuna göre ID grubu, egemen ulus devletlerin arasındaki işbirliğini savunmaktadır ancak Avrupa süper devletine giden mevcut AB'yi reddetmektedir. Buna göre ID grup ve üyeleri, mevcut AB'nin yetki ikamesi, demokrasi ilkelerini güçlendirecek, doğrudan demokrasiyi getirecek ve karar alma sürecinde daha fazla şeffaflık ve hesap verilebilirliği uygulayacak şekilde derinden reforme etme ihtiyacı olduğu konusunda hemfikirdirler (ID, 2022).

ID grubu tüzüğüne göre 2019-2024 yıllarındaki öncelikli konulardan biri, üye devletlerin AB'ye egemenliklerini kaybetmesi sebebiyle yeni yetkiler devredilmesinin önüne geçmek. Ayrıca her ülkenin kendi sınırlarını koruma, kontrol etme ve denetleme yetkisi olduğunu savunan grup, AB içerisindeki yasadışı ve suçlu göçmenlerin kendi

ülkelerine geri gönderilmesine odaklanmaktadır. Bir Euro bölgesi bütçesine ve AB vergilerini yönlendirmeye yönelik her türlü girişime karşı çıkmak da, grubun öncelikleri arasındadır. Gruba göre AB hazırladığı bütçelerde ve AP aldığı kararlarda üye ülkelerin ekonomilerini dikkate almamaktadır. Türkiye'nin AB üyeliğine karşıtlık, Kimlik ve Demokrasi grubu üyelerinin ortak olarak savundukları bir diğer konudur. Grubun öncelikleri arasında ulusal kimlik, Avrupa uygarlığı ve Hristiyan mirasının korunması çerçevesinde Avrupa ülkesi olmayan Türkiye'nin AB üyelik müzakerelerine son verilmesi gerektiği ifade edilmiştir (ID, 2022). Aynı zamanda grup, AB'nin Türkiye ile müzakerelerinin sona ermesi için bir imza kampanyası başlatmıştır.

Tablo 3.4.1.2. ID Grubunun Üye Ülkelerine Göre Milletvekili Sayısı

Ülke-Parti	Milletvekili Sayısı
İtalya-Lega	24
Fransa-RN	19
Almanya-AfD	9
Avusturya-FPÖ	3
Belçika-VB	3
Finlandiya-PS	2
Çekya-SPD	2
Danimarka-DF	1
Estonya-EKRE	1
Hollanda-PVV	1

Kaynak: "MEP's European Parliament", <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/search/table>

Parti platformunda altı temel ilke yer almaktadır. Buna göre ID üyesi popülist radikal sağ partiler bu temel ilkeler üzerinden bir birlik oluşturmuşlardır:

1. Demokrasi: Siyasal hareket ve bireysel üyeleri, siyasi projelerini demokratik ilkelere ve temel haklar tüzüğüne uygun olarak temellendirmektedir ve bu sebeple, herhangi bir otoriter veya totaliter projeye geçmişte veya şimdi herhangi bir bağlılığı, bağlantıyı ve sempatiyi reddetmektedir.

2. Egemenlik: Kimlik ve Demokrasi devletlerin ve halkların egemenliğinin, uluslararasıdaki işbirliğine dayandığına ve bu sebeple devlet-üstü veya ulus-üstü bir model oluşturmak için tasarlanmış herhangi bir politikayı reddetmektedir. Ulusal egemenliğin ulus-

üstü organlara ve/veya AB kurumlarına devredilmesine karşı çıkmak Kimlik ve Demokrasi grubunu birleştiren temel ilkelere biridir.

3. Kimlik: ID grubu içerisindeki partiler ve bu partilerin milletvekilleri, siyasi ittifaklarını, her halkın kendine özgü olan özelliklerine uygun olarak, Avrupa halklarının ve uluslarının kimliğinin korunmasına dayandırmaktadır. Bu sebeple göçü kontrol etme ve düzenleme hakkı Kimlik ve Demokrasi üyeleri tarafından paylaşılan temel bir ilkedir.

4. Özgüllük: Kimlik ve Demokrasi grubu içerisindeki partiler ve bireysel milletvekilleri, birbirlerine kendine has ekonomik, sosyal, kültürel ve bölgesel modellerini savunma hakkı tanımaktadırlar. Kimlik ve Demokrasi grubu, üyelerinin siyasi projelerinin çeşitliliğini korumaya çalışmaktadır.

5. Özgürlükler: ID içerisindeki partiler ve bireysel milletvekilleri siyasi hareketlerini bireysel özgürlükleri savunmaya ve günümüzde giderek daha fazla tehlikede olan dijital özgürlükler arasında konuşma özgürlüğünü korumanın özel önemi vurgulamaya dayandırmaktadır.

6. Kültür: Kimlik ve Demokrasi, tüm siyasi eylemlerin özünde kültürün olduğunu ve yalnızca kültürel ve bilimsel bir pedagojinin vatandaşa siyasi bir bilinç geliştirmeye yardımcı olabileceğini düşünmektedir (ID Party, 2022).

3.4.1.3. Demokrasi ve Kimlik Grubunun Avrupa Parlamentosu Politikalarına Etkisi

ID grubu üyeleri arasında göç politikasının çerçevesi, Rusya ile ilişkiler ve Avrupa entegrasyonuna yaklaşım (sert-yumuşak) olmak üzere farklılıklar olmasına rağmen bu partilerin, AP içerisinde bir araya gelerek tek ses olarak hareket etmeleri bir başarı olarak sayılabilir. Ancak bu grubun AP içinde politika yapım sürecine baktığımızda etkisinin sınırlı olduğu analiz edilmiştir. Grup içerisindeki milletvekilleri aynı zamanda AP komitelerinin içerisinde raportörler olarak yer almaktadırlar. 2019-2022 (Ekim ayına kadar) yılları arası dönemde ID grubu milletvekillerine toplam 39 rapor tahsis edilmiştir¹¹ (Avrupa Parlamentosu Yasama Gözlemevi, 2022). Bu raporların hiç birinin popülist radikal sağ partilerin temel ilgi ya da muhalefet ettiği politika alanlarıyla ilgili olmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda ID'nin AP'de politika sürecine katılımının sınırlı olmasının birkaç nedeni olabilir. Birincisi raportörler komite tarafından atanmaktadır ve komitelerde Halk Partisi (EPP) ve Sosyal Demokrat (S&D) milletvekillerinin çoğunlukta olması sebebiyle bu iki grubun rapor oranı fazladır. Ancak karşılaştırıldığında ID grubundan daha küçük siyasi grup olan Sol grup (GUE/NGL) milletvekillerine 2021 yılında 35 rapor, ID'ye 10 rapor tahsis

¹¹ Toplam rapor sayısı 3300'dür.

edilmiştir (Avrupa Parlamentosu Yasama Gözlemevi, 2022). Bu durum da ikinci nedeni açıklamaktadır: dışlanma. Popülist radikal sağ partilerden oluşan ID, AP içerisindeki diğer grupların izolasyon politikasına maruz kalmaktadır. Bir diğer ihtimal ise, küçük siyasi grup üyeleri ve bağımsız milletvekillerine düşük önemde raporlar verilmesi sebebiyle ID milletvekillerinin kendi programlarıyla alakalı olmayan raporlara kaydolmak konusunda isteksiz olmalarıdır.

Avrupa Politika Merkezi (EPC) tarafından yayımlanan bir rapor, popülist partilerin dış politika konuları üzerindeki etkisine dair kapsamlı bir analiz sunmuştur. Rapora göre, bu partiler gerçek politika seçimlerini belirlemeleri açısından sınırlı bir güç göstermektedirler. Ancak Mudde'ye göre, "Çoğu popülist parti uygulanabilir bir alternatif kaynağı olmaktan çok bloke edici bir güç olarak işlev görse de, gelecekte gerçek 'sorun yaratanlar' haline gelebilirler" (Mudde, 2016b). ID grubu istikrarını sürdürmesi halinde AB bütçesinden faydalanmaya, parlamento içerisinde karar alma sürecinde bulunmaya devam edecektir. ID içerisindeki popülist radikal sağ partilerin AP içerisinde politika sürecine katılımı sınırlıdır ancak karşı oldukları politika ve konulara muhalefet ederek AB'nin kilit konularda karar alma yeteneğini sınırlamak için dolaylıda olsa bir rol oynayabilirler. Böylece entegrasyonun meşruiyetini zayıflatabilirler veya başka bir deyişle entegrasyonu yavaşlatabilirler.

SONUÇ

1980'ler sonrası üçüncü dalga olarak karizmatik liderler öncülüğünde yenilenerek ortaya çıkan popülist radikal sağ partiler için öncesinde kullanılan faşist parti ya da aşırı sağ parti gibi tanımlamalar, bu partilerin özelliklerini tam olarak yansıtmamaları sebebiyle yetersiz kalmıştır. Bu parti ailesinin çekirdek ideolojisinde popülizm, yerlilik ve otoriterlik bulunmaktadır. Günümüzde Batı Avrupa'da tüm endişeler ve çok daha az olsa da beklentiler, "popülizm" terimi etrafında belirginleşmektedir. Toplumun saf halk ve yozlaşmış seçkinler olarak iki kutup üzerinden ele alan popülizm tanımı bu partilerin söylemlerinde yerlilik ve otoriterlik ile birleşmiştir. Bu doğrultuda etnik/ulusal kimlik savunuculuğu yapan bu partiler için biz ve onlar, yerliler ve yabancılar arasındaki ayrımı oluşturmaktadır. Ne halkın parçası ne seçkinlerin bir parçası olarak görülen yabancılar, popülist radikal sağa göre homojen ulus devleti temelden tehdit etmektedir. Popülist radikal sağ partilerin, yabancıya (göçmenlere) karşıtlığı, ulusun oldukça kısıtlı bir anlayışından ileri gelmektedir.

1990'lı yıllarla beraber Avrupa bütünleşmesi, finansal kriz, göç gibi Avrupa siyaseti sonuçları ve küresel çapta yaşanan terör saldırıları karşısında toplumlarda oluşan hayal kırıklığı, korku ve endişeden yararlanan popülist radikal sağ, farklı düzeylerde seçim ve siyasi başarılar elde etmiştir. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası Müslümanlar, popülist radikal sağın söylemlerinde yeni öteki olarak konumlanmıştır. Bu çalışma popülist radikal sağ partilerin öteki olarak konumlandığı yabancı, göçmen ve Müslümanlara yönelik söylemlerini popülizm üzerinden analiz etmeyi amaçlamıştır.

Söz konusu üç partinin göç karşıtı söylemleri incelendiğinde, Avrupa dışından gelen göçmenleri Avrupa toplumunun ötekisi olarak inşa ettiği görülmüştür. Üç partinin de söylemlerinde ülkelerindeki tüm sorunların kaynağı olarak yabancılar ve göçmenleri işaret etmesi benzerlik göstermektedir. Bu partiler tarafından yabancılar ve Avrupa dışından gelen göçmenler ülkede suç oranını arttırmakta, bulaşıcı hastalıkları getirmekte ve işsizliğe yol açmak gibi nedenlerle suçlanmaktadır. Aynı zamanda devlet imkânlarından sadece yerli halkın yararlanmasını ve yabancıların dışlanması gerektiğini savunan yerliliğin ekonomik bir çeşidi olan refah şovenizmi de karşıtlığın bir diğer yansıması olarak görülmüştür. Ancak bu partiler tarafından ekonomi göç ve İslam karşıtlığını meşrulaştırmak için araçsallaştırılmıştır.

Analiz edildiğinde, diğer iki partiye görece FPÖ'de, özellikle Türk göçmenlere ve Türklere yönelik yoğun nefret söylemleri tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni, Türk göçmenlerin en çok yaşadığı ülkenin Avusturya olması ve geçmişte Türklerin Viyana'yı

kuşatmasıdır. FPÖ günümüzde Türklerin, Avusturya'ya entegre olmayarak kültürel bir kuşatma gerçekleştirdiklerini iddia etmektedir. Aynı zamanda Türklerin çoğunluğunun Müslüman olması nedeniyle, FPÖ'de Türk fobisi ve İslam karşıtlığının iç içe geçtiği saptanmıştır.

İncelendiğinde İslam karşıtlığının üç partinin de programlarının merkezinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çalışmada, PVV ve lideri Wilders'in söylemlerinde İslam karşıtlığının diğer iki partiye görece daha geniş çerçevede ve agresif bir biçimde olduğu tespit edilmiştir. Üç partinin liderlerinin söylemlerinde ulusal seçkinler ve AB seçkinleri, ulusal kimliği tehdit eden çokkültürlülük temsilcileri, İslam'ı ve İslami göçü teşvik eden işbirlikçileri olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda bu partilerin popülist söylemlerinde seçkin karşıtlığının ötekine yönelik İslam karşıtlığıyla bağdaştığı gözlemlenmiştir.

Üç partinin de liderlerinin söylemlerinde İslam ve İslami göçe yönelik "işgal", "istila" ve "savaş" gibi terimler kullanılmıştır. Liderler tarafından göçmenler (özellikle Müslüman göçmenler) ulus kimlik ve kültüre karşı tehdit olmakla birlikte ekonomi yönünden de ulus devlete karşı bir tehdit olarak hedef alınmaktadır. Aynı zamanda üç parti de askeri terimler kullanarak korku siyaseti yapmaktadır. Üç partinin de liderleri Radikal İslam ile İslam dini arasında ayırım yapmayarak tüm Müslümanların terörist olarak algılanmalarını hedeflemektedirler. İslam'ın totaliter bir ideoloji olduğu iddiası üç parti liderinin de söylemlerinde benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla ötekileştirilen göçmen ve Müslümanlarla birlikte güvenlik kaygılarının iç içe olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte üç partinin söylemlerinde benzer bir şekilde Nazizm ve İslam kıyaslaması bulunmaktadır.

Bu üç partinin ulusal ve AB düzeyi seçimlerindeki oy oranlarını karşılaştırdığımızda, diğer iki partiye görece RN partisinin ulusal ve Avrupa Parlamentosu seçimleri arasında bariz bir oy farkının bulunduğu tespit edilmiştir. RN partisi ulusal düzeyde ikinci parti konumundayken, 2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ülkede birinci parti seçilmiştir. Buna göre bazı seçmenlerin Avrupa düzeyindeki seçimlerde ulusal seçimlerden farklı oy davranışı sergilediği anlaşılmıştır. Böylece, kimi Fransız seçmenlerinin tepkilerini iç siyasette vermek yerine, Avrupa düzeyine yansıttıkları söylenebilir.

Avrupa bütünleşmesine yönelik söylem ve politikalar analiz edildiğinde FPÖ ve RN partisinin yumuşak Avrupa şüpheci, PVV partisinin sert Avrupa şüpheci konumda olduğu tespit edilmiştir. FPÖ ve RN'nin Avrupa bütünleşmesine yönelik muhalif söylemleri ve politikaları zaman zaman sertleşmiş olmasına rağmen, ikisi de stratejik olarak yumuşak söylemlere yönelmişlerdir. Ancak PVV partisinin söylemlerinin her zaman AB'den

ayrılmaya yönelik olduğu gözlemlenmiştir. Bu partilerin ulus devlet egemenliğinde farklı bir AB tahayyülü içinde oldukları görülmüştür.

Batı Avrupa'daki popülist radikal sağ partiler ile ana akım partiler arasındaki önemli farklılıkların tespit edilmesinin zorlaştığı bilinmektedir. Bu durum, ana akım partilerin toplumu ilgilendiren önemli meseleler ile ilgili kapsamlı çözümler üretememesi sonucu, popülist radikal sağ partilerin bu meseleleri programlarının merkezine koyarak kendilerine siyasi bir alan açmasından kaynaklanmaktadır. Böylece popülist radikal sağ partiler kamuoyunu etkilemekte, göç ve entegrasyon gündemini belirlemektedir. Bu durum, ana akım partilerin bu konularda bir tavır almaya ve söylem inşa etmeye zorlamış ve hatta popülist radikal sağ politikalarını kendi politikaları gibi benimseye itmiştir. Bunun sonucunda üç ülkede popülist radikal sağ söylemlerin ve politikaların yaygınlaştığı görülmüştür. Üç ülkedeki ana akım partilerin söylem ve politikaları incelendiğinde daha çok İslam karşıtı söylem ve politikaların ana akım haline geldiği tespit edilmiştir. Böylece popülist radikal sağ partilerin seçimleri doğrudan kazanması az olsa da, siyasetin yönünü belirleyerek, ülkedeki göçmen ve Müslümanların aleyhine oluşacak politikaların uygulanmasına sebep olabilmektedirler.

Çalışma son olarak, popülist radikal sağ partilerin Avrupa düzeyinde etkisini, bu partilerin 2019 yılında Avrupa Parlamentosu'nda kurmuş oldukları Kimlik ve Demokrasi (ID) grubu temelinde analiz etmiştir. Analiz sonucunda, Avrupa şüphecisi popülist radikal sağ partilerin AP içerisinde bir grup olarak var olması, AB bütçesinden yararlanmalarına ve karşı oldukları politikalara muhalefet ederek entegrasyonun yavaşlamasına neden olabildikleri kanısına varmıştır. Bu partilerin Avrupa düzeyinde politikalara katılımını analiz ettiğimizde, büyük gruplar tarafından dışlanmaları ve programlarında yer alan konular hakkında politika sürecine dâhil olmamaları sebebiyle sınırlı olduğu saptanmıştır. Ancak bu partilerin koltuk sayılarını artırma ihtimali göz önünde bulundurulduğunda, gelecekte ID grubu entegrasyonun yönünü belirleyecek gerçek bir güç haline gelebilir. Sonuç olarak, popülist radikal sağ partilerin ulusal ya da Avrupa düzeyinde yükselişlerinin önüne geçmek için liberal demokratlar tarafından yapılan dışlama veya görmezden gelme ve bu partilerin konularını benimseme, bu partileri yenmek bir yana onlara yarar sağlayarak, liberal demokrasiyi zayıflamaktadır. Merkez partilerin kendi gündemlerini belirlemeleri ve popülist radikal sağ partiler de dâhil olmak üzere tüm sorunları kendi ideolojileri temelinde ele almaları süreci lehlerine çevirmelerine imkân sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- AA (2021). <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransada-senato-ayrilikci-yasa-tasarisinda-muslimanlara-yonelik-yasaklari-genisletti/2209600> (Erişim Tarihi: 19.08.2022).
- Abka, Sinem. (2021). Hollanda’da Popülist Radikal Sağın Gelişimi. Müge Aknur ve İbrahim Saylan (Ed.), *Batı Avrupa’da Popülist Radikal Sağ Partiler* içinde (289-336). Ankara: Nobel.
- Abts, K., Rummens, S. (2007). Popülism versus Democracy. *Political Studies*, 55, 405-424.
- AfD (2017). https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/07/BTW2017_Plakat_Islam_Ansicht_H.pdf (Erişim Tarihi: 04.03.2022).
- AfD (2022). <https://www.afd.de/innere-sicherheit/> (Erişim Tarihi: 02.12.2021).
- Akbaba, S. (2013). *Post-National Dimension In The European Union And Euroscepticism: The Case Of Eurosceptic Party Groups In The European Parliament*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi/Avrupa Birliği Enstitüsü, İstanbul.
- Akbaba, S. (2016). Nationalist Or Nativist Politics? Case Study of The Danish People’s Party. *Marmara Journal of European Studies*, 24(2), 33-57.
- Akgül Durakçay, F. (2021). Fransa’da Popülist Radikal Sağ: Ulusal Cephe-Ulusal Birlik Partisi. Müge Aknur ve İbrahim Saylan (Ed.), *Batı Avrupa’da Popülist Radikal Sağ Partiler* içinde (239-287). Ankara: Nobel.
- Akkerman, T. (2018). The Impact of Populist Radical-Right Parties on Immigration Policy Agendas: A look at the Netherlands. <https://www.migrationpolicy.org/research/populist-radical-right-parties-immigration-netherlands> (Erişim Tarihi: 16.06.2022).
- Akkerman, T., De Lange, S. L., Rooduijn, M. (Ed.). (2016). *Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe: Into the Mainstream?*. New York ve Londra: Routledge.
- Aljazeera (2018). Austria to shut 7 mosques and could expel dozens of imams. <https://www.aljazeera.com/news/2018/6/8/austria-to-shut-7-mosques-and-could-expel-dozens-of-imams> (Erişim Tarihi: 18.04.2022).
- Altemeyer, B. (1981). *Right-Wing Authoritarianism*. Winnipeg: University of Manitoba Press.
- Aras, İ. (2019). Arap Baharı: Avrupa Kışı. *Euro Politika Dergisi*, 3(2), 31-32.
- Arditi, B. (2009). *Liberalizmin Kıyılarında Siyaset: Farklılık, Popülizm, Devrim, Ajitasyon*. Emine Ayhan (Çev.). İstanbul: Metis.
- Avrupa Parlamentosu (2022). <https://www.europarl.europa.eu/portal/en> (Erişim Tarihi: 09.09.2022).
- Avrupa Parlamentosu MEP’ler (2022). <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/search/table> (Erişim Tarihi: 20.09.2022).
- Avrupa Parlamentosu Yasama Gözlemevi (2022). <https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/search/search.do?searchTab=y> (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

- Avrupa Parlamentosu, 2019 European election results (2022). <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en> (Erişim Tarihi: 08.07.2022).
- Ball, T. (1999). From 'core' to 'sore' concepts: ideological innovation and conceptual change. *Journal of Political Ideologies*, 4(3), 391-396.
- Batur, C. (2019). *Mülteci Krizi Ve Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi*. Ankara: Nobel.
- BBC News (2011). Netherlands Islam Freedom: Profile of Geert Wilders. <https://www.bbc.com/news/world-europe-11443211> (Erişim Tarihi: 12.02.2022).
- BBC News (2015). France: Marine Le Pen goes on trial over Muslim remarks. <https://www.bbc.com/news/world-europe-34580169> (Erişim Tarihi: 20.07.2022).
- BBC News (2016). Migrant crisis: Austria's Plan B to cap influx of refugees. <https://www.bbc.com/news/world-europe-35365603> (Erişim Tarihi: 04.04.2022).
- BBC News (2017). Dutch PM Rutte: 'If you don't like it here, then leave' . <https://www.bbc.com/news/world-europe-38718286> (Erişim Tarihi: 22.06.2022).
- BBC News (2019). Outcry sparked by 'deeply racist' rat poem in Austria. <https://www.bbc.com/news/world-europe-48018110> (Erişim Tarihi: 27.03.2022).
- BBC News (2020). France's Macron vows to fight 'Islamist separatism' . <https://www.bbc.com/news/world-europe-54383173> (Erişim Tarihi: 19.08.2022).
- Bechter, N. (2019). Europe of Nations: A Study on Extreme Right Parties and the EU Integration. https://www.transform-network.net/index.php?id=1286&L=5&tx_news_pi1%5Bnews%5D=8575&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=9752c6e954bedf469da7ec0debc56f20 (Erişim Tarihi: 15.09.2022).
- Berlin, I. (1967). To Define Populism. The Isaiah Berlin Virtual Library, <https://berlin.wolf.ox.ac.uk/lists/bibliography/bib111bLSE.pdf> (Erişim Tarihi: 10.10.2021).
- Betz, H. G. (1994). *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*. London: Macmillan.
- Betz, H. G. (2001). Exclusionary Populism in Austria, Italy, and Switzerland. *International Journal*, 56(3), 393-420.
- Betz, H. G. (2003). Xenophobia, Identity Politics and Exclusionary Populism in Western Europe. *Socialist Register*, Cilt 39, 193-210.
- Betz, H. G. (2013). A Distant Mirror: Nineteenth-Century Populism, Nativism, and Contemporary Right-Wing Radical Politics. *Democracy and Security*, 9(3), 200-220.
- Betz, H. G., Johnson, C. (2004). Against The Current — Stemming The Tide: The Nostalgic Ideology of The Contemporary Radical Populist Right. *Journal of Political Ideologies*, 9(3), 311-327.
- Betz, H. G., Meret, S. (2009).) Revisiting Lepanto: The Political Mobilization Against Islam in Contemporary Western Europe. *Patterns of Prejudice*, 43(3-4), 313-334.
- Boer, L. M. (2020). *Identity crisis or deliberate strategy? Analysing the Europeanization of the politicized Social identity of the Dutch Party for Freedom during the European debt crisis (2009-2014)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Utrecht University, Utrecht.

- Bulut, A., Hacıoğlu, N. (2018). Bir Siyasi İletişim Stili Olarak Popülizm: Akp'nin Popülist Siyasal Söyleminin Karşılaştırmalı Analizi. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 27(2), 187-219.
- Bulutoğlu, K. (2012). Vergiye Karşı Tipik Bir Reaksiyon: Poujade Hareketi. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 0(4). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/7605>
- Canovan, M. (1981). *Populism*. NY: Harcourt Brace Jovanovich.
- Canovan, M. (1984). 'People', Politicians and Populism. *Government and Opposition*, 19(3), 312-327.
- Canovan, M. (1999). Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies*, 47(1), 2-16.
- Canovan, M. (2002). Taking Politics to the People: Populism as the Ideology of Democracy. Yves Mény, Yves Surel (Ed.), *Democracies and the Populist Challenge* içinde (25-44). London: Palgrave Macmillan.
- Canveren, Ö. (2021). Konjonktürel Değişimlerin Gölgesinde Popülist Pragmatizm: Avusturya Özgürlük Partisi. Müge Aknur ve İbrahim Saylan (Ed.), *Batı Avrupa'da Popülist Radikal Sağ Partiler* içinde (87-131). Ankara: Nobel.
- Cicioğlu, Ş., Cicioğlu, F. (2020). Avrupa Birliği'nde Aşırı Sağa Etki Eden Faktörlerden Biri Olarak Ekonomik Kriz (2008-2018). *Turkish Studies - Social*, 15(2), 107-125.
- Çiftçi, S. E. (2017). Balkanlar'da Ekonomik Krizin Gölgesinde Yükselen Radikal Sağ Partiler: Altın Şafak Ve Ataka. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2), 97-120.
- Çilingir, S. (2021). Birleşik Krallık'ta Popülist Radikal Sağ. UKIP Ve BP. Müge Aknur ve İbrahim Saylan (Ed.), *Batı Avrupa'da Popülist Radikal Sağ Partiler* içinde (133-190). Ankara: Nobel.
- Daily Sabah (2020). Austria's Hofer draws fire for claiming 'Quran more dangerous than corona'. <https://www.dailysabah.com/world/islamophobia/austrias-hofer-draws-fire-for-claiming-quran-more-dangerous-than-corona> (Erişim Tarihi: 20.05.2022).
- De Angelis, R. A. (2003). A Rising Tide For Jean-Marie, Jörg, and Pauline? Xenophobic Populism in Comparative Perspective. *Australian Journal of Politics And History*, 49(1), 75-92.
- De Vries, C. E. (2018). *Euroscepticism and the Future of European Integration*. New York: Oxford University Press.
- Demir, N. (2005). *Avrupa Birliği Parlamentosu*. Ankara: Nobel.
- Der Standard (2013). FPÖ: Zwangstaufe als "gelungene Integration" . <https://www.derstandard.at/story/1379291627919/fpoe-zwangstaufe-als-gelungene-integration> (Erişim Tarihi: 06.04.2022).
- DF (2022). <https://danskfolkeparti.dk/> (Erişim Tarihi: 02.10.2021).
- Die Presse (2010). FPÖ-Comic: Grüne erstatten Anzeige. https://www.diepresse.com/597170/fpoe-comic-gruene-erstatten-anzeige?utm_source=recommender&utm_medium=Packages (Erişim Tarihi: 07.04.2022).

- Dimitri, A. (2010). Europeanized Eurosceptics? Radical Right Parties and European Integration. *Perspectives on European Politics and Society*, 11(3), 237-253.
- Dizman, A. S. (2019, 25 Ocak). Popülizm Nedir?. <https://perspektif.eu/2019/01/25/populizm-nedir/> (Erişim Tarihi: 10.11.2021).
- Doğan, M. (2019, 25 Kasım). Bir Siyaset Tümörü Olarak Popülizm ve Popülizmle Başa Çıkma Kılavuzu. <https://daktilo1984.com/forum/bir-siyaset-tumoru-olarak-populizm-ve-populizmle-basa-cikma-kilavuzu/> (Erişim Tarihi: 11.12.2021).
- DW (2010). <https://www.dw.com/tr/cami-tart%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1-avusturyaya-da-s%C4%B1%C3%A7rad%C4%B1/a-5952248> (Erişim Tarihi: 13.04.2022).
- DW (2015). <https://www.dw.com/en/refugee-crisis-is-a-boon-to-viennas-far-right-party/a-18772019> (Erişim Tarihi: 13.04.2022).
- Eurobarometer (2009, Ekim). The euro area 2009. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/812> (Erişim Tarihi: 25.01.2022).
- Eurobarometer (2010, Kasım). Standard Eurobarometer 73 - Spring 2010. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/917> (Erişim Tarihi: 25.01.2022).
- Euronews (2017). What are Marine Le Pen's policies?. <https://www.euronews.com/2017/02/09/what-do-we-know-about-marine-le-pen-s-policies> (Erişim Tarihi: 02.15.2022).
- Europa Nu (2010). Speech Geert Wilders in Londen, 5 maart 2010. https://www.europanu.nl/id/vidhi411klxx/nieuws/speech_geert_wilders_in_londen_5_maart (Erişim Tarihi: 20.09.2022).
- Fairclough N.L. ve R. Wodak (1997). Critical Discourse Analysis, In T.A. van Dijk (ed.) *Discourse Studies A Multidisciplinary Introduction*, Vol.2 *Discourse as Social Interaction*, s.258-84 London: Sage.
- Fassin, E. (2019). *Popülizm: Büyük Hınç*. Güleker Kırnalı ve İlker Kocael (Çev.). Ankara: Heretik.
- FBI (1993). <https://www.fbi-politikschule.at/blausoesterreich/plebiszite/1993-oesterreich-zuerst/> (Erişim Tarihi: 06.05.2022).
- FBI (2006). <https://www.fbi-politikschule.at/blausoesterreich/wahlen/nationalratswahlen/2006/> (Erişim Tarihi: 04.05.2022).
- FBI (2008). <https://www.fbi-politikschule.at/blausoesterreich/wahlen/nationalratswahlen/2008/> (Erişim Tarihi: 04.05.2022).
- FBI (2017). <https://www.fbi-politikschule.at/blausoesterreich/wahlen/nationalratswahlen/2017/> (05.05.2022).
- FPÖ (2022). <https://www.fpoe.at/> (Erişim Tarihi: 22.06.2022).
- France24 (2011). Sarkozy sets sights on defining role of Islam in a secular France. <https://www.france24.com/en/20110218-france-paris-sarkozy-elysee-islam-secular-religion> (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

- France24 (2012). Left slams Sarkozy's 'too many foreigners' claim. <https://www.france24.com/en/20120307-france-sarkozy-immigration-election-president-socialists-national-front> (Erişim Tarihi: 15.08.2022).
- Franceinfo (2017). Présidentielle : Marine Le Pen est-elle "la candidate du peuple" ?. https://www.francetvinfo.fr/elections/presidentielle/presidentielle-marine-le-pen-est-elle-lacandidate-du-peuple_2164522.html (Erişim Tarihi: 13.02.2022).
- Freeden, M. (1997). Ideologies and Conceptual History. *Journal of Political Ideologies*, 2(1), 3-11.
- Freeden, M. (2011). *İdeoloji*. Hakan G r (Çev.). Ankara: Dost.
- Gibson, R. K. (2002). *The Growth of Anti-immigrant Parties in Western Europe*. New York: Edwin Mellen Press.
- G zel, M. Ő. (1995). *Fransa'da Aşırı Sağ Ve Irkçılık*. İstanbul: Belge.
- Habermas, J. (1974). The Public Sphere: An Encyclopedia Article. Sara Lennox, Frank Lennox (Çev.). *New German Critique*, 3, 49-55.
- Hainsworth, P. (2004). The extreme right in France: The rise and rise of Jean-Marie Le Pen's Front National. *Representation*, 40(2), 101-114.
- Halhalli, B. (2020). *Avrupa'da Radikal Sağ:  teki'nin İnşasında İslam, Yabancı Ve G ç*. Ankara: Orion.
- Hartleb, F. (2011). *A Thorn in the Side of European Elites: The New Euroscepticism*. Brussels: Centre for European Studies.
- Hawkins K. A. (2009). Is Chávez Populist?. *Comparative Political Studies*, 42(8), 1040-1067.
- Heinisch, R. (2003). Success in Opposition – Failure in Government: Explaining The Performance of Right-Wing Populist Parties in Public Office. *West European Politics*, 26(3), 91-130.
- Heinisch, R. (2004). Salvation and Villain: The role of Europe in Austrian politics and the rise of the radical right. *Politique européenne*, 3(14), 165-187.
- Heywood, A. (2018). *Siyasi İdeolojiler*. Levent K ker (Çev.). Ankara: BB101.
- ID Grup (2022). <https://www.idgroup.eu/> (Erişim Tarihi: 19.09.2022).
- ID Party (2022). <https://www.id-party.eu/> (Erişim Tarihi: 07.09.2022).
- Ignazi, P. (2003). *Extreme Right Parties in Western Europe*. New York: Oxford University Press.
- Ionescu, G., Gellner, E. (1969). *Populism: Its Meaning and National Characteristics*. New York: Macmillan.
- İnat, K. (2017, 20 Aralık). Avusturya'da Yabancı Düşmanı FPÖ'n n İktidarı. <https://www.setav.org/avusturyada-yabanci-dusmani-fponun-iktidari/> (Erişim Tarihi: 28.03.2022).
- Jagers, J., Walgrave, S. (2007). Populism as Political Communication Style: An Empirical Study of Political Parties' Discourse in Belgium. *European Journal of Political Research*, 46(3), 319-345.
- Kaltwasser, C. R. (2012). The Ambivalence of Populism: Threat and Corrective for Democracy. *Democratization*, 19(2), 184-208.

- Karpuzcu, T. (2020). Hollanda'da Güçlenen Aşırı Sağ. Uğur Burç Yıldız (Ed.), *Avrupa'da Güçlenen Aşırı Sağ Partiler* içinde (85-120). Ankara: Detay.
- Kopecký, P., Mudde, C. (2002). The Two Sides of Euroscepticism Party Positions on European Integration in East Central Europe. *European Union Politics*, 3(3), 297-326.
- Krzyżanowski, M. (2013). From Anti-Immigration and Nationalist Revisionism to Islamophobia: Continuities and Shifts in Recent Discourses and Patterns of Political Communication of the Freedom Party of Austria (FPÖ). Ruth Wodak, Majid KhosraviNik, Brigitte Mral (Ed.), *Right-Wing Populism in Europe: Politics and Discourse* içinde (135-148). London: Bloomsbury Academic.
- Laclau, E. (2004). Populism: What's in a Name?. Begoña Aretxaga ve diğerleri (Ed.), *Empire And Terror: Nationalism/Postnationalism in the New Millennium* içinde (103-114). Reno: Center for Basque Studies.
- Laclau, E. (2007). *Popülist Akıl Üzerine*. Nur Betül Çelik (Çev.). Ankara: Epos.
- Ladrech, R. (2002). Europeanization and Political Parties: Towards a Framework for Analysis. *Party Politics*, 8(4), 389-403.
- Leconte, C. (2010). *Understanding Euroscepticism*. New York: Palgrave Macmillan.
- Levy-Abegnoli, J. (2015, 16 Haziran). Far right MEPs form EU parliamentary group. <https://www.theparliamentmagazine.eu/news/article/far-right-meps-form-eu-parliamentary-group> (Erişim Tarihi: 16.09.2022).
- Lipset, S. M. (1960). *Political Man: The Social Bases of Politics*. New York: Doubleday.
- Luther, K. R. (2006). Die Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ) und das Bündnis Zukunft Österreichs (BZÖ). Dachs, H., Gerlich, P., Gottweis, H., Kramer, H., Lauber, V., Müller, W. C., Talos, E. (Ed), *Politik in Österreich. Das Handbuch* içinde (364-388). Viyana: Manz.
- M la France (2022). <https://mlafrance.fr/programme> (Erişim Tarihi: 08.07.2022).
- Manuel Álvarez-Rivera (2022). Election Resources on the Internet. <http://manuelalvarez.net/> (Erişim Tarihi: 10.07.2022).
- Mathieu, J. L. (2006). *Avrupa Birliği*. İsmail Yerguz (Çev.). Ankara: Dost.
- Mercan, S. (2020). İngiltere'de Zayıflayan Bir Gelenek: Aşırı Sağ Partiler. Uğur Burç Yıldız (Ed.), *Avrupa'da Güçlenen Aşırı Sağ Partiler* içinde (121-148). Ankara: Detay.
- Meret, S. (2010). *The Danish People's Party, the Italian Northern League and the Austrian Freedom Party in a Comparative Perspective: Party Ideology and Electoral Support*. (Doktora Tezi). Aalborg University, Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold.
- Milardovic, A. (2009). Euroscepticism in a Conflict of Ideologies of the Second Modernism. Krisztina Arató, Petr Kaniok (Ed.), *Euroscepticism and European Integration* içinde (39-76). Zagreb: Political Science Research Centre.
- Ministère De L'Intérieur (2022). <https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives> (Erişim Tarihi: 11.07.2022).
- Moffit, B. (2020). *Popülizmin Yükselişi: Performans, Siyasi Üslup ve Temsil*. Onur Özgür (Çev.). İstanbul: İletişim.

- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C. (2015). Why the new far-right political group in the European Parliament is a political failure. <https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/why-new-farright-political-group-in-european-parliament-is-destined-to/> (Erişim Tarihi: 28.09.2022).
- Mudde, C. (2016a). Populist Radical Right Parties in Europe Today. *Transformations of Populism in Europe and the Americas: History and Recent Tendencies* içinde (295-307). London: Bloomsbury Academic.
- Mudde, C. (2016b, 29 Mart). How to Stave Off the Populist Challenge to European Foreign Policy. https://www.huffpost.com/entry/how-to-stave-off-the-popu_b_9561964 (Erişim Tarihi: 07.10.2022).
- Mudde, C. (2019, 2 Ekim). The new Austrian government will brand itself as moderate – but don't believe it. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/oct/02/the-new-austrian-government-will-brand-itself-as-moderate-but-dont-believe-it> (Erişim Tarihi: 10.04.2022).
- Mudde, C., Kaltwasser, C. R. (2019). *Popülizm: Kısa Bir Giriş*. S. Erdem Türközü (Çev.). Ankara: Nika.
- Müller, J. W. (2020). *Popülizm Nedir?*. Onur Yıldız (Çev.). İstanbul: İletişim.
- Nederlandse Verkiezingsuitslagen 1918-nu (2022). <https://www.nlverkiezingen.com/> (Erişim Tarihi: 05.06.2022).
- Oneindia (2007). Austrian rightist leader calls Islam 'totalitarian' . <https://www.oneindia.com/2007/06/05/austrian-rightist-leader-calls-islam-totalitarian-1180983976.html> (Erişim Tarihi: 02.05.2022).
- Özkırıklı, Umut. (2020). *Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış*, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Öztürk, M., Aras, O. N. (2011). Euro Ve Kriz Sonrası Dönemde Parasal İstikrar. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(2), 143-155.
- Perspektif (2021). Sebastian Kurz ve İslam ile Göçmen Karşıtlığı Politikaları. <https://perspektif.eu/2021/10/10/sebastian-kurz-ve-islam-ile-gocmen-karsitligi-politikalari/> (Erişim Tarihi: 08.05.2022).
- PVV (2017). <https://www.pvv.nl/36-fj-related/geert-wilders/9640-inbreng-geert-wilders-debat-regeringsverklaring.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2022).
- PVV (2022). <https://www.pvv.nl/verkiezingsprogramma.html> (Erişim Tarihi: 06.06.2022).
- Quotes of Famous People (2021). <https://quotepark.com/quotes/1726857-jorg-haider-the-social-order-of-islam-is-opposed-to-our-wester/> (Erişim Tarihi: 22.05.2022).
- Radaelli, C. M. (2003). The Europeanization of Public Policy. Kevin Featherstone, Claudio M. Radaelli (Ed.), *The Politics of Europeanization* içinde (27-56). New York: Oxford University Press.
- Rfi (2017). Le Pen says she would suspend Schengen in case of victory. <https://www.rfi.fr/en/france/20170412-le-pen-says-would-suspend-schengen-case-victory> (Erişim Tarihi: 02.02.2022).

- Risse, T. (2003). An emerging European public sphere? Theoretical clarifications and empirical indicators. European Union Studies Association, Nashville, TN, 27-30 Mart. <http://aei.pitt.edu/6556/>
- Risse, T. (2010). *A Community of Europeans? Transnational Identities and Public Spheres*. London ve New York: Cornell University Press.
- RN (2015). <https://rassemblementnational.fr/discours/discours-de-marine-le-pen-a-luniversite-doxford/> (Erişim Tarihi: 11.08.2022).
- RN (2015). <https://rassemblementnational.fr/discours/discours-de-marine-le-pen-vendrediler-mai-2015> (Erişim Tarihi: 02.08.2022).
- RN (2017). <https://rassemblementnational.fr/le-projet-presidentiel-2017> (Erişim Tarihi: 11.08.2022).
- RN (2018). <https://rassemblementnational.fr/discours/marine-le-pen-a-lyon-1er-juin-2018/> (Erişim Tarihi: 20.06.2022).
- RN (2019). <https://rassemblementnational.fr/discours/geneve-suisse-discours-de-marine-le-pen-a-la-fondation-spinoza> (Erişim Tarihi: 15.09.2022).
- Rooduijn, M. (2015). The Rise of the Populist Radical Right in Western Europe. *European View*, Cilt 14, 3-11.
- Soytürk, M. (2018). AfD Örneğinde Almanya’da Siyasi İrkçılık ve İslamofobi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 1440-1463.
- Sözen, Y. (2017). Demokrasi, Otoriterlik Ve Popülizmin Yükselişi. Boğaziçi Üniversitesi-TÜSİAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu, İstanbul.
- Stanley, B. (2008). The Thin Ideology of Populism. *Journal of Political Ideologies*, 13(1), 95-110.
- Stockemer, D. (2017). The Economic Crisis (2009–2013) and Electoral Support for the Radical Right in Western Europe—Some New and Unexpected Findings. *Social Science Quarterly*, 98(5), 1536-1553.
- Stockemer, D. (2017). *The Front National in France: Continuity and Change Under Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen*. Cham: Springer.
- Sülün, D. (2020). Fransa’da Güçlenen Aşırı Sağa Yönelik Siyasi Ve Ekonomik Perspektiften Bir İnceleme. Uğur Burç Yıldız (Ed.), *Avrupa’da Güçlenen Aşırı Sağ Partiler* içinde (61-84). Ankara: Detay.
- T.C. Dışışleri Bakanlığı, AB Başkanlığı (2011). Küresel Krizin AB Üyesi Ülke Ekonomilerine Etkileri ve Gelecek Döneme İlişkin Beklentiler. https://www.ab.gov.tr/files/EMPB/kuresel_krizin_ab_uyesi_ulke_ekonomilerine_etkileri_ve_gelecek_doneme_iliskin_beklentiler_haziran_2011_.pdf (Erişim Tarihi: 24.03.2022).
- T.C. Dışışleri Bakanlığı, AB Başkanlığı (2022). AB’ye Genel Bakış. https://www.ab.gov.tr/files/rehber/02_rehber.pdf (Erişim Tarihi: 17.03.2022).
- T.C. Dışışleri Bakanlığı, AB Başkanlığı (2022). <https://www.ab.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.10.2022).
- Taggart, P. (1998). A touchstone of dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European party systems. *European Journal of Political Research*, 33, 363-388.

- Taggart, P. (2000). *Populism*. Buckingham: Open University Press.
- Taggart, P. (2004). *Popülizm*. Barış Yıldırım (Çev.). İstanbul: Bilgi.
- Taggart, P., Szczerbiak, A. (2002). Crossing Europe: Patterns of Contemporary Party-Based Euroscepticism in EU Member States and the Candidate States of Central and Eastern Europe. Paper prepared for presentation at the European Consortium for Political Research Joint Workshops, Turin, 21-27 Mart.
- Taggart, P., Szczerbiak, A. (2008). *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism*. New York: Oxford University Press.
- Taguieff, P. A. (1989). The doctrine of the national front in France (1972–1989): A revolutionary programme? Ideological aspects of a national-populist Mobilization. *New Political Science*, 8(1-2), 29-70.
- Team HC Strache (2020). <https://www.teamhcstrache.at/grundsatzpapier/> (Erişim Tarihi: 27.03.2022).
- The Guardian (2012). Marine Le Pen: the face of French Euroscepticism. <https://www.theguardian.com/world/2012/jan/26/marine-le-pen-french-euroscepticism> (Erişim Tarihi: 11.08.2022).
- The Guardian (2012). Nicolas Sarkozy: there are too many foreigners in France. <https://www.theguardian.com/world/2012/mar/07/nicolas-sarkozy-too-many-foreigners> (Erişim Tarihi: 18.08.2022).
- The Guardian (2017). Geert Wilders: Dutch far-right leader criticised for calling Moroccans 'scum' . <https://www.theguardian.com/world/2017/feb/19/geert-wilders-dutch-far-right-leader-criticised-calling-moroccans-scum> (Erişim Tarihi: 19.06.2022).
- The Guardian (2022). Le Pen is bad, but many French Muslims like me don't want to vote for Macron either. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/apr/22/macron-or-le-pen-many-french-muslims-may-say-neither> (Erişim Tarihi: 19.08.2022).
- The Nation (2016). France's National Front Draws Strength From Brexit. <https://www.thenation.com/article/archive/frances-national-front-draws-strength-from-brexite/> (Erişim Tarihi: 10.02.2022).
- The New York Times (2015). For Marine Le Pen, Migration Is a Ready-Made Issue. <https://www.nytimes.com/2015/10/06/world/europe/for-marine-le-pen-migration-is-a-ready-made-issue.html> (Erişim Tarihi:05.07.2022).
- The World Bank (2015). International migrant stock, total. <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.TOTL> (Erişim Tarihi: 14.01.2022).
- UKIP (2022). <https://www.ukip.org/> (Erişim Tarihi: 12.02.2022).
- Usherwood, S., Startin, N. (2013). Euroscepticism as a Persistent Phenomenon. *JCMS*, 51(1), 1-16.
- Uslu, C. (2021). Bir İdeoloji Olarak Popülizm. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 217-230.
- Uzunçayır, C. (2014). Göçmen Karşıtlığından İslamofobiye Avrupa Aşırı Sağı. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(2), 131-147.
- Ünver Noi, A. (2007). *Avrupa'da Yükselen Milliyetçilik*. İstanbul: IQ Kültür Sanat.

- Van Dijk, T.A. (2001). "Critical Discourse Analysis" in *The Handbook of Discourse Analysis*, Deborah Schiffrin, Deborah Tannen and Heidi E. Hamilton (eds.) USA: Blackwell Publishers.
- Vardar, D. (2004). *Aşırı Sağdan "Popülist Radikal Sağ"a - Fransa Örneği*. İstanbul: Bağlam.
- Vasilopoulou, S. (2017). European İntegration and the radical right: Three patterns of opposition. Cas Mudde (Ed.), *The Populist Radical Right: A reader* içinde (124-138). London ve New York: Routledge.
- Von Beyme, K. (1988). Right-Wing Extremism in Post-War Europe. *West European Politics*, 11(2), 1-18.
- Vossen, K. (2013). The Different Flavours of Populism in the Netherlands. Giusto, H., Kitching, D., Rizzo, S. (Ed.), *The Changing Faces of Populism: Systemic Challengers in Europe and the U.S.* içinde (173-194). Roma: Foundation for European Progressive Studies.
- Vossen, K. (2017). *The Power of Populism Geert Wilders and the Party for Freedom in the Netherlands*. Londra ve New York: Routledge.
- Vural, H. S. (2004). *Haider, Le Pen, Fini Ve Diğerleri: Batı Avrupa'da Radikal Sağın Yükselişi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Wilders, G. (2007). <https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/77-in-the-press/in-the-press/1214-mr-wilderss-contribution-to-the-parliamentary-debate-on-islamic-activism> (Erişim Tarihi: 11.06.2022).
- Wilders, G. (2016). <https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/94-english/1999-pvv-congratulates-british-with-independence-day> (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
- Wilders, G. (2017). <https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/94-english/2068-telegraaf-interview-geert-wilders-in-my-opinion-islam-is-not-a-religion> (07.06.2022).
- Wilders, G. (2019). <https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/94-english/2150-speech-geert-wilders-prague-april-25-2019> (Erişim Tarihi: 12.06.2022).
- World Population Review (2022). <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country> (Erişim Tarihi: 22.03.2022).
- Yazgan, H. (2012). Bir Kavramsal Çerçeve Olarak "Avrupalılaşıma": Kapsam, Gerekliklik ve Sınırlar. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 123-140.
- Yıldız, U. B. (2020). Avusturya'da Aşırı Sağ Partiler Ve Liberal Demokrasi. Uğur Burç Yıldız (Ed.), *Avrupa'da Güçlenen Aşırı Sağ Partiler* içinde (29-59). Ankara: Detay.
- Zaslave, A. (2004). Closing the Door? The Ideology and Impact of Radical Right Populism on İmmigration Policy in Austria and Italy. *Journal of Political Ideologies*, 9(1), 99-118.
- Zenginoğlu, S. (2018). *Avrupa'nın Dönüşümü*. Konya: Literatürk.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı: Pınar YILMAZ

Eğitim Durumu

Lisans: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler 2019

Yüksek Lisans: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı 2022